

Rauno Schults

**SUUR
MUNA**

kirjutas RAUNO SCHULTS
kujundas EPP LEESIK
toimetas TOOMAS HIIO
pildistas TIINA MÄNNE
joonistas ELLA SCHULTS
kaasa aitas Schutterstock
Tartu 2020

Järgnevatel lehekülgedel kirjapandu
ei väljenda Suure Muna kohviku juhatuse vaateid ega seisukohti,
vaid peegeldab ainuüksi autori veendumusi.

Tõtt öelda ei ole isegi see päris kindel.
Sedapsi need sündmused igatahes mulle on paistnud.
Võib-olla, et vahel on läinud reaalsus unenäoga segi.
Ei julge välistada.

Tänapäev, kes mind selle supi sisse tirisid
ja uskumatult lõbusal retkel abiks on olnud.

Eraldi ei hakka kedagi nimetama,
sest kõiki nagunii ei jõua, ja esimene,
kes nimekirjast välja jääks, tunneks end räbalasti.
Aitäh, ema...

Sisukord

6	Üks aasta varem
8	Palju siis alustades raha peab olema?
9	Plaanid ja tegelikkus
16	Mis saab viltu minna?
21	Mööbel, euroalus
29	Nõud
41	Tagala esimene ring
44	Vett ja leiba
46	Reklaam
52	Külalised ja kliendid
61	Oskus öelda ei
67	Odav või kallis
73	Kino, teater, kontsert, seminar
83	Muusika
85	Millal siis rikkus tuleb?
86	Oskus öelda jah
88	Vanaema pirukad
91	Veis, lammas, küülik, kobras, põder
93	Seened
97	Marja klann
100	Meeskond
105	Kulude jaotus: kolm elevanti
110	Lemmikloomad
112	Tipp-tops
113	Väsimus
114	Munapesu
115	Võimalus saada paremaks inimeseks
116	Armastus tööpostil

Süda lööb kõvemini kui kõrv jõuab kuulata.
 Mõistusest rääkimata.
 Unistus lõhub müüre.
 Lõhutud müürikivist pigistatakse välja pisaraid.
 Pisaratilkades peegeldub uni.
 Unenäos sähvivad hiilgus, õnn ja
 klaverit mängiv saatana pruut.
 Repertuaar on jõuline.
 Kevadel trügivad tuppa sinililled.
 Ütlevad, et armastus käskis.
 Kevad ise on veel kruustangide
 vahel kinni, aga räästas juba
 vaikselt tilgub.
 Köögist kostub särinat.
 Jaapani keiser tellis munaputru.
 Kodumaal õitsevad kirsid
 ununevad. Ahjuukse vahelt trügib
 välja kukli küpsemise lõhn.
 Ta ei ole üksi. Kohv on ka valmis.
 Aroomiansambli dirigent tõstab
 taktikepi. Laudade vahel hõljuvad
 pitsiliste põlledega inglid.
 Algab tavapärase kohvikupäev.

ÜKS AASTA VAREM

Kraavi Senni musta-valgekirju lühikese karvaga peni sügas kõhtu ja sättis end külaleele jalutama. Kibe külm tuul puhus kohe kõhu alt läbi, kuid mälestus voonakese sääreluust, mis kunagi leitud paradiisiaia väravaposti juurest, ajas ta siiski vastumäge kerget sõrki laksma.

Jõudnud Munamäe jalamile, nägi ta läbi tuules keerlevate kärbatanud tammelehtede lõpuks jälle lootustandvalt, tuttavat vaatepilti. Mõnda aega tühjalt seisnud kohviku juures sehkendasid inimesed. Lõpuks ometi jälle!

Senised tulemuseta jäänud käigud üdist nõretava kondi järele äratasid uuesti tunded, mis olid talveunne suikunud. Keel lipsas koonu vahelt välja.

Kas tõesti on aja allika ja taevavärvate hoidjale leitud uus rentnik? Huvitav, palju hakkab maksma seikleja pilet eilsesse päeva? Ilmselt on see nagu tavaliselt homse päeva tuusikust mitu korda kallim. Heakene küll, esialgu ei hakka ostma. Ehk nad suudavad tulevikuski pakkuda kadunud päevade maitset. Kruusateel koliseva hobuvankri kääksumist ja rõuku seatud öietolmuste heinte alistumist hommikusele kastele. Vikati pinnimise kõla sel ajal, kui kuked alles haigutavad ega pole veel jõudnud mõelda eesootava tööpäeva intriigidele. Rohutirts alles häälestab viiulit ja konnad kõhivad häält puhtaks. Näkid loosivad tumeda ja vaikse veega metsajärvel vesiroosicurlingu alagruppe. Kirbuisand pole veel jõudnud otsustada, kas läheb tädile külla hüpates või tellib Uberist koera.

Aga inimesed olid hoopis lihtsameelsemad. Nad ei teadnud Senni peni unistustest veel midagi. Osa neist peegeldas entusiasmi pöörata Munamägi kohemaid tagurpidi, tõmmata vaod sisse ning panna maha kartulid ja külvata redis. Osa oli kõhevahel ja pisut hirmunud. Osa jälle, noh, nad ei saanud isegi aru. Nad olid lihtsalt sattunud võõraste unistuste peenramaale, aga paraku ilma kõplata. Nad sidusid sõrmed selja taga kokku ja vahtisid niisama ilma erilise ootuse ja tahtmiseta teatavat osavõtlikkust teeseldes ringi.

Aga kui naised on otsustanud, et nüüd tuleb kohvikut pidama hakata, siis see tahe on tugevam kui teemandi löikamiseks mõeldud võinuga. Võib-olla, et isegi veel tugevam. Kas see on halb või hea, ei tea isegi Jumala salanõunike kabineti ülem mitte. Aga nii ta on ja sellega tuleb leppida. Unistus põllesesest, pitskardinast, auravast kohvitassist ja marjadega kaunistatud koogilõigust. Unistus vajab realiseerimist. Sadam on jäänud kitsaks. Ta nõuab pääsu avamerele. Nüüd ja kohe.

Tegelikult peaks enne tormituulte kätte seilamist muidugi natuke mõtlema. Miks ikka minna? Kes on nõus kaasa tulema? Kuhu me muidu üldse sõidame? Meil päris nii ei läinud. Kaks tundi arutati ja tund pärast seda registreeriti firma – Lux Ekspressi bussis Tallinn-Tartu liinil. Juba paar nädalat hiljem värviti rendile võetud ruumide seinu valgeks. Valgelt lehelt olevat hea alustada. Lihtsam. Joonista, mida aga tahad.

PALJU SIIS ALUSTADES raha PEAB OLEMA?

Teoreetiliselt saab alustada ka ühe tühja taskuga, aga kuna see on natuke liiga raske, siis päris ilma rahata alustamist ei julge me siinkohal soovitada. Kulud tekivad paraku kiiremini kui tulud, seega võiks alustuseks ikka mingi summa varuks olla.

Ärme siis keeruta ja ütleme, et pisikese kohvikupoja alustamiseks olgu sul 10 000 eurot. Seejuures peaks sul hädapärase sisustusega ruum olemas olema või siis võimalus see rentida. Mööblitükid, nõud, kohvikeetja, pliit, ahi, külmik ja entusiasm.

Hea, kui alustajatel on võimalus arvestada sellega, et esialgu palka ei pruugi saada. Tähtis on, et sa ei pane ennast ega kaasosalisi sellisesse seisu, mis võib viia nende majandusliku toimetuleku eelnevaga võrreldes suurde langusesse.

Enamik alustavatest puhvetitest lähevad hingusele, enne kui tulu nii lähedal paistva kurvi taga justkui juba vilgub. Kindlasti läheb just sinul paremini, aga arvestama peab ka selle võimalusega.

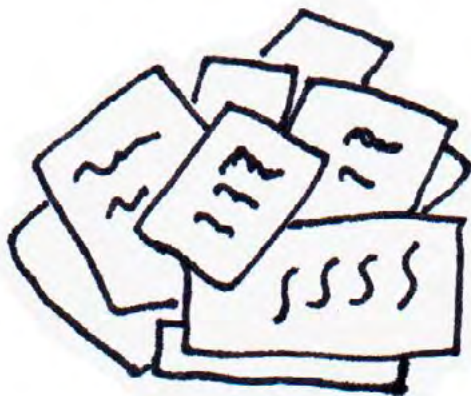
Ei tee halba – või ütleme isegi, et on kohustuslik –, kui on olemas võimalus teine 10 000 mõne kuu pärast juurde laenata. Selleks ajaks on juba selgem, kas ettevõtmisel on lootust või tasub ettevõetud seiklus jätta sinnapaika ja ujuda veel ohutult ja väikeste kahjudega, kuid üsna terve nahaga kaldale. Osaühingupurjekas võib jääda unustuste merele rahulikult triivima. Neid on seal miljoneid. Küllap võetaks ka sinu loodu klubisse. Kui aga tundub, et justkui klapi ja sõit võib jätkuda, siis on laenu raha isegi parem kui omavahendite lisamine. Sest laenuandja pilk on su enda omast objektiivsem. Siinkohal sisaldab pankuri lahkuse objektiivsus kas lisatagatist või käendaja head mainet. Ning kui ta on sulle valmis laenu andma, suurendab see võimalust, et valitud rada on õige. Lisaks sunnib mõõdukas laenukohustus rohkem pingutama. See ei ole muidugi kuulikindel retsept, aga kellelki rahalist panust küsides saad ka eitava vastuse korral targemaks. Saad teada, mis kõrvaltvaatajale kahtlane tundub ja ehk on seal äranokkimist vääriv tõeteragi abiks võtta. Nüüd korruta mõlemad eeltoodud numbrid veel kahega ja siis jõuad selle lähedale, millega Suur Muna pääses.

Niisiis, tahe on, ettevõtte on registreeritud ja hea, kui ka vastavate ametitelt on nõutavad paberid olemas. Hakkame pihta!

PLAANID ja tegelikkus

Visioon, kontseptsioon, taotlus, toetus, aruanne, võtmekliendihaldur, konkurents, töäjõud, etapid, sisendid, väljundid, mentor, digidiagnostika, strateegia, programm, rakendusmeetmed, tugiteenus, kolmas sektor, väärtuspakkumine, sihtgrupp, tarneahel, lansseerimine, kliendi- ja turu-uuringud, SWOT analüüs, teenuste disain, VKE, määrus nr. 12, idee, teemavaldkond, teenuste võimestamine, klaster, abikõlbulik kulu, kasusaaja, hankekord, struktuur, klassifikatsioon, ekspertis, paragrahv, kreatiivne partner, konkurentsiseadus, tehniline eeldus, õiguspädev organ, äriplaan.

Puder ja kapsad. Kartul ja porgand. Kõike seda võib muidugi teha. Aga üldjuhul on sellise sõnavaraga plaani tegemine vajalik vaid siis, kui on soov mõnest toetusallikast raha juurde nuiata. Kuid seal on suur oht eksida bürokratiarägastikku ja võib juhtuda, et sellest tihnikust väljapääsu leidmiseks hakkad tegema uut taotlust. Ja siis jälle uut, ja jälle.

Aga sa tahtsid ju kohvikut pidada? Sa tahtsid osta lihtsa aurufunktsiooniga praeahju, kolm pliiti ja külmlети. Mis pagana klaster ja tarneahel? Saad kokku ülikooliaegse kursakaaslasega, kelle leib ongi klasterist ja tarneahelast kirjutamine.

“Vaata, punktis 3.18 a/7 peaksid Sa märkima, et võtad tööle osalise töövõimetusega inimese. See annab kohe kolm punkti juurde. Hea oleks dokumentide pakki lisada kehtiv arstitõend, et jalg on pooleks või sai ta eelmises töökohas poomiga vastu pead ja nüüd silme ees vahel virvendab. Pane-pane kirja. Ühiskonna sidususe suurendamise lahtrisse. Oot, mis mõttes sul on asutajateks ainult naised? Nalja teed või? Mehi tuleb siin juurde panna. Vanus peab olema 60+. Oh, vähemalt on Sul firma registreeritud aadressile, mis asub korralikus pärapõrgus, siit vist enam juurde ei noki. Prognoositavale käibeale paneme nüüd julgelt kaks nulli otsa. Sellest tulenevalt saame ka pakutavat tööhõivet parajalt juurde keevitada.”

Ja niimoodi lehekülgede kaupa taotluse tuunimist ja ühiskonna ootustele vastavusse sättimist. Süsteem genereerib end ise aina täiuslikumaks, soosib uut loovust ja klasteri külge kasvab uus kuue varbaga jalg.

Igatahes, kui vähegi võimalik on, püüdke vältida toetuse süstla otsa sattumist. Kiusatus on kahtlemata suur ja ei pidanud ka meie virvatulede ahvatlustele vastu ning alustava ettevõtte toetust me ka ühest sellises valdkonnas raha jagavast asutusest saime, kuid lõpuks sellele kupatusele takkajärgi vaadates rehkendasime välja, et parem oleks olnud seda mitte taotleda.

Ja kuludesse on kantud ainult otsene meiepoolne (ning anonüümsust palunud kursakaaslase) nähtud aeg ja vaev. Kui liita siia veel see, et taotluste menetlejate kulud tulevad ju samuti lõppkokkuvõttes samast kaudast, siis pole sellel vähimatki mõtet.

Aga mis sa teed ära. Kõigile ei jätku meie laiuskraadil ja ajastul juba ammu 40 tundi nädalas tööd. Aga kõik on sellega ära harjunud, sestap on juhtunud nii, et ettevõtjad maksavad osa tulust ära, et palgata spetsialistid, kes keerulist menetlusspiraali kududes selle meile mõnikord tagasigi annavad. Jabur jah, aga mis sa teed ära.

Igatahes, pärast toetuse laekumist meie arvele, palus meie poolt taotluse koostamise raskust kandnud ja bürokraatiarägastikus võidelnud sangar:

„Palun, kui meil tekib kunagi uus sarnane mõte – palun karjuge EI. Kõvasti ja mitu korda“.

taotluse esitamist järgnevalt:
laienduse tarbeks, mille ehitus aga viibib.
paremini kliente teeninda kõrghooajal. Terrassi
o alles juuniks. Kui ülejäänud Eestis oli viimane
ja öökülmad pikalt, mis ei võimaldanud terrassi
õttu lükkub ka valmimistähtaeg edasi“:

taotlust, leiab, et tehtavad muudatused on
damine ja põhivara muutmine loob suure
ja paremaks teenindamiseks ning Taotleja poolt
Taotleja tegevused on suurel määral mõjutatud
atest ja nende teenindamisest.

lusmenetluse seaduse § 64, 65 lg 2, § 68 lg 2, §
4. a määruse nr 133 „Perioodi 2014–2020
netlemise nõuded ja tingimused toetuse andmise

Me teame, et see on kohutavalt keeruline. Toetusmajanduse eest põgenemine on äärmiselt raske. Esimesest süstist saadud kaif paneb näpud ja varbad sügelema ning juba tahaks uut laksu. Ta hiilib ja valvab sind kõikjal. Vankumatu järjekindlusega ronib ta läbi kivide ja kandub tuuleiilidega üle kogu maa.

Tean häid ja tublisid inimesi, kellel lapsed on kasvanud suureks. Pulgakomm võetakse suust ja ketside asemele ostetakse esimesed terava ninaga kingad. Ma olen nende üle pea kasvanud võsukestega võtnud klubis juba kaks kannu õlut. Aga isa ja ema kirjutavad ikka pilootprojekte. Üks lõppeb ja teine algab. Pealagi kisub kiilaks või sigineb juustesse juba halli. Aga ikka alustatakse midagi uut ja enneolematut. Innovatsioonist on saanud rutiin.

Algus on muidugi alati heasoovlik ja senist maailmakorraldust raputav, aga lõpeb see afäär tavaliselt ikka kuidagi ilma lõputa. Piloot nagu on, projekt ka justkui tipp-toppp, aga siis tulevad argipäeva hallid sõrmed, tõmbavad kiirkõitesse mähitud maailmamuu tvale teosele kummipaela üle nurga ja ta tõstetakse riulisse eelmiste šedöövrите kõrvale.

Tublimad seovad veel otsad mõne kõrgema suurkooliga. Neist saavad igavesti noored, hallipäised ja lõpututele otsingutele pühendunud kapten Granti lapsed. Kõik on justkui paigas, näe, siin on õnn, siin on rõõm, siin on su maalima parimat haridust kinnitav diplom. Aga sellest jääb pisut puudu. Hing nõuab rohkemat. Koostatakse apell või harta. Kui on ilusam aastaeg, siis meisterdatakse loosungid ja minnakse tänavale nõudma, et meie armastuse hind on vähemalt kaks protsenti potist. Tänaval oma õiguse ja endale tunnustuse nõutamisest saab regulaarne töö osa.

Pea niid hoogu armas Paganel, sa ju tahtsid sõita Indiasse? Palun siidamest vabandust. Toepoolest, mida pärglit sellel kõigel on tegemist kohvikupidamisega?

*Nagu Tšernomõrdin kunagi tabavalt sõnastas:
„Tahtsime parimat, aga välja tuli, nagu tavaliselt“.*

Euroimpeerium jagas kunagi näiteks ühele lõunapoolsele liikmesriigile oliiviistanduste pindalatoetust. Õilis asi. Kord aga hakati rehkendama ja selgus, et istanduste pindala oli kasvanud paberil suuremaks kui riigi kogupindala kokku. Muidugi tuleb siis lõpuks pahandus.

See Tšernomõrdin oli ikka nupumees. Aga nii on ta kuidagi läinud. Ja mõnes valdkonnas enam ilma pideva tilguti all olemiseta ellu ei jäägi. Eks saame näha, kuhu see kummaline masinvärk niimoodi edasi areneb. Peab lihtsalt lootma, et ise sellele liiga lähedale ei roni ja hammasrataste vahele kogemata kinni ei jää.

Aga juhtub ka lähemal. Meil siinsamas, teispool kauneid künkaid oli kunagi juhus, kui talumees hakkas sõstraid kasvatama. Kes siis ikka väärt sõstrast ära ütleb. Roostevabast terasest plaan. Loomulikult sai hea ettevõtmise alustamiseks ka toetust küsitud. Jälle, pindala järgi. Hektari eest konkreetne summa.

Millalgi jõuti sinnamaani, et aiandis sõstardega tegelemisel polnud enam suuremat mõtet. Kasvatus käis edasi ainult taotlustes ja aruannetes. Elu veeres kui arbuus. Siis aga läks tubli talumees naabriga mingi tühja pärast raksu ja viimane läks kuhugi kaebama, et pole tal seal põllul mingeid sõstrapõõsaid.

Nagu ikka sellistel puhkudel moodustati ekspertidest komisjon. Kõik läksid koos põllule. Talupoeg siis näitas käega ja kõneles: „Vaadake siin on üks põõsas, seal eemal, näete, seal on teine. Sealt veel edasi on kolmas. Ma mõtlesin, et kui juba teha, siis maksimaalselt mahedalt. Et sõstardel oleks rohkem päikest ja hingamisruumi.“

Komisjon vangutas pead, aga jäi ikka kõhklema ja proovis raha tagasi küsida. Vist käidi ka kohtumaja vahet, aga kuna tõesti kusagil polnud öeldud, kui palju neid põõsaid olema peab, soikus asi vist kuhugi tupikusse ära.

Äriplaani poksikinda näide

Kärbeskaal

Elatist tahab esialgu teenida neli tubli inimest.
Igaühe sooviks, ütleme, 50 eurot päevas kätte.

$4 \times 50 = 200$ eurot, nii, maksud juurde, natuke raamatupidamislikku loomingulisust ja tööjõukulud, seega lisandub koos maksude ja sammastega ca 56%. Ehk siis kuhugi 320 ligi.

Käibemaks viiendik.

Kaubakulu kolmandik või natuke peale.

Neljandik jääb muudeks kuludeks. Et sellist asja saaks majandada, peaks päeva läbimüük olema 1000.

Assa kurat, nii palju? Jah, ja see on aasta keskmine.

Hää küll. Mida ma siis müün? Unistame näiteks nii:

50 tassi **kohvi** x 2.00 = 100.00

20 **suppi** x 5.00 = 100.00

20 **burgerit** x 6.00 = 120.00

30 esimese järgu **praadi** x 11.50 = 345.00

30 **koogilõiku** x 3.50 = 105.00

30 ühikut **alkoholi** tükihinnaga 3.50 = 105.00

Küpsised, tee, limps ja **pudi-padi** = 125.00

Kokku 1000 eurot

Näe pagan, nii lihtne!
Jookseb sendi pealt kenasti kokku!

Exceli tabelis on muidugi lihtne.
Kui ei klapi, siis kuhugi miskit
lobeda liigutusega lisades saab
kõik tabelites klappima ajada, aga
reaalsus on muidugi see, et arvestus
on sul selgelt liiga optimistlik.

Algul tuleb kindlasti puudu.
Ja siis tuleb veel puudu.

Niisiis, variandid puudujäägi
korvamiseks on järgmised:

- 1) pooled töötajatest ehk siis omanikud
esialgu palka ei saa;
- 2) päev-päevalt tõusev käibetrend tuleb välja printida
ja minna panka läbirääkimistele, et lisaraha
juurde küsida, enesekindla jutuga, et tõusev
trend on jätkuv. Pankur võib selle peale muidugi
vaid haigutada. Ainult suure õnne korral piisab
ainult sellest. Pigem tuleb veel miskit tagatiseks
pantida. See hoiab pankuri haigutuse tagasi;
- 3) lased ettevõtetud seikluse elegantselt pankrotti
ja hakkad ministriks. Näiteks finantsalal. Kohviku
pidamisega saadud kogemuse pealt on kroonu
rahanduse korrashoid juba kukepea.

Muidugi, võib võimaluste olemasolul alustada ka hoopis suurejoonelisemalt. Kui vaba algkapitali jagub. Tellid arhitektuuribüroodelt erinevaid sisekujunduse ideid ja projekte. Klaasikunstnikud ja keraamikud disainivad nõud. Erilahendusega spetsiaalne mööbel. Moekunstnikelt kokkadele mütsid, kelnerile kaherealine vest ja tüdrukutele pitsidega põllekesed. Logod ja slõuganid. Eelreklaam meediapõllule.

**Mõni rahva lemmik turundustõlla
kutsariks. Tõllast lehvitavad
staarkokad. Mõnes mõttes meenutab
uhkema auto liisimist, millel on
juba kellad, viled ja pasunad hinna
sisse arvatud ning sul tuleb pangale
maksta suuremat kuumakset.**

**Aga see on meie järgmise raamatu jutt.
Praegu proovime lahata
sellist tagasihoidlikumat ja
isekasvavat varianti.**

MIS SAAB VILTU MINNA?

Põhimõtteliselt peab arvestama, et kõik saab viltu kiskuda.

Päris kõik muidugi alati ei kisu, aga võid kindel olla, et elektrikatkestus ei taba sind mitte rahulikumat ajal, vaid ikka tiptunnil. Külalisi hakkas käima üha rohkem ning sellest tulenevalt kasvas külmikute, pliitide ja keedukannude hulk. Millalgi ei pidanud elektrikilbis peakaitse enam vastu ja viskas end välja. Ahjud-pliidid külmad ja tummad, kassa ja arvutisüsteemid maas.

Rekord oli meil kaheksa korda päeva jooksul. Huhh, ei soovi sellist kogemust kellelegi.

Samas sai sellises olukorras ka näha ja tunda, milleks on inimene võimeline.

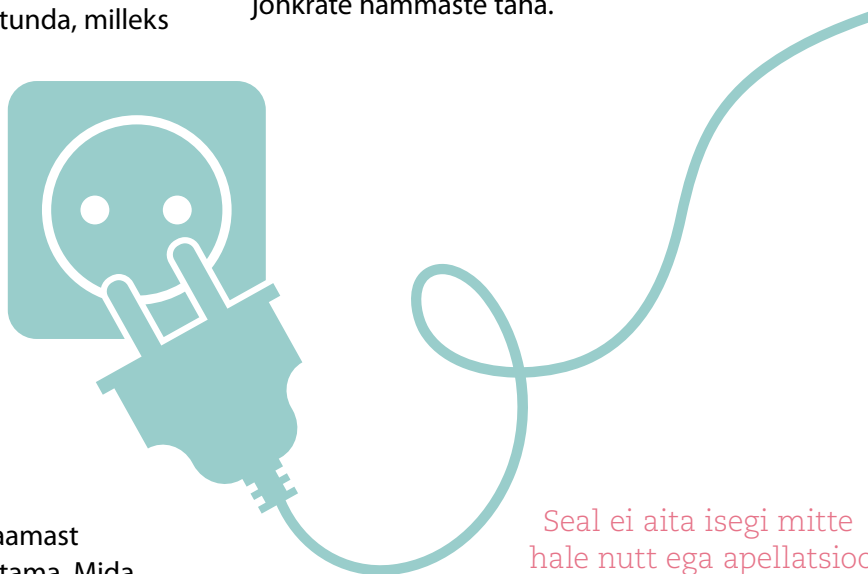
Me helistasime kõigile, kellest vähegi tundus, et nad saaksid aidata. Nädalavahetusel. Ja meid aidati!

Esimese hooga tulid elektrikud ja vedasid ajutise lisakaabli naabri juurest, kuni nad said meile oma kilpi võimsust juurde organiseerida. Tohutult närvesööv aeg ja tegemine, aga lõpuks kõik kuidagi ikka laabub.

Tormide ja sellega kaasnevate elektrikatkestustega peab samuti jõujaamast kaugemal toimetav ettevõtmine arvestama. Mida pikem liin, seda suurem võimalus, et jääd millalgi

potentsiaalide vahest või veesurve ilma. Arvesta, et generaatoreid on laenutuspunktides piiratud arv.

Teisisõnu, kui õhtune uudistesaate ilmateade lubab tuulte mürglit ja mäsu, ärka enne teisi. Kontrolli voltide ja amprite olemasolu oma käitises ning broneeri generaator enne unisemaid tüüpe. See väike ettevaatusabinõu võib tähendada mitme tuhande euro säästmist, mis võib õigel ajal reageerimata jätmise korral haihtuda vääramatu jõu jõhkrate hammaste taha.

Seal ei aita isegi mitte hale nutt ega apellatsioon energeetikute jumalale mitte.

Kohvimasin keeldub koostööst alati siis, kui teda on kõige rohkem tarvis.

Ülemeelikus tujus irvhambad on vahetanud ära suhkru- ja soolatopsi sisu just enne kriipssuude matrooni külaskäiku.

Nõudepesuruumis on läinud äravool umbe ja tekitanud keskmist mõõtu uputuse.

Kõige kriitilisemal hetkel ütleb kannatus üles ja ainult homsele päiksele mõeldes jätab sõnad „minge kõik Peee...trimõisa“ valjusti välja hõikamata.

Järgmise hommiku
PÄIKE on siiski alati tõusnud.

Olulisim õppetund siinjuures on see, et tuleb tegutseda kohe. Viivitamatult.

Tuleb suruda alla ebamugavustunne ja helistada kellele iganes ka töövälisel ajal.

Muidugi, pärast tuleb see abistajale ka vastavalt korvata.

See reegel kehtib tegelikult kogu ettevõtmise juures.

Edasilükkamatute asjatoimetuste puhul ärge saatke kellelegi e-kirja, vaid helistage.

Ja helistage kohe. See annab kordades parema lõpptulemuse.

HEA TOIT
MÕNUS OLEMINE

SÜDA
MUNA

GOOD FOOD
GREAT FEELING

Talvel on meie laiuskraadil üsna tavaline korralik miinus.
Temperatuuris, õue temperatuuris mõistagi.

*Päev on olnud kiire, palju külalisi, palju sebmist ja sehkendamist.
Lisaks tavapärasele päevale lõpetab õhtu veel kontsert. Aplodeeritakse lisalugusid
ja aeg sõrgib vaikeses, kuid kindlas tempos üle sulgemisaja.*

*Väsimus hiilib nurga taga. Palju pole enam jäänud. Veel ainult pool tundi.
Siis keerame küll ukse lukku ja puhkama. Ilmataat on aga sehkendanud
väikese viguri. Välisukse alumine serv on jäätunud.*

*Tahad koju ära minna, aga ei saa ust kinni ega lukku.
Helistad ja küsid nõu. Kraabid pimedas ukse alt jääd.
Mõtled, et miks. Mõtled, et ma peaks olema juba voodis.
Mõtled, et tekk ja padi muretsevad.
Kraabid ja taod tõrkuvat ust jalaga.
Lõpuks saad ta kinni ja lukku.*

*Ai, auto võti jäi letile. Avad ukse, et haarata võti.
Miks kohviku telefon heliseb? Kurat! Hea küll, võtad vastu.*

*Selgub, et esinemas käinud ansambel on kojusõidul Kuusevälja kurvis
teelt ära vajunud ja tarvis oleks traktorit, et automobiil välja sikutada.*

*Vaatad kella. Pool kaksteist. Laupäeva õhtu.
Sa tead, et Lemps juba magab ja Ülo kohe jääb.
Teha pole aga enam midagi. Võtsid toru – vastuta.*

*Edasi läheb veel hullemaks. Säästan teid seekord selle kirjeldusest.
Roppude sõnade kontsentratsioon on isegi pimedas öö kohta liig mis liig.*

KÜLMIK

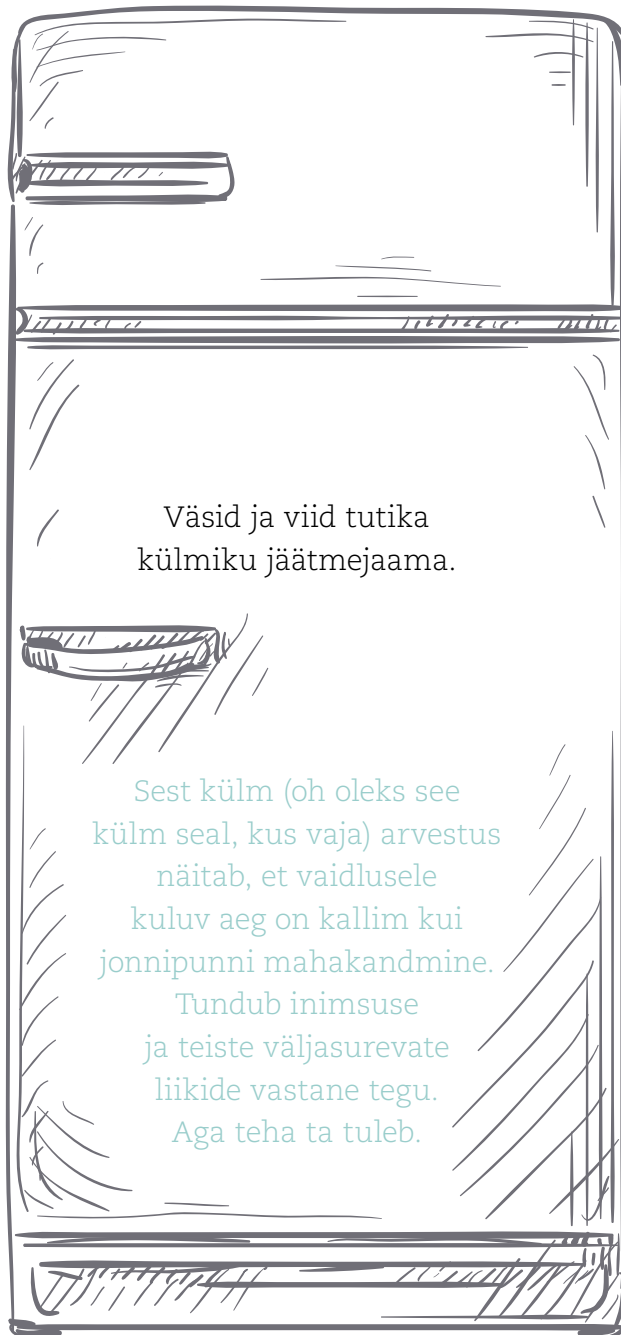
jonnipunn

Otsime suurest elektroonikatarvete ketist uue ja korraliku külmiku. Otsisime talle hubase nurga ja lükkasime pistikusse. Ohkad kergendusega, üks asi jälle lahendatud.

Mõne aja pärast aga keeldub suslik eneses külma tootmast. Piim ja koor lähevad hapuks, kala võtab juurde imeliku lõhna. Terve külmikutäis väärt toorainet läheb utili.

Kirud ja nutad. Kirud veel natuke. Nutta enam ei jaksa. Termomeeter näitab, et kambris on 20 kraadi sooja. Timmid regulaatorit, ei midagi. Helistad müüjale, tuleb garantiimees ja sõidutab patsiendi hooldusesse. Nädal hiljem saad kõne, et meie kontrolli tulemusel on kõik korras. Jonnipunn tuuakse tagasi.

Nädal teenistust ja kõik kordub. Teed kapi tühjaks ja jätab talle kambrisse ainult termomeetri. Kontrollid päevas mitu korda. Tulemused jäävad pluss 15 ja 20 vahele. Uus kõne ja uus külmiku komandeering garantiisse. Vastus, et mis te ajate, töötab ju. Tuuakse tagasi, meil ei tööta.

Väsid ja viid tutika
külmiku jäätmejaama.

Sest külm (oh oleks see
külm seal, kus vaja) arvestus
näitab, et vaidlusele
kuluv aeg on kallim kui
jonnipunni mahakandmine.

Tundub inimsuse
ja teiste väljasurevate
liikide vastane tegu.
Aga teha ta tuleb.

MÖÖBEL

Peab olema kerge, sirgete jalgadega ja mis veel tähtsam – valge. Sisustuse osas on vähemalt meil olnud nii, et parem on meeshingedel naistele mitte vastu vaielda. Targem on olla päris vagusi. Viimased jäävad niikuinii peale. Lõpuks läks nii, et saime ühest pealinna tipprestoranist mahakantud toolid ja lauad, mis kaeti talgukorras uue kanga ja värvikihiga. Valge värv ja lilleline kangas, mõistagi. Peab meeldima. Kergel mööblil on muidugi see hea omadus, et neid saab lihtsa vaevaga vastavalt vajadusele kiirelt ümber paigutada. Ja ümber neid sätitakse vahel mitu korda päevas. Vahel on ümbersättimise põhjus arusaadav. Noh, kui tuleb suurem seltskond ja tahab pikka lauda. Aga tihti tõstetakse neid ringi arusaamatul põhjusel. Vahelduse mõttes, öeldakse. Küllap siis on nii tarvis. Ja sellise paratamatuse juures – mida kergem mööblitükk, seda parem.

*Rendile võetud ruumides
olid olemas korralikud
lauad ja pingid.*

*Tummised ja rasked.
Kohalike meistriteeste
hööveldatud ja
kokku taotud.*

*Aga naistele
ei meeldinud kohe üldse.
Korralik tugev mööbel,
milles asi?*

Ei noh,
ei ole päris see.

EUROALUS

Ei saanud meiegi ilma.

Euroalustest õuemööbel nõudis oma kohta ja tõestust.

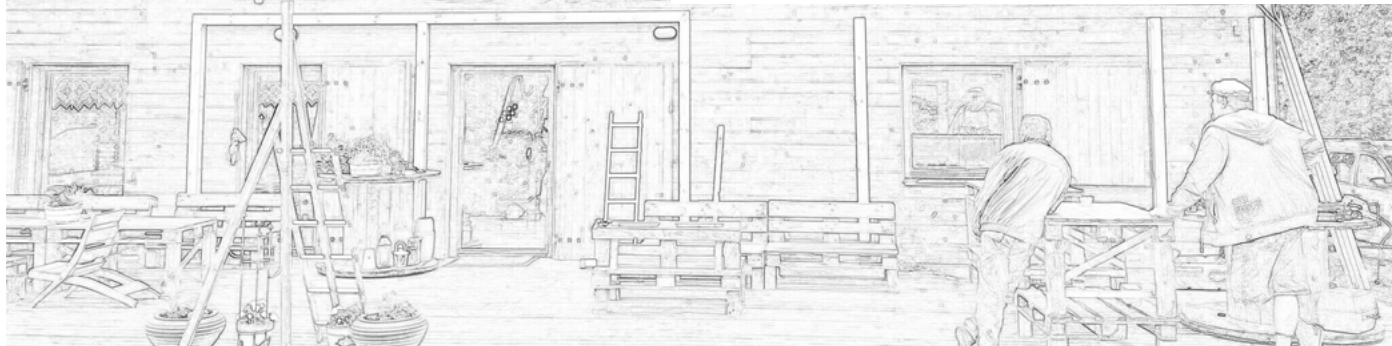
Oli selline periood, kus kaubaalustest kokku klopsitud laudad ja pingid käisid kohviku juurde kohustuslikus korras. Trenditeadlikumad disainikorüfeed kirtsutasid küll nina – see on nii üle-eelmine hooaeg. Kas enam ilma ei saa? Igav, liiga meinstriim.

Aga me ikka tegime. Lõpuks tegime ka külalistele koju tellimustööna mõned komplektid. Osa külalisi tegi pilti ja lubas omale ka teha. Väramatu moevool. Pole parata.

Ükspäev nägin internetiavarustes aga pilti, kus meistrimees oli näinud terve päeva vaeva, mille tulemuseks oli vanast kohvikulauast meisterdatud korralik kaubalaus.

Nii et pole põhjust piinlikkust tunda. Mood on ikka loksunud edasi-tagasi. Ma tahaks endale osta lumipesu stiilis teksatagi, mille rinnataskul oleks kohmakalt ömmeldud embleem „US ARMY“. Kui keegi kuskil näeb, andke palun teada. Paneks sellise järgmine kord kooli kokkutulekule minnes selga.

Tagantjäreletarkusena tuli paraku välja, et kaubaalustest tehtud mööbel osutus meil rahaliselt kõige kallimaks. Mood ja trend nõuab oma. Aga kogemuse järgi nad tegelikult õigustavad end päris usinalt.

Siin siis retsept ühe komplekti tegemisest. Järeletulevatele põlvedele ajaloo talletamise huvides.

KAKS PINKI JA ÜKS LAUD.

VAJA LÄHEB:

4 euroalust

Reikad 45 mm x 23 mm
pikkusega 1200 mm, 6 tk

1,6 jooksvat meetrit
50 x 50 mm saematerjali

3,6 jooksvat meetrit
100 x 100 mm prussi

Kruvid 6 x 120 mm, 48 tk

Kruvid 6 x 100 mm, 8 tk

Kruvid 5 x 70 mm, 12 tk

Kruvid 4 x 40 mm, 15 tk

TÖÖRIISTAD.

Vukssaag, akutrell, mõõdulint, sõrgkang, naelatangid, vasar, ehitusnuga või hõövel, taldlihvija ja pliats.

Töö käik

Vaata ilmaportaalist vihmavaba päev. Pane keldrisse või külmikusse kolm heledat õlut. Kahekesi ettevõtmist alustades kaheksa või isegi kümme pudelit.

Vali välja üks kaubaalus ja keera ta osava võttega selili. Sõrgkangi kasutades kougi ta küljest ära keskmine põõn. Arvesta, et ta osutab kõva vastupanu ja mõni nael võib ka murduda. Kui põõn on eemaldatud, tõmba aluse keskteljele ette joon ja sae ta pooleks. Jälgi, et murdunud naela ei sae! Nendest poolikutest tükkidest on nüüd saanud kaks detaili seljatugedeks. *Ei, veel ei lähe esimese õlle järele! Rahu!*

Jalad tuleb teha 100 x 100 mm prussidest. Vastavalt sellele kui, kõrget mööblit soovid, tükelda ka pruss. Me tegime pinkidele 20 cm pikkused jalad ja lauale 45 cm pikkused. Kaubaaluse enda kõrgust juurde liites tuli siis lõppkõrguseks vastavalt 34 cm kõrgune pink ja 59 cm kõrgune laud. Lauajalgu käsitsi vinkli järgi mõõtu lõigata on muidugi tüütuvõitu ja nõuab tublisti vaeva.

Kõvasti lihtsam on nad juba saekaatrist ostes kohapeal suure järkamissaega õigesse mõõtu lõigata lasta. Puigal, teate küll, kui sealt ekskavaatorite ja kallurite vahelt läbi sõita, teevad mehed selle väikse tasu eest nagu niuhti viie minutiga ära. See lihtsustab ettevõtmist kõvasti.

Aga kui aega ja tahtmist jätkub, saab ka käsitsi. Nühkimist muidugi on omajagu ja kui kogemust on vähe, kipub lõige viltu kiskuma, aga võib-olla korvab suurema vaeva lõpuks ka selle võrra suurem rahulolu.

Tõsta järgmine alus ristseliti lauale. Kinnita jalad 6 x 120 mm kruvisid diagonaalis sisse lastes aluse külge. Igale jalale 4 kruvi. Vaata, et ilusti kokku tõmbaks ja jalg loksuma ei jääks. Korda operatsiooni ka teiste alustega. Laual, mille jalad on pikemad, võib nad parema stabiilsuse huvides omavahel diagonaalse põõnaga ühendada.

Säti tehtu jalgadele ja proovi istuda. Võib tuua esimese õlle ja asetada valmivale lauale. Hinga rahulikult ja kui su trellil on ainult üks aku, pane see laadima.

Sae reikad mõõtu ja aseta need lauaks vormuva aluse vahedesse. Vahel nad ei taha hästi mahtuda ning siis peab neid noa või hõõvliga pisut kitsamaks

tegema. See on selline vaikne nokitsemine. Sätid ja kraabid natuke kitsamaks, kust parasjagu tarvis on. Lõpuks on nad kenasti paigas. Kinnita nad 4 x 40 mm kruvidega aluse külge.

Leenide paigaldamine pinkidele.

Säti poolitatud alusest tehtud tugi pingile nii, et ta jääks mõnusalt ja ergonomiliselt kerge kalde alla.

Lõika 50 x 50 mm prussist tema kinnitamiseks toed. Hea kui saad nad lõigata otstest sobiva kaldega. Kui üks on valmis ja ilusti klapiib, siis kasuta seda šabloonina teiste tude märkimiseks ja saagimiseks. Kinnita seljatoed alt 5 x 70 mm kruvidega ja pealt 6 x 100 mm kruvidega.

Soovi korral võid taldlihvijaga suurteoselt pikemad pinnud maha lihvida.

Tõsta komplekt kenasse kohta ja kui sa pole enne oma elus suurem asi meistrimees olnud, tee telefoniga pilt ja postita see sotsiaalmeediasse.

Nüüd võib minna uue õlle järgi ja lugeda laike. Palju õnne!

DIIVANI JA TUGITOOLI

pakkumine

Tegime

külalistele pakkumise

– toote kaasa oma diivani või tugitooli ja jätate meile, siis saate aastase prii kinopääsme.

Paari nädalaga oli mööblitükke nii palju, et tuli pidurit tõmmata. Pakkumine kaotas kehtivuse.

Sohvadega on sama lugu nagu laudadegagi

– mida kergemad, seda parem. Sest ka neil on suur liikumisvajadus. Võib juhtuda, et kinosaaliks sisustatud ruumist peab veerand tunniga saama seminariruum kandilise ümarlauaga. Pärast seminari algab poole tunni pärast aga uue filmi esilinastus.

Kogukamad diivanivolaskid hakkavad sellise mööbeldamise vajaduse juures käima kiiresti närvidele.

Vaikselt kuid kindlalt vahetatakse sellised tülikad sohvamaugud välja kergema kondiga hõimlaste vastu.

Rotatsioon nii-öelda.

Mööbli ümbertöstmisel omandad lõpuks snuukrimeistri vilumuse. Valgele lööd hoo sisse ja ta põrkub vastu teisi värve nii, et järgmist lööki pole enam tarvis teha. Kõik lasevad kõrvad lonti ja veerevad kuhu vaja. Ütlete, et see on nüüd küll liialdatud? Ma võin teinekord näidata. Ükskord ma lõin topeltpõrkest ühe ülbeks läinud bordoopunase Chesterfieldi akna kaudu välja. Otse auto järelhaagisesse.

Ainult natuke peab harjutama.

PING-PONG ja POSTKAST

Sisustuse puhul võib võimaluse korral mõelda ka puhvetit iseloomustavate lisavidinate peale. Meil näituseks ei olnud postkasti. Millalgi aga saabus meile Nukuteatri rekvisiitide laost suur, poolik ja seest õõnes muna. Sobis postkastiks ideaalselt. Ja on parasjagu nii suur, et lapsed mahuvad mingi vanuseni ka sinna sisse. Seda, et laps postkasti nähes tahab sinna ise sisse ronida, ei osanud me ette näha. Aga miks ei. Roniks ilmselt isegi kui mahuks. Eks Muna motiiv ole ennegi tekitanud kimbatust ja mitmetimõistmist. Klaabut mäletate?

MILLALGI SATTUS MEILE KÜLLA ÜKS NUKUTEATRI
NÄITLEJA. PILVEALUNE HOMMIKUPOLNE
AEG OLI. PAKKUSIN TALLE MEIE KUULSAT
MUNAPUTRU. TA JÄI MÖTTESSE, VAATAS LAKKE,
PÕRANDALE, UUESTI LAKKE JA VASTAS:

„TEATE MITU KORDA MA OLEN TEIE POSTKASTIGA
LAVAL DIALOOGI PIDANUD? ENAM EI JAKSA.
ANDKE PAREM ÜKS KOHVI JA MARTSIPANIKOOK“.

Tallinnfilmi Kunstinõukogu arutelult

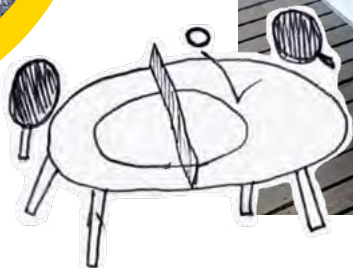
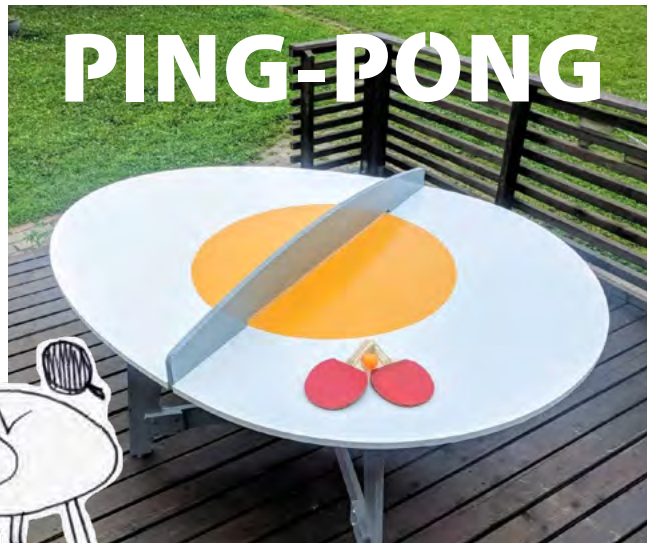
8. jaanuar 1978

E. Tuganov: Minu arvates on Avo Paistik huvitav režissöör, ta valmistab üllatusi. Esiteks, hästi tehtud ja värviküllane film. Teiseks, graafika seisukohast üllatav kunstiline lahendus.

Ei saa võrrelda kahe varasema filmiga, see on midagi uut nii kujude kui koloriidi poolest. Kuid multirežiiga on midagi lahti - me kas hindame oma jutustamisoskust ekraanil üle või hindame üle vaataja ettekujutusvõimet ja filmist arusaamist. Riigiarhiiv, ERA.R-1707.1.1715. Joonisfilmi "Klaabu" toimik.

SALVADOR DALÍ MAJAMUUSEUMIS KATALOONIAS
ON KA TÄITSA OLEMAS VÕIMALUS
TÄISKASVANUL MUNA SISSE PUGEDA. PROOVITUD.

Kuidas tekkis mõte teha munakujuline pinksilaud, täpselt enam ei mäleta, aga kuidagi mitme peale mõtet arendades ta sündis. Tõepoolest, miks peab pinksilaud olema ristkülikukujuline? Ei pea.

Kohe pärast pinksilaua valmimist sattusid meile külla sportlased Eesti pingpongikoondisest. Neile sobis uut tüüpi laud ülihästi. Toksid seal pool päeva. Millalgi märkasime, et trenni käigus oli neil tekkinud uus mängureegel. Mängiti kolmekesi. Palli vastase mänguväljale lüües tuli ise liikuda tema poolele. Samal ajal liikus vastane sinu poolele. Erapooletu jooksis samuti kahe vahel ja päästis neid palle, milleni võistlejad esialgu ei ulatunud. Ilma nurkadeta laud annab sellisele ringmängule korraliku eelise.

Kui kõvasti harjutada, siis on ilmselt võimalik seda mängu mängida ka päris ükski.
Peab lihtsalt olema sutsu kiirem kui pall.

Rahvusringhääling tuli selle ime peale kohe eraldi kohale ja tegi õhtusesse uudistesaatetsesse tubli reportaazi. Eesti Rahvusringhäälingu arhiivist on see kenasti leitav.

NÕUD

Keldrites ja pööningutel tehti reha. Mõnes kohas kraabiti ka luuaga. Tulemus oli hämmastav.

Mummulised, lillelised, triibulised, potisinised. Uus elu, uued sõbrad.

Serviisidega on meie maailmanurgas see lugu, et neid tekib rohkem, kui ka kõige optimistlikum prognoos ja vajadus ette näeb.

Oli selline aeg, kus inimesele kingiti igaks juubeliks uus komplekt. Kuna see tundus kuidagi uhkevõitu, et igapäevaselt kasutada, pandi uus komplekt kenasti seksioonkappi klaasi taha. Kristallvaasi kõrvale, mis oli

kingitud mitte nii ümmarguseks sünnipäevaks. Juhtus, et isegi kõige pidulikumatel puhkudel ei viitsinud keegi neid sealt välja võtta.

Aga inimesel tuli uus juubel. Talle kingiti uus serviis! Eelmine pakiti ajalehepaberisse ja viidi pööningule. Uus vitriinkappi. Ja nii iga viie aasta tagant.

Lisaks pulmadeks kingitud võimsamad komplektid. Koos supitirina ja hõbedast nugade-kahvlitega. Paremal juhul võis neid tähtpäevaks saada ka topelt.

Jällenägemisrööm, mälestus lapsepõlve kummeliteest ja karamellikisselist, mille moosisilm oli alati liiga väike. Tassidele ja taldrikutele tekkisid silmad. Nad vaatasid sind läbi ajaakna ja küsisid: "Kas on piinlik ka? Miks me niikaua ootama pidime?"

Oli ikka, aga me pääsesime.
Me palusime andeks ja saime andeks.

Teekannuriulis tekkis korra küll midagi maffialaadset ja üks eriti ümar isend trügis kõigi lemmikuks, aga me võtsime talt nädalaks kaane ära ja pärast seda hakkas ta käituma viisakamalt.

Huvitav asjaolu kohvikunõudega on seegi, et katki läheb neid ligikaudu kümme korda sagedamini kui koduses kasutuses. Selle põhjuseks on peamiselt tippunni kiire tempo. Jällegi, üsna paratamatu fakt.

Elu keeras muidugi millalgi selliseks, et ühest abielust jäi inimes(t)ele väheks. Statistikud kinnitavad, et kõvasti üle poole neist läks moel või teisel lõhki.

Paljud proovisid uuesti. Mis te arvate
– mis neile uueks pulmapäevaks kingiti?

See on olnud nii aegade algusest peale. Küsige või arheoloogidelt. Mida nad väljakaevamistel kõige tihedamini leiavad? Potikilde ja nõorkeraamikat mõistagi.

Lõpuks ei leidunud Eestimaal kodu, mille pööningul ei leidunud hoolikalt pakitud ja varem kordagi kasutamata serviise.

Selline ülekoorus maailma röömudest ilma jäetud portselani suhtes nõudis kohest sekkumist.

Aga pööningute reservis on neid ilmselt veel miljonite kaupa. Maailm on muutumas.
Teie ootus saab vääriliselt tasutud.

MITTE MISKI MIND EI PEATA
ENNE SILMAPIIRITAGUST MERD
RÄÄGITAKSE, SEAL EI TEATA
HIGI, PISARAIID JA VERD
JUBA HOMME TÕMBAN AUSSI
AINULT SMOKINGUID JA FRAKKE
KANNAN SEAL JA KUULAN STRAUSSI

Noad, kahvlid ja lusikad ragistasid samuti natuke eesõiguse pärast, kuid leppisid lõpuks demokraatia jõhkra paratamatusega.

Isegi tädi A. hõbelusikad pandi paika. Te teate ju küll tädi A-d? Jah, tema ise. Ma olen rääkinud sadade, ei, pigem tuhandete eestlastega ja ei ole kohanud kedagi, kellel ei oleks A. nimelist tädi. Okei, ühel korral ühel mu kahe meetri pikkusel sõbral ei olnud. Aga ta vabandas ja ütles, et tema

ema nimi on A. Igatahes, A. on see tädi, kes teab, kuidas peab elama ja kellel on kõige paremad lusikad. Mõned tema lusikad läksid meilt ootamatult reisile. Meil on sellest hea meel. Ka vankumatu tinasõdur väärinuks koduse kaminasimsi ja paberist baleriini armastuse kõrval tuusikut Barnaulli, Bangkokki või Buenos Airesesse.

Tõsiselt. Rännake! Vaadake maailmas ringi ja kui võimalik, tulge tagasi. Me ootame.

ISETEKKELINE garderoob

Uskumatu, kui palju inimesed unustavad. Mütsid, sallid kindad. Päikeseprillid, telefonid. Laste omi muidugi eriti ohtralt. Sellest võib kenasti aru saada.

Aga mitu korda on siit, Baltimaade kõrgeimast punktist, minema tuhisenud sportlikud ratturid ja jätnud oma kiivri meile nagisse.

Ja mis kõige hämmastavam – meile on jäetud ka mitu paari erinevaid jalavarje. Ainuke asi, millega seda võib seletada, on ilmselt koka eriti õnnestunud päev köögis. Elamus saadud naudingust paneb külalise heljuma ja nii ta ei märkagi, et on oma kingadest välja kerkinud.

Paar korda aastas pannakse juba pikalt oma endist omanikku igatsenud esemed kõigile soovijaile pakkumiseks ritta.

Paljud leiavad kohe uue õnne. Need esemed, kellel kohe niimoodi ei vea, sõidutame suuremate linnade taaskasutuskeskustesse.

Põnev oleks teada, kas mõni ese on sedakaudu leidnud tee oma algse omaniku juurde tagasi. Me usume, et on.

EESTI KARTUL

Hiline sügis Eestimaal sarnaneb kartuliga.

See pole muidugi kogu aeg sedasi olnud, aga kui Kolumbus ta sealt mere tagant siakanti tõi, harjus maarahvas sellega kiirelt.

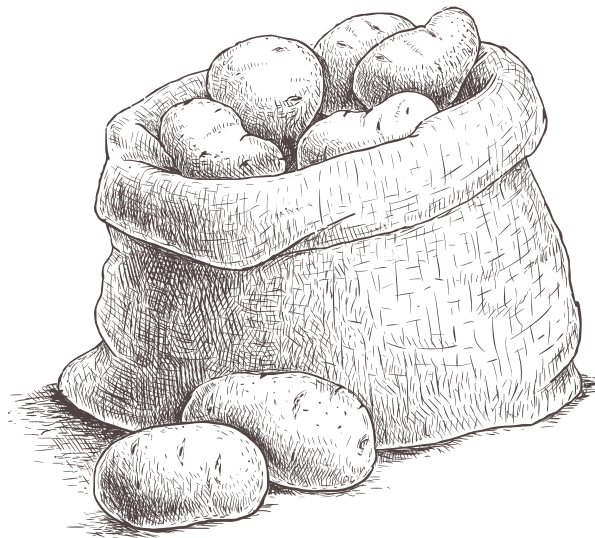
Värskelt ahhetamapanev, kuid mida päev edasi, seda kartulim. Osa meist justkui natuke häbenevad oma kartulivabariigi-päritolu, aga ilma ka ei saa. Söövad salaja ja salgavad.

Pisikestel Maarjamaa põngerjatel on tärkavas nooruses juuksed kui lumikellukeste suguvõsa albiinodel. Mugulatoidule minnes läheb ka soeng aasta aastalt järjest enam kardulakarva. Kokkusattumus? Vaevalt küll.

Räägitakse koguni, et osa meie kodumaa kaunitare, kellel kiharate toonimuutus iseenesest ei tule, värvivad neid salaja öösiti kartulikoortelt kraabitud mullaga.

See võib kõlada totra vandenõuna, aga lugege allpoololevat. Lugege ja otsustage siis uuesti.

Armastus kartuli vastu on kiirelt sõltuvust tekitav ja täiesti paratamatu. Võõrutus tubakast, alkoholist või kokaiinist on lapsemäng võrreldes katsetega võõrutada eestlane kartulist.

*Meil olid viis päeva külas ühe
ilmakuulsa idupanga itiinimesed.
Pidasid teisel korral vaikselt
hooajal oma töökoosolekuid.
Siin ülevaade nende lõunasöökidest.*

Esimene päev

üleküpsetatud lihase kael ahjuporgandi,
kruupide ja mustsõstra - punase veini kastmega.
Ovatsioonid ja kõhu sügamine.

Teine päev

ahjus hautatud lammas, kaalikas, idud, roheline
salat. Kõhu sügamine. Kõik on jube hea.
Pilkude nurgast võib lugeda õhkõrna arusaamatut
nõutust. Miski on nagu puudu. Aga mis?

Kolmas päev

kohapeal valmistatud pasta ning suitsusauna
liha kitsejuustu ja koorekastmega.
Nii ja naa, tajutav on teatud kohmetus.
Kuuldavasti osteti koduteel kauplusest kartulkrõpse.

Neljas päev

eesti geenid tõstsid mässu.
Külaliste poolt saadeti läbirääkija, kes palus –
tehke meile palun praetud kartuleid, sibula,
marineeritud kurgi ja peekoniga.

Viies päev

kordus neljanda päeva menüü.

Sotsiaalteadlased nimetavad seda vist sõnaühendiga „nurjatu probleem“.

Seletame selle lahti kohviku kontekstis. Sul on unistus ja oma maitse. Sa arvad, et see maitse on õige ja hea ning maailm peab sellest osa saama. Teeks ja pakuks midagi uut. Mulle ju meeldib ja maitseb. Ilmselt leidubki ka neid, kes sellega kaasa tulevad ja kõik paistab tipp- topp.

Aga. Aga. Alati jääb suur hulk külastajatest kindlaks oma armastusele. Harjumuse jõud on tohutu. Armastus praetud peekoni ja kolme keedetud mugula vastu on tugev. Ma ei julge siin kõvasti öeldagi, aga juhtub, et meilt küsitakse coca-colat. Mitte nii, et kas teil on, vaid iseenesest -mõistetavana – üks koola ka palun. Unistus lööb kõikuma.

Coca? Unistuse alustalasisid õõnestatakse. Külalised nõuavad, aga sina ei anna. Sosistad, et naised ei luba sul sellest isegi mõelda mitte. Mul vahest leti all enda jaoks peidetud on, aga täna kahjuks mitte.

Külaline kõmbib poodi ja toob sealt oma vajaliku laksu. Vaatab sind kaastundlikult – ning kuna kedagi teist läheduses pole –, pakub ka sulle võimalust väikeseks klaasikeseks. Pröks! Jääkuubikute ja sirduniviiluga täiustatud patt ongi tehtud. Jäägu see meie vahele, pobised veel tänutundega kohmetult. Dilemma missugune.

Meenub üks 80ndate lõpus vändatud film, mis jutustas lugu Jack Vosmorkinist, kes tuli Ameerika Ühendriikidest äsja tekkinud Nõukogude Venemaale ja püüdis seal külarahvale müüa omakasvatatud tubakast toodetud sigareid. Soodsa hinnaga. Külarahvas aga ei taht osta. Lõpuks ostis naabrimees temalt sigarid hulgi sümboolse hinnaga ära, lasi läbi hakklihamasina ja müüs mahorka nime all mitmekordse hinnaga edasi. Külarahvas kiitis naabrimeest hea kauba eest taevani. Ka nii võib minna.

Probleem on tõesti nurjatu. Vaheta siis nüüd unistus raha vastu.

Traditsioonid, kombed, pärimus. Sajanditega sissekasvanud hoiak. Sellesse ei tasu suhtuda kergekäeliselt.

Eks siin määrab palju ka restorani asukoht.

Suuremas linnas, kus külastajaid jagub rohkem, saab teha kitsamat nišši.

Maailma otsas tegutsedes, kus teisi pakkujaid ümberringi hõredamalt, peaks olema ka pakutatav menüü mitmekesisem.

Võtame lihtsad näited.

Ei saanud ka meie ei alt ega ümber päevapakkumisest. Teeks miskit uut ja erilisemat.

Kokad nägid suurt vaeva ning timmisid valmis pajaroa läätsedest, päikesekuivatatud tomatitest, maapähklitest, tüümianist ja veel mõnest salajasest lisandist. Tohutult maitsev. Enamik, kes söid, kiitsid väga. Vau! Huvitav.

Pikema päeva lõpuks kippus pajarooga aga tihtilugu üle jääma. Kummaline paradoks, arvestades hinnanguid.

Kord tööõnnetuse käigus valmistas kokk aga suure potitäie mulgiputru. Kruupide ja peekonikõrnetega mõistagi. Valas sinna sisse veel sulavõid. Klassika ühesõnaga.

Külalised söid selle kõik mõne lühikese tunniga ära ja kaapisid poti läikima. Kusjuures mitte keegi ei kiitnud. Kordasime katset. Sama tulemus.

Mulgipuder kaob kui raha eluröömsa lotovõitja arvelt, kuid suuremat kiitust ei laeku. Kordasime katset mõne korra veel. Tulemus oli ikka sama.

Kokk teatas millalgi resoluutselt, kuid teatava irooniaga – tema seda mulgiputru enam ei tee. Sellel pole mingit mõtet. Ürgeestlased söövad selle kohe ära ja tema enam ei jaks. Teeme parem seda läätsepada edasi. Seda jätkub hoopis kauemaks ja keegi ütleb vahel vähemasti ka mõne hea sõna.

Midagi sarnast juhtus ka magustoidurindel. Köögilaboris oli arendamisel olnud kümneid uusi kooke. Erakordse maitse-, aroomi-, ja värvibuketiga. Üks võimsam teos kui teine. Kolmas lõi teise jälle mitmekordselt omakorda üle. **Mustikad toorjuustuga, murakas munavalge beseega. Haldja hommikune suudlus jänesekapsa pisaraga. Võilille nektar pooleks kõhus lendavate kollaste liblikatega jne.** Valikul polnud äärt ega silmapiiri. Aga millalgi jälle, kas tööõnnetuse või lätlaste üleilmse vandenõu tulemusena, jõudis köögist külmetti teiste koogiprintside vahele kõige tavalisem keedukreemi ja lehttaigna kooselust sündinud **Napoleon**.

Sarnaselt Korsikalt pärit nimekaimuga võttis ta ka meie kohvikus kiirelt ja märkamatuult üle kogu võimutäiuse.

Paari kuu pärast vorpised kokad nädalavahetuseks kaheksa alusetäit Napoleoni, ülejäänud pretendente aga vaevu ühe- või kahekaupa. Kusjuures need kaheksa keisrit müüdi laupäeva keskpäevaks juba läbi. Täiesti võimatuks osutus Napoleoni olemasolul pakkuda mõnda teist kooki Venemaalt saabunud külalisele. Ajaloo jõud on võimas. Aga Punapart läheb ilma erilise pingutuseta alati ka maarahvale. Eestlased eelistavad pigem moosiga varianti. Venelased aga pistavad parema meelega keisrit ilma liigsete lisanditeta.

Saladuskatte all peab siinkohal veel tunnistama, et selle maiusega on küll omajagu mässamist, aga teisest küljest on tema valmistamiseks vajaliku toorme hind väga odav.

Maailemaparandajate progressiivsem osa Muna perest hakkas Napoleoni mingil ajal diskrimineerima, võttis ta vitriinletist välja ja peitis silma alt ära, lattu külmikusse. Istu siin ja mõtle järgi. Anname teistele ka võimaluse. Ülemäärase võimutäiusega kipub ikka nii minema. Varem või hiljem tuleb mäss ja sind võetakse maha.

Kohvikuga alustades timmisime puhveti jaoks valmis kaks ülihead kooki. Šokolaadi oma – jäätise ja maasikamoosiga – ning toorjuustukoogi musta sõstraga. Ennekuulmatult head. Külalised muudkui kiitsid.

Millalgi aga hakkas rahvasuus liikuma meie kohviku kohta hüüdnimi „Kolme kooki kohvik“. Kusjuures on siiani arusaamatu, mida mõeldi kolmanda all? Kooke oli ju kaks? Aga mis seal ikka, rahvasuuga võitlusel niikuinii mõtet ei ole. Tuli areneda.

Kookide puhul võib veel täheldada kindlat reeglit, et kumerat kooki armastatakse tunduvalt rohkem kui nõgusat kooki

ÕIGE

VALE

Ootame nüüd pingsalt uut rahvapärimust.

Tärgemööda talid letti

BRITA
PAVLOVA
RIISI-MUSTIKA
KOORE-KARAMELLI
LINNNUPIIMA
VALGE ŠOKOLAADI
SOOLAKARAMELLI-PORGANDI
RUKKILEIVA
VAARIKA-BESEE
ŠOKOLAADIVAHU
SEFIIRI
SIDRUNI
PIPARKOOGI
MAISI-TATRA
MARTSIPANI

KUSKIL SIIN
OSTSIME
SUUREMA KÜLMLETI

jne.

Nojah, ja ka eelpool juba jutuks olnud Napoleon. Mõned neist vabastati vastavalt moes olnud nõudmistele gluteenist, laktoosist, suhkrust ja moosist.

Kõige objektiivsemat ja täpsemat tagasisidet roogade õigsuse suhtes saab nõudepesuruumist. Ehk teisisõnu selle kohta, kui suur osa küllastajatest jätab midagi söömata. On selliseid kindla peale minevaid asju.

Näiteks kohevad pannkoogid maasika toormoosi ja jäätisega. Nendega muret pole. Järele jätab selle ehk üks sajast. Kindel klassika. Ka 90% menukusega toitude puhul võib olla rahul, aga seda soovitades peab külalist inimeste erinevatest maitsetunnetustest juba hoiatama. Siia lähevad meie kogemuse põhjal üldiselt road, mida on harva saada ja mida paljud küllastajad proovivad esmakordselt.

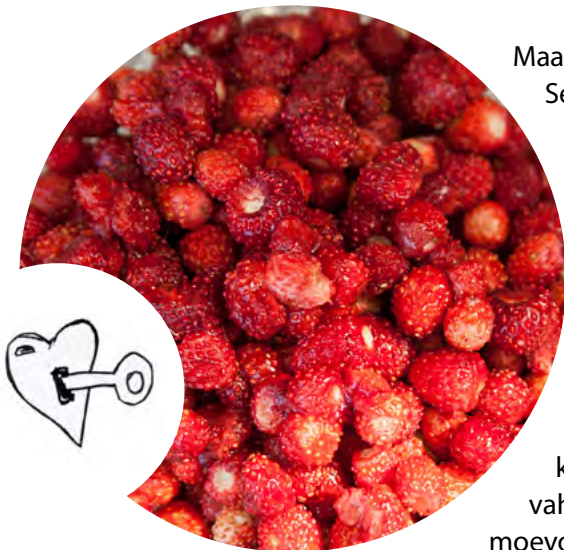
Näiteks selitatud võis praetud tuur. Selliste nõudlikumate ja, ütleme, erakordsemate roogade puhul on samas täheldatav asjaolu, et hinnangute keskmist kaaludes jäävad nad siiski plussi.

Teisisõnu, kui kümnele protsendile see eriti ei istu, siis paradoksaalsel kombel maitsemeele teine ots kiidab seda samavõrra rohkem. Lagritsa fenomen. Sturströmmingu püramiid.

Ehk siis proovima ja pakkuma neid peab. Aga peab ka arvestama, et kõigile ei meeldi. Ei peagi meeldima. Oluline on, et seda soovitades või tellimust võttes sellest juba juttu tehtaks. Taolisi suuremat riski nõudvaid teoseid ei ole mõistlik lülitada igapäeavalikusse. Mõistlik on nad jätta erimenüü valdkonda. Kui tavamenüüs pakutavast kukub miski erimenüü tasemele, tuleb kohemaid reageerida.

Muidugi peab ka siin mõistma selgeid erisusi. Täpsemalt siis seda, kuidas kellelgi, kas kodust või sünnimaast tingituna, kombed kujunenud on.

Maarahvas teadagi on kantud kasinuse õilsast ja üllast kombestikust. Sellest tulenevalt on levinud ka komme kõik, mis antud, püüdlikult lõpuni süüa. Maailm pole raisata. Toit on püha. Leib on vanem kui meie. Selline ajalooliselt väljakujunenud hoiak. Söö puder lõpuni, muidu kommi ei saa. Enne soolane, siis saad magusat. Taldrik olgu tühi, hea laps. Eks see kõik elab meis edasi ja imelikul kombel on meie kasin hoiak hakanud levima üle kogu ilma. Kasinusest on saanud maailma päästeparv. Aga eks see maailm ja elu ongi pirakas ime. Niikaugele, kui mälu ulatub, on ikka olnud muretsejaid selle peatses lõppemises. Meeleparandusele kutsujate kirm ei jahtu. Päästeoperatsioon on igavene. Uskumused ja vahendid lõpu ärahoidmiseks muutuvad küll aja jooksul vastavalt moevooludele, aga mure on ikka sama. Küllap see jääb nii ka edaspidi.

Kõikjal ja kõigiga ei ole see siiski alati päris nii olnud. Osale meist on saatus mänginud kätte teistsugused kaardid. Kasinuse on olnud võõras. Tellitakse kõike ja proovitakse natuke siit ja sealt. Võiks ju kadedalt mõelda, et neil on peos ainult trumbid.

Aga õnn ei ole trumpkaartidega paraku mitte mingis korrelatsioonis. Borka Grebentšikov laulab sellest väga ilusti ühes oma loos „Поезд в огне“ – „nad lähevad hulluks sellest, et ei oska enam midagi tahta“. Mis siis on õnn, küsib nüüd kindlasti armas lugeja, jätmata kasutamata ootamatult sulle kukkunud võimalust.

Hea küll, ma ütlen, nangunii loeb seda ammu igatsetut ja jäädavat saladust siin igavas tühiheituste lõpu tekstitihnikus heal juhul ainult toimetaja. Enamik vaatab juba järgmiste lehekülgede pilte.

Õnn on see kui ar

TAGALA esimene ring

Siia kuuluvad eluliselt tähtsad abimehed

Postitljon

Tema kaudu liigub värskete uudiste arteriaalne veri. Märkamatu, aga kõige kindlam teabe hõbevalguse allikas.

Jäätmemajandus on kahtlemata ka tarvis väga hoolikalt läbi mõelda. Eks võimalused erinevad piirkonniti samuti kõvasti. Tingimused linnas ja maal on üsna erinevad. Konteinerite tühjendamise intervall, liigiti kogumise võimalused, komposteerimine jne.

Ajapikku loksud kõik paika. Paber ühte, pakend teise ja olme kolmandasse.

Ning paremat puru peab jaguma ka Senni kanaklannile.

Prügivedaja

Nende töö spetsiifika tuleb endale selgeks teha kohemaid. Heade suhete sõlmimine ja hoidmine on äärmiselt tähtis. Neil on oma pingeline ajagraafik. Töö kiirusest sõltub paljugi. Tihti on nad graafikust maas ja närvid pingul.

Nii ta jõuab sinu juurde. Keegi on aga ligipääsu konteinerile kinni parkinud. Ta peab nüüd otsustama, kas tulla seda klaarima ja otsida autoomanikku, kes oma jõuvankri eest ära ajaks, või teha nii nagu eeskirjad ette näevad. See tähendab sõita edasi ja teha tööprotokoll linnuke, et ligipääs polnud tagatud.

Täiesti arusaadav. Sestap olge alati tema tulekul valvel. Tuleb olla valmis tema lemmikkohvi ja küpsistega. Tuleb aidata sikutada rasket konteinerit. Kiita uut nokatsit ja küsida, kuidas abikaasal ja lastel läheb. Onu Remuse häälega. Aga siiralt.

Sest üle serva ajav jäätmekonteiner tühjendusintervalliga kaks nädalat tekitab sulle sellise peavalu, mida ei söö isegi kärbsed mitte. Kärbsede pojad, hääkene küll söövad, aga seda ei taha sa näha.

Poepidaja

Lähima koloniaalkaupadega äritsejaga soovitate samuti hoida sooje suhteid. Võib juhtuda, et sul saab otsa kassalint. Koor kohve peale. Suhkur, hoidku jumal selle eest. Või pehmemal juhul jahu. Isegi õlut on juurde toodud. Natuke võtab usalduse võitmine aega, aga millalgi on mõistlik üle minna seal vihiku peal toimivale kuuarvestusele.

Mr. Winston Wolf

Pulp Fictionist tuntud probleemide lahendaja võiks ka igal puhvetil läheduses olla.

Meil on selleks KP. Kes teavad, need teavad. Ega siis sellise spetsialisti täisnime ja telefoninumbrit avalikult levitada saa. Ta võtab alati toru ja päästab su kriisist. Paremalt juhul astub ta läbi ka ette teatamata. Teeb tiiru kohvikus ja likvideerib lonkavad kohad ning neid tekitavad asjaolud.

Kallim kui kuld. Kõvasti kallim.

Ilma Wolfita oleks hoopis raskem. Kõik armastavad Mr. Wolfi jäägitult ja tingimusteta.

Teehooldus ja lumekoristus

Meil on lund teatavasti alati rohkem kui mujal Maarjamaal. Otse maja ees on riigimaanteega piirnev parkla. Tuled hommikul pärast laia helbete sadu tööle. Võtad saha ja labida ning kühveldad. Kõnniteid ja treppi. Mõnus töö. Ei ole kurta. Tund poolteist ja saab ringi enam vähem peale. See majaesine parkla tahab natuke rohkem aega. Nühid ka selle kenasti puhtaks. Tõmbad hinge, vaatad oma kätetööd ja lähed paned kohvimasinast omale preemiaks topeltkohvi. Masina jahvatamise mürinasse seguneb üks teine mürin – teehöövli oma. Täiel kiirusel tuhiseb kollane höövel mõne hetke pärast maja eest läbi. Sinu hoolega puhtaks roogitud parklasse lendab lumetolmu saatel tohutu lumevall. Selleks kulus umbes kolm sekundit. Rüüpad kohvet ja meenutad põhikoolis õpetatud füüsika seda osa, mis rääkis töö võimsusest. Helistad U-le: „Kuule, kui aega saad, tule lükka meil ka palun parkla lumest tühjaks.“

Lund on meil igal talvel ohtralt. Peaaegu igal talvel siiski. Vahest harva juhtub ka, et ei ole. Nii on ikka olnud. Aga ükskord oli meil taliharjapäeval selline lugu, et sadas jämedat vihma. Noh, pole ka selles erilist imet, ütlete? Aga tol päeval ei sadanud vihma mitte ülevalt alla, vaid paremalt vasakule. Vahet ei olnud, mis pidi end ilmakaarte suhtes sättisid. Ikka sadas paremalt vasakule ja mitte üks piisk vastupidi.

Majaomanik

Kui läheb nii, et unistus kohvikust teostub, siis suure tõenäosuse järgi teed sa seda renditud pinnal. Ja kui nii on, siis ei ole siin muud saladust, kui pane end lihtsalt üürnikuna omaniku rolli. Mõttele, et oled ise peremees. Käitu vastavalt ja kõik peaks toimima. See on nii lihtne tõsiasi, et isegi kommunistidel vajub lõug rippu ning nende poolt kokkukutsutud ametiühingu esimene koosolek jääb ära. Sest isegi kokkukutsujal ei ole põhjust kohale tulla. Meil igatahes nii läks. [Saluut!](#)

VETT ja LEIBA

Väike vaidlus oli.
Et kuidas me sellega siis teeme.

Enamikus restoranides on see põline küpsetis olnud ikka nii-öelda hinna sees. Ka meile tundus, et selle eest eraldi tasu võtta on kuidagi kitsarinnaline.

Aga. Leivaga varustab meid L. Algusest peale juba. Must, rukkist, kõige ehedam kraam. Küpsetab kolm korda nädalas siinsamas teispool mäge. Kriipivalt hea.

Mis siis juhtus? Juhtus see, toiduooteks lauda viidud soe koduleib söödi enne roogade pärale jõudmist ära. Tuldi ja võeti juurde. Külaliste nägudelt peegeldus õndsus ja nõutus läbisegi, miks nad seda enne pole kogenud. Väiksema laua peale kulus sooja leiba pool pätsi, suurema kohta terve. Inimesed olid enne põhiroa saabumist juba kõhu imeleivaga korralikult ära vooderdanud.

Sealt siis tekib selline murelaadne olukord, et neil ei jää meie taevalike kookide jaoks maosoppidesse enam piisavalt ruumi. Naudingule jääb aga niimoodi ju punkt panemata!

Liialt tihti hakkasid külalised manguma, et müüge mulle kaks pätsi kaasa. Algul ei julgenud ära ka öelda ja müüsimegi. Ühele preilile Peterburist, Nekrassovi tänavalt müüsin ma kord isegi kolm pätsi.

Ja olime ise järgmisel hetkel ilma. Nii ikka ei saa! Kaasa müümine tuli lõpetada.

Hiljem L. kodune leivatööstus tõstis toodangu mahtu ja hakkasime ka kaasa müüma, kuid seda vaid neile, kes teadsid kehtivat parooli. Pisut leevendust see tõi, aga dilemma jääb.

Suure saladusloori tagant valgustan teid praegu ühest inimsusvastasest kuriteost, mille meie kohvik seoses sellega on korda saatnud. Ühesõnaga, L. toob tagauksest kohvikusse kastitäre sooja leiba (mõtelge). Eelmisest partiist on aga veel kaks pätsi söömata. Kuskilt aegade hämarusest kiusas mõnda meist aga arusaam, et enne uut ei saa, kui eelmine on otsas. Nüüd kõlab see tõesti kui totruse eliit, aga paar korda nii juhtus. Piinlik. Häbi-häbi. Kasinate aegade varju surve, kus loogika oli teine. Selle tulemus on ju lõppkokkuvõttes see, et keegi ei saagi ahjusooja armastust.

Lõpuks me saime sellest siiski üle. Nüüd on nii, et me ei taha isegi teada, millal täpselt pätsikesed L. ahjust välja võetakse, valgesse linasesse rätikusse keeratakse ja meile tuuakse. Aga niipea kui nad meile jõuavad, lõigatakse pealt krõbeda koorikuga ja seest kuum leib viiludeks ja viiakse külalistele lauda.

Me ei ole seni avalikustanud sooja leiva saabumise aegu. Kasutame lotovõidu süsteemi. Kes tihedamini pileti ostavad, võivad kolm korda nädalas võita. Kokkuvõtlikult on kogu see süsteem küll äriselt üsna küsitav, aga parema puudusel püüame endale andeks anda.

Joogivesi on sarnaselt leivale meil samuti inimõiguse staatuses. Koos jääkuubikute, maitseks lisatud marjade, värskete mündilehe või otse peenralt noa alla läinud ja laastudeks lõigatud kurgiviiludega. Jällegi, prii inimõigus piirab rabarberi ja õunamahla ning isetehtud mustsõstralimpsi müüki. Sestap, andke meile patustele andeks, kui me soovitame esimeses järjekorras proovida siiski looduse poolt kingitud ning meie poolt timmitud värvikamaid joogielamusi. Alles pärast seda teeme juttu vabast ja kargest inimõigusest.

REKLAAM

Esimeses järjekorras tuleb muidugi reklaamivankri ette rakendada sotsiaalne kapital. Ühismeedia, ilma kahtluseta.

Tunde asi natuke, milline neist esimeses järjekorras. Millisel platvormil su võimalikud fännid põhiliselt sitsivad? Facebook, Twitter, Insta, Orkut või Tinder? Alusta sealt, kus nad hetkel kõige aktiivsemalt ringi luusivad. Nendel platodel on üldjuhul hea see, et nad tunduvad vähemalt esialgu olevat justkui tasuta.

Ning isegi su lellepoja pinginaaber, kes muidu, olgem ausad, on paras frukt, võib tunnustuse nupul klikkides su ettevõtmisele veidikese hoogu juurde lükata. Kommertsmeedia puhul soovitage esialgu olla reserveeritud. Kindlasti tuleb algul nende reklaami- ja turundusosakondadest erinevaid kanaleid pidi mitmeid reklaamiostu pakkumisi. Mõistagi hinnasoodustusega miinus 25% või enamgi. Hoia selg sirge ja võta mõtlemisaega. Sama väljaande juures on ka saial ja sepikul uudistoimetuse tublid töomesilased, kes eneselegi märkamatuks keeravad turundusosakonnale käru ja kribavad su tegemistest ka niisama uudisnupu või paremal juhul intervjuu ja fotodega pikema reportaaži.

Küllap jõuad kunagi hiljem ära osta ka suuremate päevalehtede esikaaned. Aga vähese kogemusega sellest alustada pole vast mõtet.

suurmuna.ee

Kui oskust või võimalusi on, pane ka klassikaline kodulehekülg üles. Konservatiivsem osa maailmast eelistab siiski seda. Kui sind pole internetis, pole sind ka olemas. See on eriti tähtis esmakordsete külaliste ja turistide jaoks. Sotsimeedia platformad on üldiselt lihtsamad majandada. Kuid vana kooli kodukas on tähtis. Selle värskendamiselega peab samuti pidevalt tegelema.

Samas ei tohi uudistega üle pakkuda ja tüütuks muutuda. Et kui oled endale seadnud pügala, mille järgi peab ilmuma igal jumala nädalal vähemalt kaks teavitust, siis parem on, kui rikud seda reeglit ja jätad igava, uudisväärtuse piire kompava postituse pigem tegemata. **Parem olla vait kui olla tüütu.**

Viguri pärast võiks panna grammatikagurmaanide kiusamiseks vahel ka menüüsse näiteks sellised hõrgutised:

MARINEERITUD KURG
LOHELOIGUD
PEEBIGARDULID

Kokkuvõttes annab virtuaalne olemasolu paljudele seletamatut kindlustunnet juurde. Nii on kuidagi läinud. Kallab tõsiseltvõetavust miskipärast juurde kohe pangega. Nii lihtsalt on ja pole mõtet puigelda.

Kodukas on üldiselt selline kanal, mis on stabiilsem. Jõudu selle uuendamiseks kulub üsna palju. Seepärast pane sinna kirja kindlamad punktid. Paha ei tee, kui ka mõni oskaja toimetaja või korrektor ka õigekirja üle vaataks.

Igapäevaste teabenupukeste puhul pole pingutatud õigekiri nii oluline, aga põhiseaduses võiks komasid ja muid detaile võtta natuke rangemalt.

Meie kõrval elab hulga pedantseid õrna keeletunnetusega inimhingi, kellele selline hoolimatu suhtumine tekitab suurt meelehärmi.

Vilets jutt ja oskamatult valitud tekstid võivad kogunisti tuju niipalju rikkuda, et sinu juurde tulemisest loobutakse sootuks. Või läheb veel hullemini.

Armud anda, mitte tappa!

Armud anda mitte, tappa!

CATERING

Kokal on olnud hea päev. Ei mitte hea, tal on olnud suurepärase päev. Köök on tulistanud ainult täistabamusi. Lambahautis sulab hambal, kasesiirupist kaste on sikutanud keele tagurpidi suhu ja sa kisud teda kahvliga tagasi. Toorjuustu koogi põhjal koosolekut pidanud mustad sõstrad keeravad keele uuesti algul pahupidi ja kohe seejärel sõlme. Maitseretseptoritel on laulupidu. Külalised on ekstaasis.

Tavapärase situatsioon ühesõnaga. Ratsionaalsem neist kogub end siiski niipalju, et tuleb arvet makstes uurima, kas oleks võimalik kõike seda sama tellida ka omale koju. Kallima juubeliks. Palsam su kuulmisele on kõrvulukustav. Kiitus paneb reaalsuse pimedasse kotti, seob heinapallinööriga kõvasti kinni ja lubadki kogenumatusest korraldada pikniku kuu tagaküljel.

Tegelikult ei ole see muidugi üldse nii lihtne. Üks asi on täiusele lihvitud köögist otse maitseelamuste pakkumine ja hoopis teine operett on seda pakkuda oma kindlusest väljaspool.

Sul on ahi väljatimmitud temperatuuriga ja sa tead, et 40-grammiseid ahvenafileesid peab seal küpsetama 354 sekundit. Serveerimisel kasutatav taldrik peab olema eelsoojendatud 53,5 kraadini. Aurutatud herne-kartuli tamp oma salajase kuumuse juures. Pärast selitatud võist tehtud kastme pealevalamist jääb roa lauda viimiseks aega maksimaalselt poolteist minutit.

Nuga ja kahvel tuleb külalisele suruda vägisi pihku ja öelda, et kui ta nüüd mökutama jääb, siis iga kaotatud sekundiga kaotab ta protsendi täiuslikkusest.

Aja karusell. Täpse pöörlemissagedusega. Kõike seda termosega kaasa võtta ei ole paraku võimalik. Õigemini, teoreetiliselt küll on, aga see on kuratlikult keeruline. Seepärast ei tasu täiuse vekseid kergekäeliselt loopida. See on hoopis teine asi. Tuleb arvesse võtta.

Mõne asjaga on muidugi natuke lihtsam. Külmade kooktortidega näiteks. Külaline maiustab su juures, ütleme, meie kuulsa koogiga „Pakase luhtunud armastus“. Vahepeal käib öues õnnest nutmas ja tuleb võtab uue tüki. Peidetud pisarate tagant tellib ta omale kolmapäevaks seda terve kandikutäie.

Teate, me võimalusel teeme küll, aga ainult sektori hinnakorduse summa alusel. Soodsamat hinda hulgitellimuse korral ei saa me paraku esialgu pakkuda. Köök on väike ja sellist hoomamatult suurt nõudlust me ei jõuaks lihtsalt rahuldada.

Võtke või jätke. Või veel parem, võtke kohe rohkem. Siis, mine tea, ehk avame selle tõusuvees soodsa pärituule toel ka tulevikus kondiitritoodetele eraldi vabriku, kus konveierilt tuleb „luhtunud armastust“ soodsama hinnaga. Mine tea.

Lugu vahuveinist
ja värssidega
tahvlikesest

Sõbrad on head ja head sõbrad tahavad teha oma armsatele inimestele üllatusi.

Nad broneerivad su restoranis laua ning tulevad ja kontrollivad enne ilusti üle, et kõik oleks viimase peal. Valivad parima koha, annavad sulle üle spetsiaalse vahuveini, lillesülemi ning pühendusega varustatud raamitud poeetilise tahvli, millest peaks jääma kaunist õhtust kustutamiskindel mälestus. Super.

Kõrvallauda saabusid pisut hiljem samuti väga armsad inimesed. Kinkekaardiga, mis sisaldas parimaid põhiroogi. Kõrvale serveerisime meie maja suurepärase marjavett. Kõik on parimas korras. Vahuveini, lillede ja kena tahvlikesega varustatud laudkond avaldab siirast imetust neile osaks saava lahkuse eest. Naudid isegi, üllatuse jõud ja võlu on võimas asi.

Lahkudes unustavad viimased poeetilise tahvlikest lauale. Jookseme neile järgi ja surume selle kohmetusest hoolimata kaasa.

Loodame, et teile ikka meeldis ja tulete jälle.

Muidugi tuleme, sellist võõrustamist pole me enne kohanud.

Noored tulid. Natuke varem. Kuna kõik polnud veel valmis ja ilm oli kaunis, palusime neil teha jalutuskäik ümbruses ning nautida, mis loodus on andnud ja mis siin salata, loodust on antud meile ikka mahuka kulbiga. Tulge veerand tunni pärast, siis on kõik täiuslik! Eks ta nii oligi. Avasime vahuveini ja sättisime lauda lilled ja kingi.

Oi, mis te nüüd, seda pole küll vaja!

On, on küll vaja. Tundke rõõmu hetkest, sõprade hoolitsusest ja armastuse hingetõmmetest värskes õhus.

Pikk päev on väsitav. Pesed viimased nõud, koristad, vead end koju. Viskad pikali ja enne und piilud korra feissbukki.

Külm dušš on totaalne. Te saite juba isegi aru. Just, laudkonnad läksid vahetusse.

Esiailgu on see liiga uskumatu, kuid reaalsus murrab tõkkeid ning hommikuks jõuab ta päriselt kohale.

Segu koomikast ja piinlikkusest lammutas enesetunnet. Lammutas ja ehitas, kuid takkajärgi mõeldes pigem ehitas, sest viga sai hiljem parandatud ja episood leidis koha Suure Muna pärimuse albumis.

LÜHTER

Pagan teab, kustkohast ta tuli, aga ühel päeval ilmus
meile lakke riputamiseks vasest lühter.

Küünlatoitel. Kena, oksüdeerunud, kulunud ilmega tüüp.

Algul ei saanud me aru, mida ta tahab, kuid pikapeale hakkasime
aimama. See lühter oskas nimelt esialgu ainult hiina keelt.

Hiinlasi käib meil aga harva. Pikapeale harjusime ja õppisime
üksteiselt seda ja teist. „Peking“ hüüdis lühter! „Part“, mõtles kokk.

Dialogid muutusid ajapikku pisut sügavamaks. Õpime edasi.

Korduvalt on meiega ääri-veeri juttu tehtud, et kustkohast te sellise
imelooma saite? Tahetakse ära osta. Muidugi me ei müü.

Igal täiskuuööl, täpselt kell 3.33 moodustub lühtrist suur suu.

Ta aevastab (hiina keeles mõistagi) ja ütleb sulle järgmise
menüüsse lisamist ootava roa nime. Enne kui ta jõuab lõuad
kokku panna, tuleb talle hammaste taha visata suur lusikatäis
riisi. Ükskord meil riisi ei olnud ja andsime kruupe.

Vahet polnud. Kõigea harjub.

Suure tempo juures kasutab enamik restorane tavaliselt oma märgisüsteeme. Kiirematel hetkedel võib meie kohve letilt leida näiteks ca 15 kviitungit juurdekirjutatud „meelespeaga“ külaliste kohta:

VUNTSIDEGA HÄRRA, KOLME PROUAGA

MÜRKROHELINE SÄRK

LIIBUKATES RATTURID

ÜKSIK KIILASPEA

KABETAJAD

LÄTLASED

LEMMIKUD

ROOTSLASED (VIST)

KIIVID ??? (KIIVRITEGA MOOTORRATTURID)

EMA LASTEGA

AABERKUKKE ÜLIKOOOL

SHSSS, SHSSS

MANNI SÕBRAD

JEEGERTIMM

ÕUNAPUU ALL

Loogiline.

Süsteem töötab väga hästi.

Külalised ja kliendid

Me valisime külalistele võetud hoiaku. Sobis justkui meie endi omadustega rohkem ja kuna me peame kohvikut ka sellepärast, et endal peab vahva olema, siis nii jäigi

„Familiarne aupaklikkus“, kui kasutada Sergei Dovlatovi sõnu. Hakkas tööle küll. Mitte sajabrotsendiliselt, aga küllalt sinna lähedale. Selle väikese osa külalistest, kes end siiski klientideks peavad, elame üle. Võõrustamise juurde käib meil lisaks heale toidule ka selline lühema distantsiga lõõp ja lobajutt.

Toome näiteks erinevad lähenemised kliendi ja külalise puhul.

Klient

Pöördumine „Teie“-vormis. Juhatad lauda ja annad kõigile tutvumiseks menüüd. Serverid joogivett ja annad aega. Hoiad distantsi ja väldid liigseid õpetussõnu. Soovitusi võib siiski anda, kuid vaashoitult, võiks isegi öelda kergelt alandliku tooniga. Noad-kahvlid on parem lauda panna klassikalises võtmes, voldituna kenadesse salvrätidesse. Vein tuleb valada kelneri poosis, hoides pudelit valge rätiga. Näoilme kivine. Näimaks teadlikum, võib kergelt kulmu kortsutada ja huuli torutada. Prouade leopardimustrilise kleidi kohta jätta kompliment kindlasti tegemata. Koogi serverimisel peab lusikale lisaks olema ka desserdikahvel. Arve viiakse väljaprintitudult lauda. Hea, kui on mingite ägedate kaante vahel. Pingutatud „tänan“ ja „palun“.

Külaline

Pöördumine „Sina“-vormis. Ohhoo, kust nüüd siis tulek! Köht tühi? Suurepärase! Otsi omale siva mõni laud, ma kohe tulen. Või oota, ma annan sulle kohe ühe terava ja rabarberimahla kaasa. Võib viia lauda ka menüü või kaks, aga kindlasti peab neid olema vähem kui külalisi. Sest soovitama peab. Menüüs on ka kõik parim, aga sellest parimast veel pisut etem on too, mille kohta kokk hiljaaegu ütles, et see tuli täna vist „päris hästi“ välja. Noad, kahvlid ja muu relvastuse viid lauda pisikeses emailpanges.

Veinipudeli korgid lahti, viid lauda ja määrad suvaliselt lauavanema, kes tohib teistele vastavalt oma äranägemisele valada. Suunurgad riivavad kõrvu. Leopardimustrilise kleidi kohta tuleb teha kompliment ja küsida – palju maksis? Koogi valimise juures rivistad külalised külmlleti ette ja annad ülevaate, mida täna kondiiter ja jumal ise pakuvad. Arve puhul uurid, et kelle kord siis täna on ja kas maksate kohe või paneme „vihiku peale“. Tänan ja palun on üldiselt üleliigsed. Järgmise korrani.

Nõudlust on mõlemale tüübile. Ilmselt annab ka kuidagi vahepeal laveerida. Aga me valisime selge külaliste versiooni. Sest tundus, et klientide segmendis on pakkujate konkurents turul tihedam. Arvatavasti ei saaks me ka ülepakutud ja pingutatud viisakusega hakkama. Ei oska ega tahagi kõigile meeldida. Meil ei ole klient kuningas. Meil polegi kliente. On külalised.

KÜLALISTE KLASSIFIKATSIOON

Kriipssuude suguvõsa matroon

Kriipsu tunneb ära juba ukselt. Tihti läbib juba isegi enne tema saabumist õhku teatav värin ning sa tunnetad – ta on siin! Teda reipalt uksel tervitades vastust kunagi ei saa. Silmsidet luua on samuti võimatu. Väga kriitilisel ilmel uurib ta ruumi, vaatab sinust läbi ja küsib suu viltu vajudes menüüd.

Nüüd algab mäng tegelikult pihta. Mängu peaauphind on kriipssuu naeratus. Ütleme nii, et mäng on ses mõttes äärmiselt põnev, et peaauphindu näeb haruharva. Aga me oleme paaril korral võitnud!

Ehk siis, menüüd ulatades, tuleb hoolimata külalise ignorantsest hoiakust kohe küsida, kas tal on ehk mingi kindel soov, mis ta päeva päästaks. Et tal seda enamasti ei ole, vastab ta tavaliselt, et ega teil nagunii seda ei ole, mida ta tahaks. Siit edasi enam rünnata ei tohi. Kriips tuleb nüüd juhatada lauda, anda talle kätte põhimenüü ja serveerida siva midagi juua.

Päeva parimatest eriroogadest ja hetk tagasi toodud taluniku värsketest maasikatest tasub esialgu vaikida. See on üks mängu võti. Sest üldiselt kriips midagi tellida ei taha. Ta loeb menüü läbi, jätab meelde, mida seal ei ole ja küsib justnimelt seda. Nüüd peab lihtsalt natuke õnne olema ja kui köögis materjali leidub, lubad talle siiski, et lähed ja uurid, ehk on tema soovi täitmine siiski kuidagi võimalik. Ja kui sul on imettegevad kokad, siis tavaliselt ka saab. Siit on kriipsul juba keeruline taganeda. Eraldi menüüväliselt tehtud roog avaldab mõju, üldiselt annab sinna juurde pakkuda ka juba magustoit (nende värskete maasikatega).

Ning kusagil seal, magustoidu teise või kolmanda ampsu juures tulebki olla äärmiselt tähelepanelik.

*Siin võib ka põliseima kriipssuude
suguvõsa matroon ennast silmapilguks
unustada ning sa näed õrna, kuid
selget suunurga ülespoole kaardumist.
See võidutunde hetk on ülilim!*

Kriipssuude suguvõsa matroon *pluss*

Seda tüüpi rahvaga ei ole mitte midagi teha. Poe nahast välja ja sisse tagasi, viska trepil tireleid, paku röstitud ööbikukeeli ning taustaks elavat muusikat inglite esinduskoorilt, mitte miski ei aita.

Näituseks. Illus päikeseline suvepäev. Mitte ülemäära palav. Paras selline. Mõõdukalt küllastajaid. Jätkub aega aupaklikuks familiaarsuseks. Köögis normaalne tempo ja kokal kõik klapi. Tellitakse lammast. Ürtidega tehtud hautis. Peaaegu nagu niiöelda firmaröög. Pikalt menüüs olnud, publiku selge lemmik. Aurutatud juurviljade ja värvilise salatiga. Spetsiaalselt sinna juurde kaua katsetatud kastmega.

Provvad söövad, maigutavad suud ja avaldavad arvamust: see polnud suurem asi. Pealegi, nad on lammast ennegi söönud ja see nüüd küll lammas ei olnud. Ei oskagi esimese hooga nii konkreetsele kriitikale vastu punnida. Sa ise tead 101-protsendilise kindlusega, et taldrikul oli siit vaevu kolme kilomeetri kaugusel sündinud ja kasvanud villakandja ning kinnitad selle üle. Las siis olla.

Järgmisel päeval potsatab meilikasti elektronkiri, milles rõhutatakse veel kord, et pakutav toit oli vilets ning hinna ja kvaliteedi suhe paigast ära. Üleüldse olevat kõik üks suur pettumus. Lisaks kirjale ta ka helistab järgmisel päeval ja kordab selle kõik üle. Eks ta ole. Peab arvestama, et tee, mida sa teed ja kui hästi tahes, igal juhul jääb ühele küllastajast sajast või tuhandest sellest ikka väheks. Nii lihtsalt on. Kirjeldatud juhtumil lohutas meid asjaolu, et küllastaja kinnitas meile, et lambahautise (mis tema hinnangul ei olnud mitte lamba-, vaid hoopis veiselihast) juurde pakutud vahukoorega tehtud naeripüree oli tema arvates kuivainepakist valmistatud kartulipüree. Selline puusalt tulistatud suurtükipatarei kogupauk sunnib su õnneks ikkagi hindaja absoluutses pädevuses teataval määral kahtlema. Aga, las ta olla.

Meil kõigil tuleb ette aegu, kui tundub, et kõik teevad sulle liiga, armastust on vähe, jalavari pigistab, püksid kõnnivad viltu ja soki sees on auk.

Päike

Päike on kriipsu vastand. Päike on seda tüüpi külaline, kellel on alati kõik hästi. Isegi kui ei ole just ideaalne, on ikka hästi. Isegi kui juhtub, et kokal pole parim hetk olnud, kiidab päike ikka rooga taevani.

Tema jaoks on kriitika võõras planeet. Tema jaoks pole pimedat ööd ega pori. Kõik on helge, kõik on hea. Alati. Optimism segatud suhkru ja meega. Mett on tavaliselt rohkem.

Kuu

Päikese jahedama verrega sugulane. Samuti muidu üdini hea inimene. Talle ka üldiselt kõik meeldib, aga väljenduslaad on pisut teises võtmes. Näituseks ideaalset maitseelamust väljendab ta nii: „Midagi halba nagu ei oskagi öelda.“

Härra/proua Tuim

Mitte midagi ei saa aru. Emotsioonid puuduvad. Ei kiitust, ei laistust. Istub sööb ja läheb jälle. Aga muidu on ta tore ja ontlik inimene, ilmselt ka õnnelik.

Proovireisija

Üsna keeruline on proovireisijat kohe ära tunda. Tellib üsna rikkalikult, jutt on hea ja justkui iseenesest on ta sulle lahkumisel müünud mingi kauba, mida kohvik pakkuma peaks. Profid. Nauditav töö. Neilt on palju õppida.

Blogijad

Vahest saame kirju toidublogijatelt.
Sisu on umbes selline.

“Tere! Minuni on jõudnud kuuldused, et teil on hea restoran. Ma olen selle ala tuntud ekspert ja teen teile siinkohal eksklusiivse pakkumise – tuleksin teie menüüd proovima ja pärast kirjutaksin sellest oma blogis põhjaliku ülevaate. Vaatasin oma ajagraafikut ja saaksin teid külastada ainult tuleval nädalal. Ma usun, et jõuate oma asjad mu vastuvõtuks kiirelt veel korraldada. Teil tuleb katta ainult minu külaskäiguga kaasnevad transpordi-, majutus- ja esinduskulud. Ma liigun sel perioodil sealkandis ja seetõttu saan pakkuda nii soodsat hinda. Proovitavatest roogadest tegin järgmise valiku.

Eelroogadest võiks olla laual kõik teie poolt pakutav.

Põhiroogade osas jätan teile võimaluse serveerida teie omal äranägemisel kolme parimat toodet.

Magusa otsustaksime kohapeal.

Kuna mul on kaasas ka fotograaf ja assistent, siis palun arvestada ka nendega.”

Teed prantsuskeelse blogi lahti ning tõesti, täitsa olemas, paarsada lugejat paistab koguni olevat. Nojahh, mis sa ikka oskad öelda, ehk neil kuskil siis näkkabki, kui selliseid pakkumisi saadetakse. Ning ega ei saa ka kindel olla, et tal neid kuu aja pärast miljonites ei pruugi olla. Aga selliseid altkäemaksu-hõngulisi vastutulekuid püüame me siiski mitte teha.

Tunnistame, et leebem meist ühel korral siiski ka libastus ja jäi konksu otsa. Lubas heale koostööpartnerile, et tulgu pealegi, vaatame.

Õnneks või õnnetuseks juhtus aga nende külastuse päeval letis tööl olema puhveti pidur/kommunaaltüüp. Temaga on see häda, et ta ei saa endale lubada sõnamurdmist ja samamoodi on talle vastunäidustatud ka teatud põhimõtetest mittekinnipidamine. Prii eine pakkumine arvustuse eest kuulus kindlasti viimasesse.

Ta nuputas välja järgmise lahenduse. Blogijate saabudes tegi ta pakkumise. Vaadake, ma ei saa endale lubada sellist asja, et ma justkui maksan teile arvustuse eest. See ei kõla ühestki otsast hästi. Sest mind jääb alati närima asjaolu, et kas te siis ikka olete 100% objektiivsed. Sõna me ka ei saa murda. Teeme nii, et kui tahate tasuta roogasid nautida, siis te ei kirjutate meist ridagi. Aga kui tahate ikkagi kirjutada, siis peate maksma selle eest sama hinna nagu iga teine meie külastaja. Ütleme nii, et selle pakkumise tulemusega jäid kõik osapooled rahule. Loodame edaspidi enam mitte libastuda.

Aga jumala pärast, ärge kunagi makske arvustuse eest! Parimad neist käivad nagunii inkognito. Hiljem käib muidu unenäos saatan ise irvitamas, 20 hõbeseeklit kandikul. Kõtt!

Vaikne jutuvestja

Repertuaar on ropud anekdoodid ja nilbuse piiril balansseerivad komplimentid. Sooneutraalsus ei kipu kehtima. Pigem mehed. Aimatav on soov meie eranditult kaunile naisperele pakkuda lihtsakoelist ja otsekohest huumorit. Võimalik, et tegemist on teatavat sorti flirtimisega. Kuid viimases pole siiani vist edu saavutatud. Vähemalt pole teada. Aga pagan teab. Ära see nähtus ka ei kao. Äkki siis kuidagi ikka toimib. Talutav, kuni seda pakutakse tõesti vaikselt. On olnud paar juhust, kui vaikne jutuvestja trügib valjuhäälese jutuvestja rajale. Seda on juba natuke liiga palju.

Vegan

Ausa ja teadliku veganiga on hea ja lihtne. Teab, mida tahta ja oskab seda kenasti väljendada. Kõik kuidagi klapi ilusti. Tavaliselt oskavad nad ka anda head nõu, millised on taimetoidumaailma uuemad hitid ja mida võiks proovida. Nad on valinud oma teekonna, tatsavad seda vaikselt, kuid ei kuuluta selle ainuõigsust. Tundub, et kõnnivad neile sobival rajal. Agressiivsuse märke ei ole täheldanud.

Willi ja Wollu

Willi ja Wollu on kohviku vundamendi kivid ja mört. Nad käivad iga päev. Või noh, peaaegu iga päev. Teavad täpselt, kes on köögis ja mis roog tuleb sellest johtuvalt võtta. Puhast rõõm. Lööd kassast läbi „pihv“ ja hüüad üle köögiukse, et Willile. Kokk teab. Kõik teavad. Kõik teavad, et Willi kohv tuleb teha topelt ja lisaks kärutada otsa üks espresso. Wollu kohv aga vastupidi, lahjendada kuuma veega. Kui nad ei ole tavapäraseks ajaks tulnud, muretsed. Ja tunned rõõmu, kui nad ikka tulevad. Põhimõtteliselt võib Willi ja Wollu lugeda kohviku laiendatud pere liikmeks. Ilma nendeta poleks asjal suurt mõtet. Aitähh!

Valjuhäälnes jutuvestja

Tal on sõnum. Tal on midagi kõnelda. Ja ta räägib. Nii, et seda kuuleksid kohvikus kõik. Tore, kuid tuleb arvestada sellega, et keskpärane lugu ei muutu paremaks ainuüksi sellest, kui seda räägitakse kõvema häälega. Pigem on vastupidi. Ja ega teagi, kumb on parem, kas vilets lugu või loost ilmajäämine.

Libavegan

Osa algajamaid veganeid alles otsivad oma kohta juurikate ja kõrreliste maailmas ning nendest arusaamisega on pisut keerulisem. Enesekindlusest jääb veel sutsu vajaka ja seepärast kipuvad kuulutama lõplikku tõde. Maailm olevat muutunud ja vanaviisi enam ei saa.

Kord näiteks oli meil külas üks tore noor daam, kes tellis menüüst lihaveise pihvi praemunaga, aga palus pihvi ja praetud muna mitte panna, et jääksid ainult juurviljad ning et kui kokal on mõni hea mõte, siis võib midagi veel lisada. Kokk mõtles ja puistas helde käega lisaks kõrvitsa- ja päevalilleseemneid ning pähkleid. Kõik nägi välja lihtsalt perfektne! Lähed rõõmsalt sellega lauda, kuid selgub, et seemned veel, aga pähklid ei sobi kohe mitte. Vabandad ja ütled, et pole midagi, meie viga,

kohe teeme uue. Lähed kööki tagasi, kokal on juba uued tegemised kiiruga käsil, aga palud siiski võtta vahele teha uus pihv ilma pihvi ja munata ja ära siis enam midagi lisa. Kokk ohkab, üsna valjult, teeb uuesti ja lisab kaunistuseks tärkavrohelist hernevõrsed. Viid lauda ja hernevõrseid takseeritakse umbusklikult.

“Mis need on?”

“Värsked hernevõrsed, väga maitsvad.”

“Oi teate, ma herneid üldse ei talu.”

Siinkohal on juba raske loomulikku naeratust näole manada. Pigem kukub välja mingi tobe grimass ja mõtte halvem pool teeb ettepaneku saata kallis külaline välja aasale, et ta sealt ise endale meelepärase leiaks. Täiesti tasuta.

Aga siis mõtled selle peale, et sina tead hernevõrse maitset ja sa tead, millise harmoonia võivad tekitada röstitud pähklid ahjupeedi ja kollase porgandiga. Sul on tohutult rohkem vedanud. Ja lähed ja ütled kokale, et ei, see ei ole varjatud kaameraga tehtav saade. See on õilis soov muuta maailm paremaks ning õpetada lövi rediseid sööma. Peab olema ainult piisavalt usku ja järjekindlust.

Nii hästi ja siiralt sõnastatud hinnangut juba ise välja ei mõtle.

Mäletate filmi „Vanad ja kobedad“?

Seal oli stseen, kus mindi väikelinna kõrtsi ja enne kui midagi küsida jõuti, lajatati leti tagant teade, et „süüa ei saa, kokk on laulupeol“.

Seda, andke andeks, ei ole võimalik välja mõelda.

Kunagi on see kuskil päriselt juhtunud.

Kriitika on äärmiselt vajalik. Sellest õpib palju ja kui ei õpigi, saab omajagu nalja.

Näiteks, tipphoaeg, täismaja, tühja kõhuga saabunud külalised. Me leppisime omavahel kohta pidama hakates omavahel kokku, et meil kliente ei käi – kõiki võõrustame kui meile tulnud külalisi. Aga ega siis kõigini selline hoiak automaatselt ei jõua. Igatahes, kui sulle on tulnud korraga ca 40 külalist, siis me laudu ja külalisi nummerdama ei hakanud. Kuidas sa ikka külalist nummerdad?

Tühi kõht ja ootamine on teatavasti dünaamiidi ja lahtise tulega võrreldav kooslus. Kui köögist tulevad road on suure tempo pärast läinud lappama, hõikame üle saali – „kellel oli pasta, ... aga kes on lammas?“

Kord juhtus, et ühes toredas lauas jäi üks roog kuidagi kahe silma vahele ning tühja kõhuga härra toidust ilma. Juhtub. Nad ei protesteerinud ka eslotsa eriti ja nii ta tegemata jäigi. Lõpuks tuli apsakas ikka kuidagi välja, aga selleks ajaks oli tal juba kiire ja uut võimalust ei õnnestunud kuidagi pakkuda. Raha saime ikka õnneks tagasi anda.

Järgmisel päeval saime oma virtuaalsest kaebuste raamatust lugeda järgmist sissekannet:

„TOIDUD OLID MAITSVAD, AGA KUI TE TAHATE OMA KLIENTE HOIDA, LASKE LAHTI SEE KESKEALINE EBAKOMPETENTNE NAISTERAHVAS, KES UNUSTAS ÄRA MINU MEHE TELLIMUSE JA EI SAANUD ÜLDSE ARU, KELLELE MIDA PIDI TOOMA JA SEDA MUUDKUI KLIENTIDELT ÜLE KÜSIS.“

Tuli välja, et keskealiseks ebakompetentseks teenindajaks osutus meie tagasihoidliku kohviku üks omanikest.

Eks ta ole.

Igatahes sai sellest tabavast ja õiglasest kriitikast meie kohvikupere liikmete vahel tihti kasutatav lööklause, kui keegi kuskil kobistab:

„LASKE LAHTI SEE KESKEALINE EBAKOMPETENTNE NAISTERAHVAS!“

OSKUS ÕELDA EI.

Näide 1

Trrrr! “Jah, Suur Muna kuuleb!”

“Me käisime teie juures ükspäev lastega ja neile kohutavalt meeldis. Tahaksime uuesti tulla.”

“Seda on küll meeldiv kuulda. Loomulikult!”

“Teate, meil vanaema teeb jube head küpsisetorti maasikamoosiga, kujutate ette?”

“Mnjaa, kujutame küll.”

“Aga tema viineripirukaid olete proovinud?”

“Eeee?”

“Noh igatahes, me tuleks ja teeks teie juures lapse sünnipäeva, eraldi teisel korrusel. Me võtaks selle tordi ja pirukad kaasa, kas te saaksite meile pakkuda morssi ja teed? Ning ehk ka mõne tassi kohvi? Ja siis igaüks muidugi veel tellib eraldi, mida soovib. Lastele võiks panna kinosali mängima mõne multika, et nad sutsu vähem ringi mürgeldaks. Laupäeva õhtul, mis oleks?”

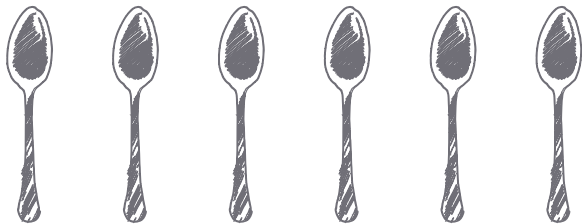
Sellisesse kohta jõudes oled sa juba kusagil teinud vea. Ettevaatlik tasub olla juba siis, kui sa kuuled sõna „laps“. Lapsed ja nende sünnipäev, mis saaks olla õilsam. Aga vaadake, kui sellistele pakkumistele liiga tihti vastu tulla, siis millalgi läheb puhvet kinni. Sest elu õite mitmetunnise peo järelt koristamine, nõudepesu ning kassast morssi ja kannutee läbilöömine annab tunnistust sellest, et sinu armastus elu õite järele võib olla kuitahes suur, aga ühest piirist alates rebeneb bisnisplaan ribadeks.

Lisaks muidugi veel see, et nagu kiuste satub just kõige elavaloomuliste lapsukeste sünnade ajal kohvikusse ka laud vaikset, romantilist, võbeleva küünlaleegiga timmitud õhtusööki nautima armumisele kalduv paar. Sellisesse olukorda sattunud kohvikupidajale tuleb südamest kaasa tunda. Tuleb üle elada. Me kõik armastame lapsi. Aga.

Aga millal öelda – „EI!“, ja mis intonatsiooniga, see vajab harjutamist. Kui see juhtub, ärge võtke palun isiklikult.

Loomulikult teeb vanaema paremat kooki ja küpsist kui mistahes tippkokk, kuid kui te tahate seda kellegi teise juures tähistada, siis ärge pange pahaks, kui me sellise diili peale mossitama hakkame. Meil tuleb sel juhul välja arvutada valuraha kokkade hingehaavade raviks, armunute äpardunud öhtusöögi korvamiseks ning kohviku eluspüsimise keskmiseks käibeks.

Me püüama ikka vastu tulla. Alati. Aga, et te ise ja ka kõik teised kallid külalised saaksid tulla ka aasta pärast, siis kogu maailma laste unustamatute sünnipäevade korraldamise kulusid ei kannaks isegi mitte meie võimsad õlad lõpuni välja.

Ja mis siin ikka salata, olen ka ise tudengipõlves läinud suure seltskonnaga Tartu Raekoja platsis hommiku poole ööd kenasse restorani ja tellinud suure kruusitäie puljongit kuue lusikaga.

Maailm leiab su oma tasakaaluga alati üles.
Selles võid kindel olla.
Nagu linn kassile, nii kass linnale.

Kord käis meil külas ühel kargel hommikul kena perekond – isa, ema, tütar ja poeg. Nad parkisid maja ette ilmatu suure musta värvi läikiva maasturi. Mingi lühikese nimega B-tähega algav mark oli vist. Saksamaal toodetud. Paistis, et tuttuus.

Viisakas seltskond. Tulevad sisse ja tellivad suure kannutäie teed ja paluvad neli tassi. Pereema kurdab, et väljas on jube külm, kas me võime teie juures ivakese nina ja varbaid soojendada. Muidugi. Võtke seal laual on ka veel kohalikku mett tee sisse segamiseks. Tundke end hästi, paremini veel kui kodus. Huvitav, kas uuel masinal on soojendus rikkis?

Viid tassid lauda ja lähed pärnaõie teed keetma. Valid veel ilusa ja ümara lilledega kaunistatud kannu. Paned veel pärnaõitele lisaks näpuotsaga nurmenukku juurde. Paari minutiga on teevesi keenud ja viid kannu lauda. Kõik on omale tassid kenasti ette seadnud ning salvrätide peale on lisaks ilusti sätitud ka kaasa võetud võileivad.

Pungitad silmi, aga siis meenub ukse ette pargitud ilmselt mitte odav automobiil. Ahah, õige, ega sellise liising pole niisama. Las ta siis seekord olla nii. Järgmine kord on ehk autolaen makstud ja võtavad ka võikud sinult. Ega siis kõike korraga ei jaksa.

Näide 2

Vanaisale korraldatakse salamisi juubel. Eelarve on pingeline. Peolaud 20-le inimesele.

Ettepanek. “Aga teeks nii, et me võtame head paremat 10 inimese arvestuse ja hinnaga, aga te serverite selle kenasti kaussides ja vaagnates kust igauks siis ise natuke võtab?”

“Nooh, ei tea nüüd, vast ei jätku siis ikka hästi?”

“Jätkub-jätkub meil on vähese söömaga rahvas, enamik dieedil.”

“Hää küll, teeme.”

Rohkem enam ei tee, sest muidugi saab kõik kiirelt otsa ja ei jätku kohe mitte. Ja siis on jube ning loll olukord. Kõigil. Ja süüdi pole justkui keegi, aga kõik arvavad, et kindlasti ei ole süüdi tema ise. Vanaisal on külaliste ees ebamugav ja mõtleb ilmselt kitsi kõrtsmiku peale. Korraldajad samuti. Ja üks mõtled isegi, et pahasti kukkus välja, ja otsid kiirelt asendust ja lisa. Närviline olukord ja lõpuks on kõik õnnetud. Sellepärast soovitame selliste hookus-pookustega olla ettevaatlikum. Ajaga kogunevat teadmist tuleb võtta tõsiselt ja poole eest tervet ikka välja ei võlu. Tuleb kohe öelda, et sellest head pidu ei tule.

Näide 3

Kiri elektronpostkasti

“Tere! Olen kuulnud, et teil on vahva restoran. Otsustasin nüüd, et korraldan oma sünnipäeva teie juures. Heipa! Eks ole ju vahva mõte! Vaatasin teie kodulehelt menüüd. Kõik on väga lahe, aga mul oleks vaja, et oleks midagi erilist. Saaksite ehk teha mootorratta kujulise koogi? Rattad võiks olla mustikatest. Pearoa osas me mõtleme veel, aga hea oleks kui ka seal saaksime midagi teistmoodi. Ma täpselt ei tea mida, aga see ei tohi olla tavaline. Täpselt ei ole veel kindel, aga meid tuleb ilmselt 6–8 inimest. Kas me saame selle puhul hinnasoodustust, ütleme 50%? Heipa!”

Siit edasi järgneb tavaliselt mitu päeva ja hulk ekraanitäisi detailide täpsustamist ja tingimist.

Njaa, on olnud selliseid päringuid. Ja üks alguse õhinapõhises staadiumis püüdsime ka vastu tulla. Ei olnud lihtne. Tõmbasime joone vahele siis, kui nõudlik kooner, olles kõik erilise kätte saanud, jättis neljast tellitud supist kaks puutumata ja küsis, et ehk saaksite need tagasi võtta ja arvest maha rehkendada. Supp oli küll maitsev, aga me ikka ei tahtnud kõike. Maigutad suud aga leiad, et mahaarvamine ja supi utili kandmine on soodsam kui vaidlus.

Eks ta ole. Külalised muidu nagu ikka. Ainuke vahe on selles, et sellise juhtumi puhul jätab hüvastijätutseremoonial lisamata üldiselt levinud väljendi – tulge kindlasti jälle!

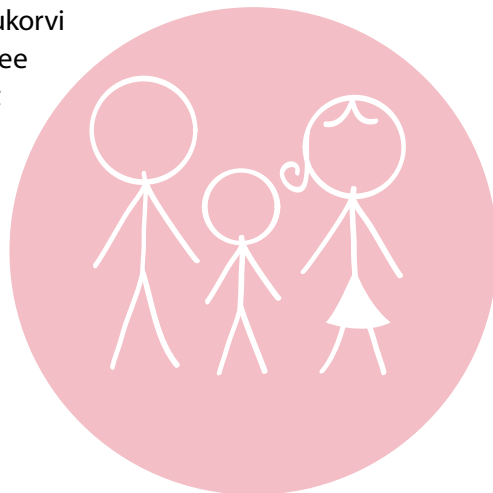
Parata pole aga ka siin miskit. Selliste külalistega tuleb samuti arvestada. Õnneks leidub neid harva. Ära tunneb nad aga juba esimeste kontaktide tonaalsusest. On erandeid, aga tavaliselt on nii, et mida nõudlikum ja tingivam ollakse algul, seda rahulolematum ja kriitilisem ollakse pärast. Mis seal siis ikka. Paratamatuse paraad. Mitmekülguse karneval. Käib asja juurde.

Eks hinnataseme paikaloksomine on omaette katsumus. Püüad ikka nii, et oleks kõigile midagi sobivat. Aga sellega kipub olema nii, et pane hinnad kuidas tahad, päris kõigile nad ikka meeltmööda olema ei saa.

Algasjal tekkis meil teatava surve mõjul mõte, et ehk võiks meie püsikülalistele pakkuda hääd ja paremat soodsama hinnaga. Kiirelt jooksis see süsteem aga selles suunas, et kõlakas läks lahti ja kõigist külalistest hakkasid justkui püsivad saama. Lõpuks ajab selline vahettegemine ajud keema ja tekitab paraja peavalu. Mis see püsiv siis on? Kolm korda päevas? Nädalas? Kuus? Aastas?

Otsustasime, et olgu siis juba kõik püsikülalised. Ei ole vahet, kas oled Jaapani keiser, Rooma paavst või Tõistretalu karjapoiss. Me võtame kõiki sama mõõdupuuga. See muidugi ei tähenda, et me ei või kellelegi eelnimetatuist erisusi teha. Võime küll. Aga see sõltub ainult meie endi suvast. Võtke või jätke.

Teate seda tunnet, kui oled mõnes kaubandusketis oma ostukorvi täis ladunud ja kassa juures küsitakse kliendikaarti? Sul see võib-olla isegi on kuskil, aga pole seekord kaasas. Ja puhtalt mingisuguse kaardi pärast tehakse arve rehkendamisel vahet! "Mida hekki? Miks? Mis pagana kaart? Sööge heinu!" Maksad ära muidugi, aga kuniks solvumine unustusse vajub, püüad seda kaupmeest edaspidi vältida. Käi siis mööda ilma ringi tasku plastkaartidest punnis. Kebige kuu peale. Lugesin just üle, mul on neid rahakoti vahel 17 tükki. On jah piinlik.

Näide 4

Meil on kohvikus M. Ilmselt on M. ka igas teises kohvikus. M.-i lõbusaks omapäraks on asjaolu, et ta ei oska üldse kellelegi „ei“ öelda. Igatahes pole seda seni teadaolevalt juhtunud.

Tegime kohviku ühte nurka pisikese riuli, kus pakume müügiks kohalikku käsitööd, mett, hoidiseid ja muud nipet-näpet. Millalgi läks sealne valik natuke laialivalguvaks. Teisisõnu, kui seal on liiga palju ja liiga eripalgelist kraami, juhtub see, et pilt läheb silme ees ülemäära kirjuks ja ostuhuvi väheneb. Kummaline paradoks, kuid nii oli, et laiem valik tähendas väiksemat huvi ja väiksemat käivet. Lisaks veel asjaolu, et arvepidamine muutub ülemäära keeruliseks.

Selgituse lõpp mattus juba üleüldisesse naerumürinasse. No ei oska mõned öelda „EI“. Lihtsalt pole antud sellist võimet. Nii lihtsalt on.

Nii. Tegime otsuse, et teeme korraliku inventuuri ja jätame alles 7–8 pakkuja meisterdatud kaubad, mis meile endile meeldivad, ja jäägu nii. Kõik uued potentsiaalsed pakkujad peavad nüüdseks läbima karmi kadalipu ja saama riuliõiguse eraldi selleks moodustatud komisjoni pealiku heakskiidul. M. oli abiks inventuuril ja aitas sättida uut kena väljapanekut. Hilisel öötunnil saadi valmis. Kõik olid jube rahul. Hoopis konkreetsem ja parem.

Järgmine päev oli laupäev. Palju külalisi ja suur osa tublist kollektiivist tööl. Mingi hetk avastati, et riulile on müüki ilmunud postkaardid. Haldjate piltidega. Üleüldine hämming. Kustkohast need nüüd? Eile ju ei olnud! M? M! M. tuli ja ütles, et ai, jajah, jajah, jajah. Teate, ta hommikul käis ja pakkus. Ma ei saanud arugi kuidas, aga läks kuidagi nii.

Näide 5

Sa oled jõudnud kusagil seal linnas, kas rasket tööd tehes või pagan teab mis asjaoludel sfääri, millest väljudes justkui tundub, et kogu maailm on seda hetke pikisilmi oodanud. Lõpuks said sa aega! Kõik ootavad sind! Su soovid on laotatud kandikutele ning käib kõva trügimine, kes oma pakkumisega kõige agaram suudab olla.

Ma tulen! Mul on raha ja ma ei koonerda. Mul on kaasas sõbrad. Me panime just paagi täis. Sõidame! Tuju tõuseb. Õhtu läheneb. Köht tühjeneb. Põltsamaal peaks ühe sixpäki ja kaks veini veel võtma. Kes vaatab telefonist, kuhu me seal sööma võiks minna? Suur Muna paistab olevat okei. Nad on kirjade järgi paraku vaid üheksani lahti. Mis mõttes?! Helistame neile, nad on kindlasti jube rõõmsad, kui kuulevad meie tulekust. Me ju toome käivet.

Kohvikus on olnud oravrattas päev. 12 tundi jutti vastumäge jooksmist. Mõlemas käes poolepuudased tasakaalu nõudvad kandikud. 20.37 tuleb lõbusa seltskonna kõne:

“Tsau Muna! Me sõidame kohe Tartust välja, tuleks teile sööma. Jõuame natuke hiljem, nii pool kümme. Oodake meid siis ikka ära. Me kindlasti tuleme!”

Sa oled päevast nii väsinud, et ei oska miskit kosta ja kukud inetult naerma. Kogud endast viimse jõuriisme ja ütled ära. Kahjuks ei ole võimalik.

Seltskond autos on esitsa üllatunud ja viivu pärast tuntavalt pettunud. Järgneb omavaheline arutelu, et on ikka luuserid. Me tahame teile tuua raha, aga teie ei taha. Ja siis vinguvad, et maal on raske. Kurat küll, sellistel hetkedel tahaks ise minna ja näidata kuidas peab õiget äri ajama! Hea küll, täna ei jõua, võtame tanklast hot dogid.

Selline kirjeldus siis, aitamaks mõista ootuste ja võimaluste vahekorda. Me ikka ootame teid. Kuid jõuvarude piirini. Püüdke mõista.

ODAV *või* KALLIS

*Siin paraku pole me universaalset valemit veel leiutanud.
Eks ta sõltub väga paljudest piasiasjadest.
Mõningaid reeglipärasusi julgeme siiski esile tuua.*

Näiteks on riskantne panna menüüsse midagi, mille eraldi tegemine võtab väga palju aega. Klaas hiiglama head mustsõstra limonaadi. Suvel polnud muret, tegid kraaniga tunni korraga valmis ja muudkui vala jääkuubikutega segatuna välja.

Aga tuleb sügis, tuleb november. Tünnitait limonaadi päevas enam mehele ei pane. Tuleb viis külalist. Üks tahab melissiteed meega. Teine soovib klaasitait vaarikasmuutit. Kolmas võtaks kruusitāie kakaod, neljas kohvi ja viies mustsõstralimpsi. Kōiki tuleb eraldi valmistada.

Võtame siit valikust näiteks viimase. Teadagi, me teeme limpsi kohapeal ise. See tähendab – gaseerid vee, lisad mustsõstra toormahla (aeglaselt, sest muidu hakkab üle vahutama), tembid paraja koguse siirupit, lõikad juurde kena laimiviilu, valad klaasi, otsid sügavkülmast 2–3 jääkuubikut, viid lauda. Ajakulu kokku koos külalise mõtlemisajaga ca kaheksa minutit.

Klaasi eest küsid julgelt terve euro. Kaubakulud (toormahl, süsihappegaas, suhkur, jää, laim) jämedalt kolmandik sellest. Paneme siia veel kaudsed kulud (rent, elekter, inventar, kindlustus, investeeringud, koristaja, nõudepesu jne.) ning ütleme, et järele jääb veel heal juhul 50 senti, pigem vähem. Sellest siis jälle omakorda pool maksudeks ning töötajale jääb kätte 25 senti. Kaheksa minuti eest. Mis teeb siis alla kahe euro tunnis netopalka. Ei vea välja.

Tundub piasia ja üksikjuhtumina pole hullu, kuid kui selliseid piasiasju koguneb hulгим, ei tule enam asi ots-otsaga kokku. Aga supermarketist saab ju sama raha eest kampaania ajal ja kundekaardiga kaheliitri limpsi? Eks seda vahet ongi keeruline hoomata, kui ise proovinud pole. On ta siis nüüd odav või kallis? Ehk siis üksiku ja hulgihinna vahe.

Või võtame näiteks moodsa hoiaku, et põlve otsas tehtud väiketootja kaup on vaieldamatult parem kui suurtootja oma.

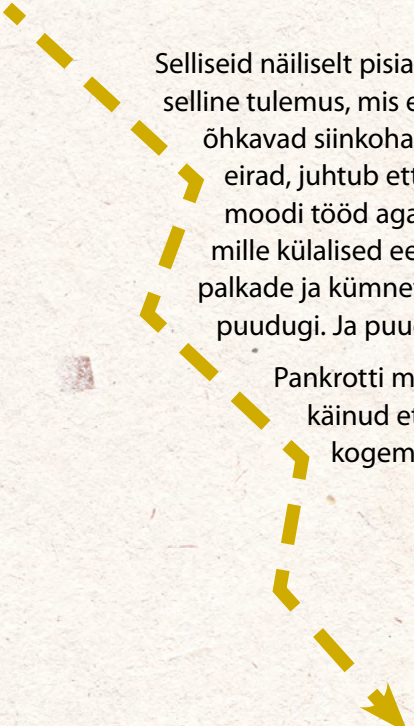
Liigub selline legend. Et väheses koguses tehtu on kindlasti parem kui mingi tobe seeriatoodang. Vähesse efektiivsusega toodetud kallist kaubast on saanud karmavõlgniku indulgents. Käsitisi tehtud kraami eest suuremat summat välja käies ostad sa ka rahulolu ja piduriõli maailma paratamatule hukkamisele galaktika kiirteel.

Sul on mingisugune salajane võlg universiumi ja südemetunnistuse ees. Hing nõuab väiksemate ja väetimate toetamist. Ja sellises kõiksuse ringkäigus tundub, et see ongi hea. Ilma ironiata, uued vaikselt alustajad pakuvadki tavaliselt ka uut moodi maitset ja elamust.

Siinjuures ja samal ajal tuleb arvestada, et ka partiide omadused võivad kõikuda suurema amplituudiga. Uue ja enneolematu avastamise rõõm. Nüansside peenhäälestus. Väikesed saavad abi ja kasvavad suureks ning edukaks. Suured lähevad pankrotti ja alustavad uuesti väikestena.

„Jälle algab kõik, algab uuesti kõik“ laulab „Horoskoobi“-aegade kustumatu täht Nikopensiuse Toits. Paa-rapa-paraapa-paa, paa-rapa-paraapa-paa!

Selliseid näiliselt piasjasju peab pidevalt jälgima. Et tehtul ikka oleks selline tulemus, mis ettevõtmisel ei laseks hingusele minna. „Efektiivsus“, õhkavad siinkohal majandusinimesed. Ja õigus on: kui seda pidevalt eirad, juhtub ettevõtmisega nii nagu ikka – kõik murravad looma moodi tööd aga lõpuks kipub kuidagi minema nii, et see raha, mille külalised eestuksest toovad, viiakse ludinal tarnijate, maksude, palkade ja kümnete muude maksetena tagantuksest välja ning tuleb puudugi. Ja puudujäägiga kaasneb varem või hiljem pankrott.

Pankrotti muuseas ei ole mõtet ülemäära karta. See on ikka käinud ettevõtluse juurde ja käib ka edaspidi. Saadud kogemus võib avada täiesti ootamatuid väravaid.

*Elu õpetab ja noomib.
Kogemuse võrra rikkamalt, sest vaevalt,
et enam sama reha otsa saab astuda.
Ja kui juhtubki uuesti, küllap kohtutäiturid
selle kuidagi ära menetlevad.
Elu ei tohi seepärast jääda elamata!
Uued sihid raiumata!
Väljakutsed vastamata!
Polonees tantsimata!*

Eks vahest juhtub ka olukordi, kus jätkub ruumi arusaamatustele ja erinevatele harjumustele.

KOOGILETT

Meil on reeglina ümara kujuga maiuskoogid, juures hind, ütleme 3.50. Tähistab siis rusikareeglina 1/12-ndikku koogist. Selline sektor. Üldlevinud tordilõik. Justkui selge kui piiritus.

Kusjuures kummaline on see, et ükskõik kui palju me pole ka proovinud, kandilise vormiga kooki pole meil pikemalt kui üks päev korraga õnnestunud pakkuda. Me oleme proovinud. Töölaud, kus kooki tehakse on kandiline, ahi küpsetamiseks on kandiline, külmik jahutamiseks on kandiline, külmvitriin on kandiline.

Aga tee sa kooki kuidas teed – kook tuleb miskipärast ikka ümmargune. Täiesti arusaamatu. Mitu korda oleme püüdnud sellele jälile saada, et miks see nii on. Oleme alustanud jõuliselt kandiliste kookide tegemist, aga märkamatult lähevad nad mõnes etapis kõik ikka ümmarguseks.

Poosetavad siis seal kandilises külmvitriinis oma ümara vormiga ja naeravad tühjade nurkade üle. Ma saan aru, miks juustukera on ümmargune.

Ma mõistan, miks kuu on ümmargune. Ma olen nõus kaaluma Giordano Bruno väidet, et ka meie ilmamuna on keraja kujuga. Ma olen kuulnud pärast jalgpalli rahvuskoondise hävitavat lüüasaamist mingil turniiril spordikommentaatorit tõdemas, et pall on ümmargune.

Aga ma olen näinud Tartu linnas Wernereri kohviku tordivitriinis nurgelistel kandikutel kooke. Ma olen neid sealt ostnud. Nad on realselt olemas. Ma olen neid kohanud Riia vaksalis, kioskis Moskva metroo värava juures ja Kairo turul. Jumala eest, nad olid esindatud isegi viimasel Seto Kuningriigi päeval.

Miks neid Munamäe jalamil ei ole võimalik teha, jääb esialgu suureks saladuseks.

Oli kord juhus, kui mulle sattus kohvikusse külla ka elu raskemaid ja nõudlikumaid aegu võõrustanud daam. Kõige ehedama vanakooli hoiakuga. Range pilk ja tikksirge rüht. Väljapeetud, meie päevil harjumatu viisakusega ja temalt tohutut eneseületust nõudva palvega pakkus ta müügiks ise kootud käpikuid. Ma teadsin, et äriliselt tähendab see meile viletsat tehingut ja lajatasin külma professionaalsusega kindla „ei”. „Südametu tüüp! Jäise hinge karjane! Karmavõlgniku võlgnik!“, hüüdsid inglid mu mõlemal õlal.

Proua aga vaatas letti, ei pilgutanud silmagi ja ütles: “Ma ostaks selle pooliku rabarberi koogi siis siit kaasa.” Ta oli täiesti selgelt pärit iidsest kaalukauba ja kandiliste kookide maailmast. Ta ei teadnud sektoritele ja lõikudele üleminekust mitte vähimatki. Ma sain aru, et ootuse ja pakkumise vahe on umbes kümnekordne. Tema kõhetute sõrmede vahel välkus juba viie eurone.

*Inglite musklimees mu õlal hoidis löögivalmis kuvaldat.
Ma jätsin oma kolba ja kandiliste kookide maailma terveks,
pakkisin 18-eurose koogi karpi ja andsin ulatatud viiekast kaks eurot tagasi.
Kaks akent päevas puruks lüüa on ka minule liig.*

SPONSORLUS

Kui ikka juba natukenegi ettevõtjana pildil oled, tuleb ka spondeerimisega tegeleda. Mida suuremaks ja näiliselt edukamaks muutud, seda rohkem.

Sellega kipub olema aga nii, et annad sõrme, jääd ilma ka varbast. On õilsaid asju, millest keeldumine tekitab sinus tunde, et oled halb inimene. Ühiskondlik vastutus. Hoolimine kogukonnast. Maailma päästmine.

See on natuke lumepalli efektiga värk. Mida rohkem toetad, seda rohkem ka taotlusi laekub. Sest sulle kui sponsorile tehakse reklaami. Tavaliselt pannakse sponsorluse eest su logo mõnele voldikule või plakatile. Kena.

Aga järgmine abistamist vajava ürituse korraldaja vaatab seda logo hoopis selle mõttega, et ahaa – näed, siin on ära toodud sponsorite nimekiri, kelle poole võiks pöörduda. Ehk siis selline kahe teraga väits.

Loomulikult, eks me jõudumööda püüame ikka aidata. Aga millal ja kuidas täpselt, võib olla sama erinev kui talv Haanjas ja Vilsandil.

Alati ei ole abistamist mõistlik tornikella külge riputada. Tunned, et saad ja on õige asi – tee ära ja küll siis karmajumal juba hiljem otsustab.

A teal-colored oval containing the text "SUUR MUNA" in white, bold, uppercase letters. The logo is positioned in the upper right corner of the page.

SUUR
MUNA

KINO

Unistajal oli unistus. Et mis kohvik see ikka on kui kino ei saa. Ja kino hakkas saama.

Võimas projektor, vinge helisüsteem ja ägeda suriseva häälega üles-alla liikuv lumivalge ekraan. Algus oli rahulik ja huvilisi parajalt. Algul oli kord, et kindlaid kohti saalis pole ja kes ees, see mees.

Millalgi aga hakkas asi üle pea kasvama. Huvilisi tuli rohkem kui mahtus. Kokkuleppesest, et kellelegi kohti ei broneerita, ei suudetud enam kinni hoida ja tigudiivanitele ilmusid enne linastust saladuslikult nimesildid. Saja versta tagant kinno tulnud küllastajad ei mahtunud enam saali. Pettumus ja trots. Neljakümnele mõeldud seansile pugest 60 vaatajat. Asi läks, nagu öeldakse, pisut lappesse. Mis seal's ikka. Tuli olukord ümber hinnata, hakkasime kohti ette kinni panema.

Defitsiiti kohalikul kinoturul ei osanud me küll karuonu talveuneski ette näha. Lõppes asi sellega, et kui popima filmi kuulutus üles läks, broneeriti kõik kohad paari tunni jooksul ära. Osa broneeringutest tehakse siiani telefoni teel. Selline vanakooli värk. Hea süsteem iseenesest, aga sellega kaasneb paarirotsendine veavõimalus.

Näiteks. Sulle helistab kiirel sebumise ajal Jaan. Palub panna kinni kolm kohta õhtusele kinoseansile. Telefon ühes käes, klaviatuur teises ning kohvikann kolmandas, vastad, et muidugi – praegu veel mahub kenasti, olete kirjas. Pop seanss on. Pilgeni täis saal. Juhuslikke sattujaid enam kuidagi ei mahuta.

Napilt enne algust saabub Jaan lipsu, kleiti valinud provva ja tütreaga. Siva annad neile kaasa veel pika kaelaga teekannu ja kolm kräsupea kooki. Lehvivad trepist üles. Nad ei ole paraku veel kõige viimased. Paar külalist laekuvad jooksujalu veel. Nuga välgub tortide vahel ja ninaga lööd käima kohvimasina. Kohe lippan üles filmi käivitama.

Jaan tuleb aga äraseletatud pilgul hetke pärast trepist alla tagasi. "Kuule, meile ei paista seal kohti olevat." Mis kühvel on? Kallad ühe käega teekannu ürtide peale keeva vett ja teisega loed viimasele kiirustajale tagasi sente.

KOLK
Pruulikoda

Nii-nii, topeltbronn, mõtled, või on siis jäänud kiiruga kirja panemata. See kõige ebameeldivam osa sellest süsteemist. Peast käib läbi kaastunne kulutatud ajale lipsu ja kleidivaliku juures. Tütrega kaasameelitamisele kulunud energiast rääkimata. Pere väljamõõdetud ühine sündmus. Jaan ilmselt pikalt sättis ja kavandas. Võiks isegi öelda, et autoriteet on kaalul. Ja nüüd kohti polegi. Värinaga hinges lähed temaga koos üles ja nuputad, kuidas halvast olukorrast välja keerutada. Üles jõudes näed, et esimeses reas on vaba diivan kolme kohaga, mille peal ilutseb silt - "Jaanika 3 kohta." Ohkad kergendatult. Pääsed seekord ainult kerge ebakõlaga. Aga faktiks jääb, et raudkindlana tunduva telefoni teel broneerimise puhul jääb alati väike protsent paratamatut eksimisvõimalust. Käid välja improviseeritud nalja, et sa ju tulid koos naistega – seepärast ongi kirjas Jaanika. Jaani näole ilmub kergendus. Esimese rea diivan viimaste hulgas saabujale. Kõik saab seekord klappima.

Tõmbad ette kardinad, vajutad filmi käima ja pöördud kõva häälega Jaani rahuneva hinge poole. Näe, ma annan puldi sinu kätte. Kui film igavaks läheb, saad edasi kerida. Viimane pinge voolab põrandalaudade vahele.

Lippad ise alla tagasi ja otsid külmetist pudeli õlut „Kolk“. Nõobid korgi maha ja kulistad esimese hooga kohe poole ära. Teine pool läheb kohe otsa. Pruulmeister on mulle küll mitu korda rääkinud, et vaata, seda peaks püüdma vaikselt nautida, mitte nii, nagu sul kombeks on. Te teate ju küll Kolgi pruulikoja toodangut? Pole midagi. Ma võtan kohe teise veel ja püüan sellega käituda rohkem õpetust mööda. Sellisest olukorrast väljatulemise puhul ei ole mingi patt võtta teine ja... ja noh, edasi proovige juba ise.

Kord suvel käis meil aga üks Pärnumaa poolt pärit näitleja külas. L. oli tööl ja pakkus enne teist koogitükki serveerides, et ehk tahad homme õhtul anda siin ühe monoetenduse. Ständapi moodi või nii. Sul kohvris neid ju paar tükki on? Vast mõni ikka tuleb vaatama. Kui ei tule, siis kannatame ehk ise ära?

Tehtud-mõeldud. Panime kuulutuse kohviku sotsiaalmeedia lehele üles. Poole tunni jooksul registreeriti saal viimse kohani ja natuke pealegi täis.

*“Assa, kurat,” tõdes lavaheeros.
“Hää küll, andke mulle tund puhkust ja ma teen teise etenduse otsa.” Panime üles lisaetenduse kuulutuse.*

Tund, ja saal jälle välja müüdüd. Rohkemaks tal kahjuks jõudu ja aega ei olnud ning meil tuli võtta vastu ka inimeste pahaseid telefonikõnesid – „mis te siis üldse korraldate selliseid asju, kui piletit pole võimalik saada?“ Vaat milline võib olla rahva armastus.

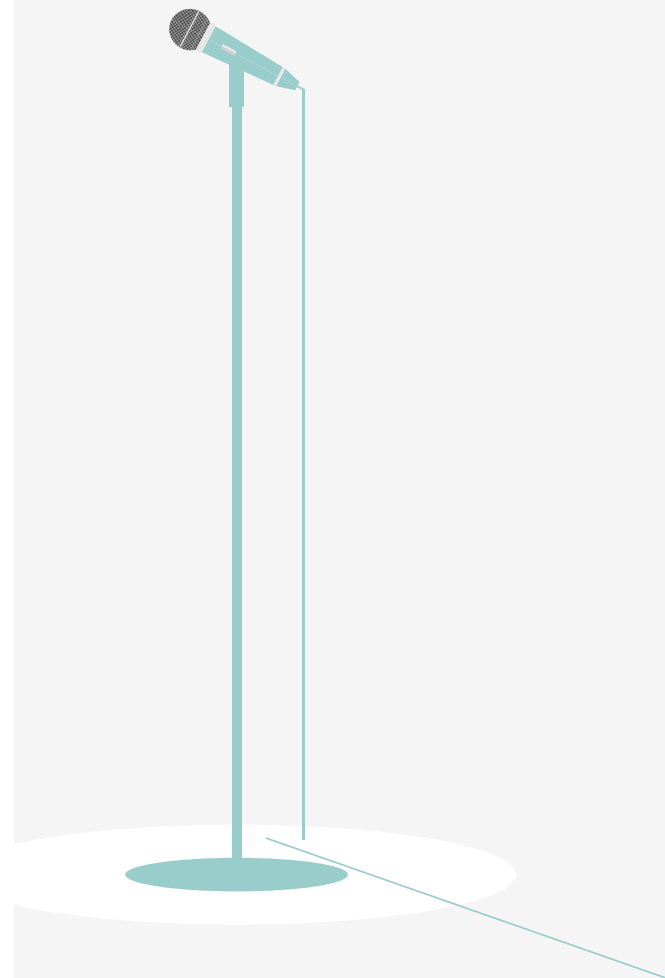
Või siis käisid meil kord oma aastalõpu koosviibimisel ja kokkuvõtete tegemisel kohaliku lasteaia töötajad. Pakkusime rostbiifi lehtkapsa krõpsudega, lambahautist aurutatud peedi, kaalika ning juurselleri püreega. Jõhvika-punaveinikastmega. Lõpetuseks Pavlova kook astelpajukreemiga. Nagu oleks sellest veel vähe, korraldati sinna juurde Tamme Jaagu kontsert. Armastus- ja intiimtundelugudega. Kitarriga poiss nagu porter. Ahhetused, igatsusega segatud pilgud. Veelkord ahhetused. Ütleme, et täiuslikkusega oli natuke üle pakutud.

Teen Jaaguga seti vahepeal terrassil ühe tubaku ja uurin, kuda siis publik ka on? Ah, mida siin rääkida.

Perfekto! Mis nii viga laulda ja pilli tinistada.

“Aga tead, üleile käisin ühel sünnipäeval esinemas. Mitte ei saanud aru, miks mind sinna kutsuti. Kogu seltskond oli jommis, noh, sellest pole ju iseenesest veel midagi. Seda ikka juhtub. Aga keegi kuulata eriti ei tahtnud, itsitati omavahel ja poeti teise tuppa peitu. Sellised karvased nahkjopedega sellid olid. Noh, ma ikka tegin oma osa ära, aga jäi tunne, et seal oli vist keegi püüdnud teha nalja, et oleks lahe kui kutsuks Toitsi sünnipäevale aafriklase laulma. Väga kummaline. Ma olen ju hoopis Indiast pärit? Veidrikud ikka.”

Päevad pole alati vennad. Kustutame tubaka toosi ära ja Jaak läheb teisele setile. Siirupiga segatud unelmad vajutavad kuulajate silmalaud päris kinni ning mõttes asendub kodune metallist korteri turvauks Taj Mahali väravatega. Täna võib.

JÄÄB MAHA KORTER, NELI KORRUST TREPPI,
JÄÄB MAHA KELDRIKOKS JA RIIULITEL MOOS,
LENDAN ÜLE MÄGEDE KESK KEVADÕITES STEPPI,
VALGE RATSU, PRINTS JA ROOS.

TEATER KONTSERT SEMINAR

Ei pruugi sobida kõigile kohvikutele-restaurantidele, kuid enamiku puhul siiski ei ole taldrikult nopitav toit alati piisav. Vaim nõuab ka oma osa. Mõned tähelepanekud sellestki.

Artistid on väga erisuguste nõudmistega. Sõltub, kuidas kellelgi on kombeks kujunenud. On neid, kellel on kindel taks esinemise eest. Sellisel juhul jääb reklaam ja risk, aga ka võimalik tulu kohvikupidajale. Niisuguse skeemi puhul on miinuseks, et esinejal on publiku vähesusest või rohkusest üsna savi. Vajab pikemat kogemust, et osata artisti populaarsust õigesti hinnata ja tema esinemise korraldamisest õiglase tasuga välja ujuda.

Siin siis saali kõige väetima rusika valem.

Üldiselt soovitaks suuremat poksikinda numbrit.

$N-10v=0$, kus N on esinejate ja/või tema tiimi arv ja v tähistab publiku arvu.

Ehk siis, kui sul on pisike kümnekohaline puhvet, siis Estonia truppi või Manowari ei ole mõtet kutsuda.

Esialgu peab piirduma algaja Tony Aarega.

Tahtest sõltumatult kipub paremini aga
toimima valem edasijõudnutele:

$N-10v-NxS-NxJ=0$

siin on siis v-esse võetud ka kaugelt
tulnud esineja söök (S) pluss jook (J).

Tihtilugu kipub juhtuma nii, et muusadega
igapäevaselt semmivate artistide suhe millegi
nii banaalse kui kõrtsiarve tasumisega ei
ole arutlust väärt. See on liiga argine.

Kahjuks pole seda labast kulu võimalik kanda
ka noodijumala lootusetute arvete portfelli.

Eks ta jääb ikka sinu kauka hooleks ja koormanatukeseks.
Juhtub, et publikut tuleb napilt. Loomeinimese tuju
kraabib kokku väheseid riismeid tema eneseusust.

Ning sul ei jätku südant tülitada vaimutoidu eesrindlasi
pärast läbikukkunud etendust kalorite maailma etturiga.
Parem on niisiis kasutada kohe edasijõudnute valemite.

*Meil muidugi käib ka trubaduure, kes loovad
ka vahel nüsama pillile hääle sisse.*

Oi need on head!

*Kuid ka pillimehel on maksta elektriarve,
autoliising ja lapse sulgpallitrenni tasu.*

*Nii et, kui päevast kaabu ringil on ja hea
tunde tekitamise eest on võimalik tasuda,
ärge häbenege, head inimesed.*

Meil oli sellist kogemust napilt ja sestap
hakkasime soosima kokkuleppeid, et kui on
piletiga üritus, siis olgu ka riskid jagatud.

Nuputasime välja Muna Lava rusikareegli.
Sündmuse piletituludest läheb 80%
esinejale ja 20% jääb majale.

Tundub, et on üsna optimaalne reegel ja
töötab päris hästi. Selle skeemi juures on kõik
osapooled huvitatud, et saal oleks kenasti
huvilisi täis. Motiveerib, nagu öeldakse.

*Maarjamaal on siiski üks kindel žanr, millega naljalt mööda ei pane.
 Valu- ja kannatuslaulikute kontserdid.
 Mäletate aegu, kui vabadust leidis vaid limiidi järgi?
 Sellest oli hää laulda. Midagi on puudu. Midagi on pahasti.
 Rahvas tuleb kokku ja ühisel nutuhäälel elatakse trots välja.
 Osa artiste on sellele repertuaarile jäänud tänini truuks ja õige kah.
 Sest publik on alles ja harjunud nutma. Kui vabadust sai
 liiga palju, tehti natuke sõnad ringi ja sai edasi nutta. Nüüd
 nuteti taga kadunud õunapuuaeda, kääksuvaid väravaid,
 memme kanalad, taadi kardulapõldu ja õhtusse tilkunud noorust.
 Või siis, et vainud kasvavad võssa ja et raiutakse liialt metsa. Või oli vastupidi.
 Peaasi, et oleks mure ja vaev. Kinniste silmadega itk. Nutuvõru suul. Rauast leib.*

HALVASTI PLANEERITUD sündmused

Nagu siis juba jutuks oli – meil on teisel korrusel kinosaal. Igal reedeõhtul näitame seal ilmarahvale filme. Juhtub, et programmis on linateosed, mis koosnevad peajasjalikult pikkadest kandvatest pausidest. Teate küll selliseid, mis festivalidelt korjavad tavaliselt iga karva karikaid. Vaikust ja rahu nõudvad eeposed.

Kord juhtus nii, et sellise linastuse ajal juhtus allkorrusele seltskond härrasid meenutamaks kadunud aegu Nõukogude armees. Karahvin külma hundijalaveega, suupisted, mälestused. Viid millalgi uue karahvini, vaikne mõmin marineeritud seentega. Ülakorruse filmis on parasjagu kõige pikem kandev paus.

All on mälestuste valu aga ületanud talutavuse piiri ning mehed alustavad ootamatult täie kopsuga ja häälepaelte tugevuse piiril marsitaktis kroonulaulu. Vene keeles.

Pitsid laual värisevad ja kõrtsmiku juuksed hüppavad püsti. Sel korral aga pole enam midagi parata.

SEMINAR

Seminarirahvas oleme me kõva. Pole vähimatki kahtlust. Leidub usinaid inimesi, kes käivad seminaril mitu korda nädalas. Kuust kuusse. Aastast aastasse. Meeldetuletuseks neile vähestele, kes miskipärast ammu käinud ei ole, klassikalise seminari klassikaline päevakava:

-
- 10.00 – 10.30 **REGISTREERIMINE JA TERVITUSKOHV**
 - 10.30 – 10.45 **SISSEJUHATUS, ÜLEVAADE PÄEVAKAVAST (MODERAATOR)**
 - 10.45 – 12.30 **ETTEKANDED**
 - 12.30 – 14.00 **LÕUNA**
 - 14.00 – 15.15 **RÜHMATÖÖ JA AJURÜNNAK. PANEELDISKUSSIOON**
 - 15.15 – 15.45 **KOHVIPAUS**
 - 15.45 – 16.15 **KOKKUVÖTETE TEGEMINE**

Tavaliselt on selline kava küll üksikasjalisem ja külluslikult võõrapäraste sõnadega maitsestatud, aga põhimõtteliselt toetuvad nad kõik samale skeletile. Ühesõnaga, üks kindlal formaadil põhinev kultuurinähtus. Ilmselt võetaksegi kunagi kultuuripärandina UNESCO kaitse alla. Paljudel asutustel on igal aastal eelarves ette nähtud kindel summa seminari ja koolituse pidamiseks. Kõige suurem tung seminari järele tekib inimestel novembris – detsembris. Seal võib olla seos eelarveaasta lõpu lähenemisega, kuid võib olla ka puhas juhus. Igatahes novembrikaamosesse sattuv seminarikihk on kohvikupidaja äri haavadele tubliks palsamiks.

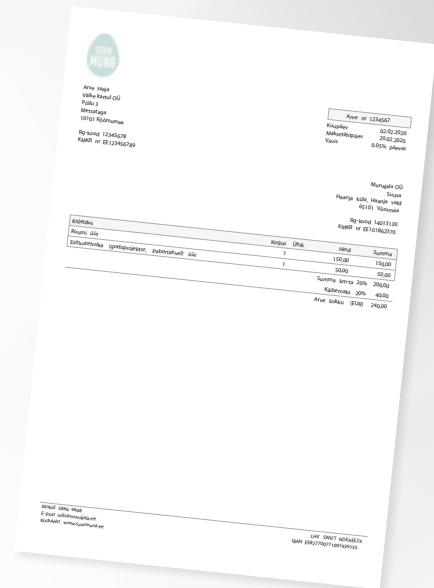
Seminaripidamise üheks omapäraks on seegi, et neid soovitakse korraldada uutes ja huvitavates kohtades. Silmaringi laiendamiseks ja nii. Et väljuda igapäevasest rutiinist. Minna otse inspiratsiooni allikale. Suurte, siniste kanistritega.

Seega, kui sul on olemas seminariks sobiv ruum ning suudad sinna juurde pakkuda toniseerivaid jooke ja suupisteid, siis soovime igal juhul liituda seminarikultuuri arengulooga.

Seminari korraldaja vajab pärast üritust alati kuludokumenti, mis raamatupidamiselegi sobiv. Kuna nõudmised neile on asutusesti erinevad, siis oleks hea, kui ka sinu pakutavate teenuste palett on värvikam.

Mõnele näiteks reeglid hõrgutiste maksumumuse katmist eelarvest ei luba. Tahtmine koolitus just sinu juures korraldada on aga vankumatu. Kui turg nõuab, siis tuleb pakkuda. Saab küll ka ainult ruumi rentida, miks ei peaks saama.

INTERNEEDUS

või õnnistus

Ütleme ausalt – ei tea. Ei tea, kuidas maailma parim võrguühendus klapib maakonna slõuganiga **"Aigu om"**.

Valisime usu inimesse, igaühe õigusesse valida oma olek ja õnn. Lühidalt – kasutasime tutvusi, olime pealetükkivad ja jonnakad, kuni meile veetigi majja valguskaablil baseeruv internet.

Sellel jooksevad mõned kinofilmid, kassa ja taustamuusika ning seminaribisnise sarikad ja vahetalad. Internetti mööda on võimalik külmikusse laadida isegi Haapsalu lähedal pruulitavat mõdu ja Portugaalias laagerduvat Vino Verdet. Või tellida vastlapäevaks jõuluvana. Isegi põhjapõtrade pealik Rudolf võiks tulla, aga tema sarved ilmselt ei mahu torusse.

Siin on teatav konflikt enese rutiinist väljalõikamise või sinna ujuma jäämise vahel, kuid me usume inimese jõudu teha ise õige otsus.

Teadke armsad külalised, et meil on leti all riiul, kuhu teie saabudes saab panna hoiule kõik nutiseadmed. Telefonid andke rahuliku südamega letti.

Me vastame teie töökõnedele ise.

Me helistame ise su emale ja õnnitleme teda sünnipäeva puhul.

Samal ajal ei keela me sul omal vahetada terrassil megabaite ja jääda ilma võimalusest kuulata, kuidas vahtralehed ringutavad ning kuidas vihmausside spiiker kuulutab välja istungivaheaja.

Valik on sinu!

MUUSIKA

Unistaja nägi vaeva. Ega me keegi täpselt ei tea, kas see oli ainult vaev või otsapidi ka naudingu moodi tegevus, aga on terasselge, et taustamuusika olemasolust sõltub varvaste soojus ja aju selgus.

Unistaja pani kokku pikad pleilistid, mis peaksid sobima menüü, mööbli ning kõrvallauas matsutava vuntsidega härra soenguga. Pärt, Vivaldi, Kreek, Ploom, Kapp ja von Trapp. Mõttes täpselt doseeritud.

Mitte liiga tihti, aga vahel haruharva võib juhtuda, et Ploomi teose ajal satub puhvetisse põdrapraadi nautima Õun. Viimasel on Ploomiga teadagi mingi kana kitkuda. Sul tuleb ka selline knihv ära tabada. Vahel, keegi täpselt küll ei tea kuidas, küllap muusikat valiva tehisintellekti nõul, aerutab muusikamasin vaikselt sulle tundmatuile vetele.

Kord näiteks, suvel, aga muidu vaikselt keskpäeval, kui mängunurgas mängisid leludega mitu pisipõnni ja nende emad segasid angervaksa tee sisse tatramett, jauras meie kohviku kõlaritest Villu Tamme lugu Jason Donovanist. Punkmuusika pluss on muidugi see, et sõnum ei pruugi kõigile esimese hooga kohale jõuda.

*Õnneks märkasin teatavat vastuolu hetkeolukorraga ainult mina.
lasin loo lõpuni ja andsin muusikamasinale ohutuma sihi.*

VÕLAD, VÕLGNIKUD VÕLAUSALDAJAD

ja

Sõnale võlg positiivset varjundit leida pole lihtne. Eks siin ole mitmeid teada-tuntud tarkusi. Tahad kaotada sõpra – laena talle raha. Võlg on võõra oma. Paraku ilma võlata ühtki äri naljalt ajada ei saa. Kõige paadunumad ärimehed usuvad näiteks sedagi vana tarkust, et kui sa pole ühegi ettevõtmise pankrotti üle elanud, oled alles õpipoiss või äärmisel juhul sell. Küllap oma uba või vähemasti hernetera on selleski.

Mõningaid tähelepanekuid ja soovitusi siis ka võlavallas. Üsna kindlalt tekib perioode, kus raha voolab välja rohkem, kui teda juurde jõutakse tuua. Ühesõnaga, tarnijate arvete tähtjad jooksevad pisut punasesse. Põhjuseid võib siin olla sadu. Külastajad ei võta sind nii kiiresti omaks, kui sa lootsid, ostetud uus või renditud tehnika läheb rikki ja uue soetamiseks tuleb teha ootamatu väljaminek, torm või huligaan lõhub akna jne.

Igatahes on üsna kindel, et midagi sellist juhtub. Sellisel juhul on tungivalt soovitatav päev enne tähtaaja kukkumist võlausaldajale helistada, vabandada ja olukorda selgitada. Kõik nad on samas olukorras olnud ja mõistavad.

Tunnistame, et ega nende telefoninumbrite valimine ei ole meeldiv ülesanne. Alati ei jaksagi. Kuid teha seda tuleb. Kõige hullem on probleemi ignoreerimine. Aga kui sa jõuad võtta ühendust, enne kui tarnija sinult ise peab aru pärima, oled juba omajagu usalduskrediiti alles ja tervena hoidnud.

Vahel, kõige kurioosematel juhtudel, võib ka tekkida võla täisring. See tähendab siis olukorda, kus kõik on kõigile justkui võlgu. Need annab lõpuks suhteliselt lihtsalt taandada.

Millal siis RIKKUS tuleb?

Olgem ausad. Suure tõenäosusega ei tulegi.

Valdav osa taolistest ettevõtmistest kasumi jaotamiseni kunagi ei jõuagi. Aga eks see ole samamoodi ka mis iganes muul elualal asutatud ettevõtmistega. See on paratamatu ja täiesti normaalne.

Peamine on, et kui sa sellist asja alustad, siis ei maksa panna põllekestega unistuse täitmiseks oma kodu või vanaema tagatiseks. Ikka tasa ja targu. Väikeste kukesammudega. Suurejoonelisemaid ja rohket raha nõudvaid unistusi hakkad siis ellu viima, kui su pangakontole või voodi alla kingakarpi on kogunenud piisavalt vaba kapitali. Loodetavasti ka konteineritäis kogemusi lisaks.

ESIMESE AASTAL

õpid ja koperdad kivi tagant kännu taha.

TEISEL AASTAL

juba mõnel helgemal päeval tundub, et võib õnnestuda.

KOLMANDAL AASTAL

võib paista, et oled tipu lähedal.

NELJANDAL AASTAL

tekib stabiilsus, mida võib ehk nimetada ka stagnatsiooniks.

VIIENDAL AASTAL

tuleb suurem allakäik ära hoida. Rada on sisse tallatud ja seda peab hoidma korras.

*Mis edasi saab, ei oska praegu öelda.
Tuleb ära oodata.
Käsitleme seda antud raamatu järjes*

SUUR MUNA 2

tiraaž
120

tiraaž
12 000

OSKUS *öelda jah*

“Jah” tuleb teatavasti üle huulte hoopis kergemini kui “ei”.
Kuigi sellega võib lennata vastu puud ka hoopis kergemini.
Oleneb mõistagi sellest, kuidas sulle suunatud küsimus on sihitud.

Näide 1

Kiire aeg, järjekord.
Perekond elu õitega.
Pannkoogid ja miniburger,
teadagi. Aga siis,

Õis nr. 1: “Ma tahan
smuutit mustikatega!”

Õis nr 2: “Ma tahan
smuutit maasikatega!”

Õis nr. 3: “Ma tahan jätsi koksi!”

Sul on üks blender ja pikk järjekord.
Oskus öelda “jah” on kaalukausil.
Ligimesed järjekorras, andke andeks.
Elu õied nõuavad lõivu. Aigu om.

Näide 2

Võib sebida ja arutleda, kui järjekorda taga pole. Vahel jõuab mingi lahenduseni. Väga tihti aga ei jõua. Vahel saab tee või veiniga hakkama. Kui veab. Aga reeglina on teadmata soovide pada põhjatu. Sinna võib muretult mahutada lapiku maakera koos kolme elevantiga ja raputada peale pool kilo riivsaia. Ja ikka jääb sinna veel piisavalt ruumi parkimaks kolme uksega violetne Fiat Panda koos õigusega hommikuti ringutada.

MUL ON ÜKS SOOV,
SEE KÕLAB LIHTSALT „MA EI TEA“
EHK VÕTAD TEDA HOMMIKUTI KANDA?
JAH MUIDUGI, MIS IGANES:
TASS KOHVI, GILJOTIINILT KUKKUV PEA,
PAAVST TÄPILISTES VUPLITES EHK
VALVAKS HOMSEST STROOMI RANDA.

“Tahaks midagi...”

“Ooo! No mida?”

“No miskit.”

“Ahhaaa, magusamat või soolast?”

“Maitea, midagi head.”

“Meil ainult seda ongi, ahjulammas?”

“Ei, ei midagi kergemat.”

“Kooki, Pavlovat?”

“Ei, ei! Maeita.”

“Võib olla paneeritud sinine taevas eilsete mälestustega?”

“Ahh, mis te nüüd!”

“Aga armukese salajased mõtted koorekastmes? Sõstramoosiga?”

“Millistest sõstardest teil see moos on?”

VANAEMA- pirukad

Vanaema oskab teha kõige paremaid pirukaid. Kõik teavad, et ta oskab. Kõik vanaemad oskavad. See on kogu aeg nii olnud. Ainuke „aga“ on siinjuures asjaolu, et vanaema tahab millalgi pinsile minna. Tütred ja nende tütred või pojad peaks asja millalgi üle võtma. Püüdma piruka küpsetamise saladust edasi kanda. Omandada lihtne pärandvara. Aga miskit jääb alati puudu. Teate, vahel juhtub nii, et ta oma liha ja veri, oma järeltulijad šantažeerisid teda tingimusega, noh nii muu telefonijutu sees, et kuule ma sõidaks homme äkki läbi, a kas sa pirukaid teed? Julm jah, aga mis memmel ikka üle jäi. Tuli pärm välja otsida.

Vanaema käis meil kord külas ja lubas teha hommikuks suure kandikutäie pirukaid. Ma juhtusin kogemata seal läheduses olema, mitu pilkut loti taga ja tegin selle vea, et hakkasin laiama. “Aja mind ka hommikul üles, ma vaatan kuida see asi käib, jätan meelde ja õpin ära. Tütarest pole sul, tundub asja. Kaua võib, et ainult Sina oskad?!”

Ärkamine poole seitsme ajal hommikul ei olnud kerge, aga et õhtust praalimist olid kuulnud ka mu oma lapsed, kellele ma muudkui õpetan, et sõnamurdmine üks äraütlemata halb asi on, ajasin end ikka üles. Nii – pärm, suhkur, piim, jahu. Õiges vahekorras ja parajalt timmitud võiga. Kerkima. Sis. Klassikaline lihatäidis või siis muna, singi ja sibulaga. Mätimine. Esimesed tulevad kujult muidugi kohutavad.

Aga harjutades läheb paremaks. Lõpuks oskad arvestada ja sättida ka sisu nii, et ta ulatuks servast serva ja taigna paksus ümber tema oleks ühtlane. Ühesõnaga edenes küll. Mõned saladused muidugi veel (piima temperatuur ning kas tainast segada päri- või vastupäeva jne.) ja kogu lugu. Tundub lihtne, aga ma olin näinud paljusid proovijaid. Ei tule välja kõigil. Mul tuli. Võis arvata, et algaja õnn ja kogemata. Aga tuli ka teist ja kolmandat korda. Minust oli saanud saladuse hoidja. Ainus järgmisest põlvest. See on äge tunne. Äravalitu tunne. Lõpuks tundub, et see võimalus kandubki edasi ainult hõimlaste põlvkonna ühele liikmele.

Mis seal siis ikka. Jään huviga ootama, kes selle minult kunagi üle võtab. Ootamatult taignaväänajalt aga hakatakse ootama toodangut iga päev. Pirukajumalal on kummaline huumorisoon. Ta valis välja teadaolevalt kõige nõrgema rutiinitaluvusega pagarihakatise, kes on samas maganud maha suurima osa oma elu hommikutest. Harva läheb nüüd kokku uue taignaväänaja unerežiim pirukasõbra hommikuse isuga.

Harva, kui nad kohtuvad, harva.
Aga on olnud paar juhust.
Kuu on päike.

QUICHE või pirukas

Vahel eksootika maksab. Maksab see vahel ka menüü koostamisel. Ja maksab, olgem ausad, sõna otseses mõttes. Katsu sa pakkuda küllastajale kolme euro eest pirukat. Aga quiche? No teine asi. See pole niisama tavott. Ikkagi quich? Sellega on vahel muidugi ka teistpidi. Algusaegadel quich meil eriti popp polnud. Ootas letil sööjaid, aga pagan seda teab, miks, no ei olnud tema päev ega aeg. On muidugi olemas ka võimalus, et vähemalt pooled meie külalised polnud veel Maarjamaale jõudnud uuest moeasjast kuulnudki. Lugesid silti küll, aga ei olnud kindlad, kuidas seda häädama peab, ja jätsid igaks juhuks küsimata? Tekib veel mingi totter olukord. Muutsime huvi pärast millalgi Quiche'i sildi ära ja kirjutasime juurde, et tegemist on hoopis forellipirukaga. Tunni aja pärast olid forellipirukad otsas ja tuli uued teha. Võta siis nüüd kinni. Mõlematpidi võib olla ja minna.

KONKURENDI kokaraamat

*Rohkem pole sõnu tarvis,
järgmisel korral pakume sellist menüüd
uuesti aastal 2118.*

Ja kus sa olid?

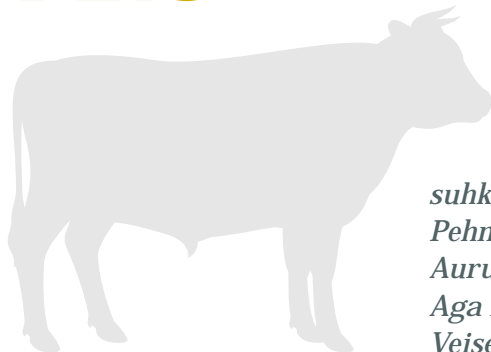
Seniks vikerviise.

Mart Laari, Angelica Udeküll ja Toomas Tuule „Sajandi kokaraamatu“ tiraaž oli nii suur, et raamat jõudis mingit teed pidi ka Suure Muna lugemislauale. Kui on ikka hästi tehtud asi, siis pole patt sealt õpetust võtta. Kokad lugesid ja tahtsid panustada sajandi ettevõtmisesse kah kimbukese oma oskustest.

Roogadevaheline rebimine oli tihedam kui noore sooblipreili kamm. Aga keegi pidi võitma. Raamatu autorite lahke loa ja usalduse alusel – lubage esitleda! Vabariik 100. Sõin ja jöin seal minagi...

VEIS

Sünnib, oblikad, võililled, kõrrelised, ristik ja muu heinamaa ilu. Päike ja vihm. Pilved roomavad üle küngaste nii madalalt, et jäävad tihtilugu mäletseja sarve taha kinni. Veiseemandal on pikk keel ja ta haukab rünkpilvest suuri tükke nagu laps laadal suhkruvatti. Ritsikad laulavad Alphaville'i lugu „Forever young“. Pehme kaelaliha läheb ürtide ja punase veiniga haudepotti. Aurutatud juurikatega. Mustsõstra/punaveini kastmega. Aga mõnikord teeb kokk meile päevasuppi südamega. Veisesüdamega või enda südamega? Mõlemaga mõistagi.

Ei tea, kuhu need kasukad kaovad?

Lambaid on Haanja mägismaal muidugi nii palju, et ühe kadumist ei pane esialgu keegi tähele. Lambalihast roogadega on kahtlemata teatav risk.

Meie firmaroog on hautis. Madalal temperatuuril sulavalt pehmeks küpsetatuna. Õhtul läheb ahju ja alles hommikul pääseb sealt jälle välja. Rosmariini/jõhvikaveini kastmega. Veriroosa meedium karree tuleb pikemalt ette kokku leppida.

Pärast seda kõike paneb voonakeste kadumist juba tähele küll. Kosuge kullakesed. Kosuge ja kasvatage musklit.

LAMMAS

KÜÜLIK

Küülik peab pabistama pärast seda, kui kobras oma perega on talveks urgu pugunud ja nina päevavalge kätte enam ei too. Puuridest hakatakse sugulasi kuhugi viima. Tagasi üldiselt ei tulda. Pole põhjust muretseda. Küülik läheb alati 100%. Meie kogemuse järgi sobib küüliku kõrvale hästi kõrvits. Pikk-kõrv kõrvitsaga. Ülejäänud lisanditega annab mängida.

KOBRAS

Jääger tõi ühe katseks. Mõtlesime, et kuidas teda siis külalistele pakkuda? Jutt taimetoitlasest, küüliku suurest sõbrast, kelle liha meenutab nuumatud rott, oli vastuoluline.

Ühe saladuse oleme valmis avaldama. Nimelt on hea leotada liha enne ahju panemist tosina tunni jagu tugevalt gaseeritud vees. Mida kõvema mulliga vesi, seda parem. Igatahes sai koprahautisest tõeline hitt. Täpse maitsestatamise nüansid jätame esialgu siiski oma teada.

Räägitakse, et paarsada aastat tagasi maksnud kütitud kobras siinmail tubli sulase aastapalga. Kirikupaprid lugesid tollal jumalasõna, mille järgi paastu ajal liha söömine polnud lubatud. Küll aga polnud kõigevägevama tahte vastane tarvitada paastu ajal elajaid, kes elutsevad vees ning on soomustega kaetud. Maiasmokad oskasid lugeda kopra oma soomustatud sabaga kenasti kalade hulka. Ja üks ka kasukas kulus ära. Miks ta siis ei kulunud.

Igatahes liigub jutt, et Eesti aladel olla viimane kopraonu kütitud aastal 1841. Üle saja aasta polnud neid siinmail üldse näha. Alles 1957. aastal asustati nad siia inimese poolt uuesti ja samal ajal tuli neid ka omaalgatuslikult Venemaa poolt. Kes nüüd seda nii täpselt mäletab, aga ühel hetkel sai neid jälle niipalju, et nad hakkasid siinkandis kõvasti paljunema, tamme ehitama ja metsi üle ujutama.

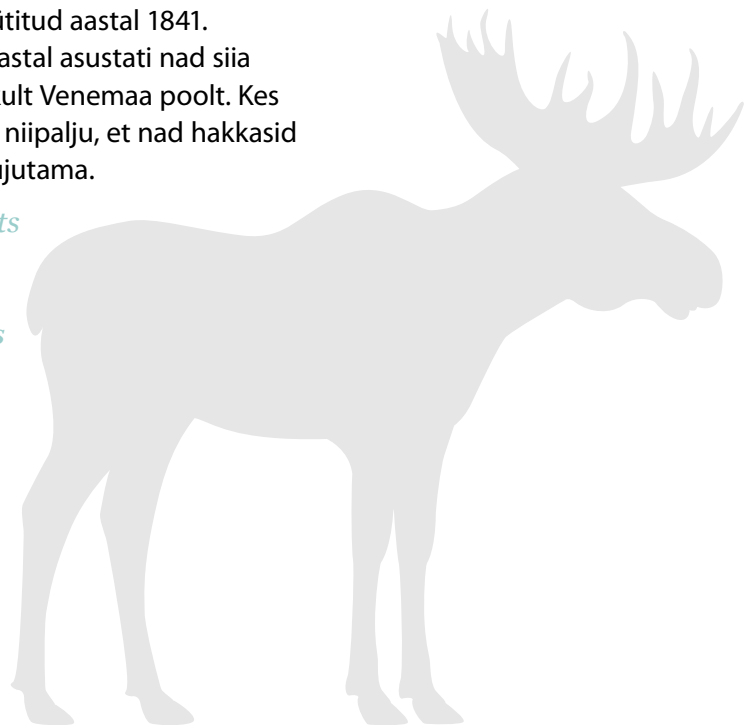
Tekkis n-ö huvide konflikt. Meie kohvik, kohalik jahiselts ja kobraste ametiühing sõlmisid siis lepingu, et aidata hoida loodust rohkem tasakaalus. Lepinguks vormistatud otsus polnud küll ühehäälnene, vaid jagunes kaks poolt, üks vastu. Aga kõik oli demokraatlik.

PÕDER

Suur Loom. Suur uluk vajab suurt suhtumist. Taldrikule jõudes peaks ta olema ümbritsetud sellega, millega ta metsas harjunud oli. Riisikad ja puravikud ilma kahtluseta.

Pohlad või jõhvikad, kindlasti. Sammal – kah võib.

Sinine kapsas, küpsetatud kaalikas, juurselleri püree, metsoblikad, lauk. Kasemahlast aurutatud tõrvane kaste. Maitsehiiglaste mängumaa. Redeli, liutoru ja batuudiga.

SEENED

Munamäe ümbruse metsade seened – puravikud, kuuseriisikad, võiseened, sirmikud, pilvikud.

Ai mida kurja hüüda, ai mida hüüda! Võiga praetult. Koorega timmitud.

Juba **kukeseened** tekitavad kiusatuse vahetada kaheraudne automaadi vastu.

Mis siis teistest kõnelda. Septembri lõpus või oktoobris laantest toodu ajab ka kõige stabiilsema närvikavaga seenefänni pöördesse.

Ta teritab nuga aasta ringi. Korv on igaks juhuks käeulatuses ka enne jõulupühi. Ma olen korjanud lehterkukekaid jõulude ajal. Ma olen passinud kogritsaid aprilli lõpus. Lõhn, värvus, tekstuur, maitse. Selle nimel planeeritud mõrv oleks täiesti andestatav.

Puravik, perekond on suur ja sugulaste omadused kõiguvad, aga põhimõtteliselt pole siin eksimiseks palju ruumi jäetud. Praadimisel tekkiv lõhn ajab nutma. Ja see on okei. Peabki nutma. Metsas nende jälgi ajades pole mõtet nina maas käia. Kui on haavapuravike aeg, siis otsi sealt, kus on haavad. Kusjuures ilusaid ja noori kübaraid leidub juba ka nii viieaastases noores tihnikus. Kasepuravikke kõivust kaugemal on raske leida. Kivi- ja sapipuravike seos nimega vajab veel täpsustamist. Viimastega tuleb olla ettevaatlik. Suguvõsa must lammas.

Pilvik, kindla peale minek. Juhatab teed nõudlikumate liikide juurde. Ei, ma ikka nii karmilt ei väljenduks. Võib-olla, et pole veel leidnud lihtsalt parimat valmistamise viisi.

Kuuseriisikas – eoslehtede vahele eksinud kuuseokas tuletab meelde rohelse nooruse ja piketid maailma parandamise eest. Tahaks minna ehk korragi veel, marssalikepike põues. Pann ja naturaalne või. Vee väljaaurutamise protsent alates kolmekümnest. Maitse on samas igal juhul nii hõrk, et võib ka vähem või rohkem. Enamikul juhtudest kipub muidugi ussitama. Võin kinnitada, et väike ussisaldus maitseomadusi ei muuda. Kui endale teed ja oled juba edasijõudnu, siis las mõni jääb. Ühel korral olen saanud Vihtla järve kõrvalt nii 15-aastasest pisikesest noorendikust korjata kuusekaid pangede kaupa. Ilma ühegi ussita.

Võiseen, parim marineerimiseks, jääb ka kupatamise järel tekstuurilt krõmpsuvaks ja säilitab mõrkja maitse. Nimetatakse ka kollariisikaks. Siinkirjutaja selge lemmik.

*Võiseenest
kõneldes kaldume
me ehk natukene
sihist kõrvale,
kuid ma ei saa
kuidagi mööda
võimalusest
kirjeldada
siinkohal tõelise
seenearmastuse
hinda.
Kannatage ära
või pöörake paar
lehekülge edasi.*

Järvakandist Purkusse sõites oli peale Lihuveskit omal ajal maailma parim võiseente mets. Umbes 500 meetrit pärast silda paremat kätt. 20. sajandi lõpus kuskil. Järvakandis teatavasti asub ilmakuulus õllekas – levinuma nimega Baikonuur.

Kord, kunagi septembris, rublaaja lõpul – ma arvan, et see võis olla laupäeva hommik napilt kompamas lõunatundi. Ühesõnaga, te teate küll neid õlleka suuri aknaid ja ümaraid püstiseisu laudu. Klassikaliste ümarate õllekannude ning suupisteks pakutava keedumuna ja võrtsikiluga leibadega.

Noh, sitsisime seal Reinuga oma tüüpilist vaba päeva hommikut, kui maja ette vuras piirkonna ainus tollane takso. Seesama Solovjovi Ennu kastanipruun Mosse.

Enn ronis autost välja, ringutas ja vaatas lootusrikkal pilgul ringi. Rein lürpis kannust lonksu ja sõnas: „Sõitku ta ka seenele“.

Võtsin samuti lonksu ja vastasin: „A lähme ka“. Läksimegi. Ma ei mäleta kustkohast me noad ja anumad saime, võib-olla Aino andis, aga ma mäletan selgelt, kuidas metsaservale jõudes tegi Enn pagasiruumi lahti, tõmbas selga tunked ja kõrge säärega potikud ning lipsas võpsikusse kiiremal sörgil kui ükski seeneline enne teda.

Me Reinuga tegime veel enne jahile minekut ühe rahuliku sigareti. Kombetalituse mõttes. Mina tõmbasin siis veel „Tallinnat“ aga Rein oli ilmselt juba „Pall Malli“ peal.

Klassikalise seenelise mõõdetud sammuga loivasime vaikselt samuti puude vahele. Tark jahile ei torma. Läksime mööda sihti. Ma võtsin ühe poole sihist, Rein teise. Solovei tuuseldas miskipärast ikka veel maantee-äärses kraavis.

Võiriisikaid oli. Kuusealustes, mis on kaetud tiheda okkavaibaga. Jalutad ja nopid. Naksad vahepeal jäneseoblikat. Natuke pead pausi ja vahid ringi. Otsid nii-öelda uut kohta. Leiad ja nopid jälle.

Võiseene noaga lõikamine on omaette nauding. Ta ei ole sellise pehme ja kiulise olekuga, pigem midagi kurgi ja porgandi vahepealset. Krõmpskriuksuv vaikne lõige. Ideaalne seenefänni tempo, ilm ja planeetide seis. Korjasime siis seal nii umbes tunnikese. Panged pooleldi täis, jõudsime tee äärde tagasi.

Enn istus juba piirikupitsa otsas ja vaatas kella. Potikud ja tunked olid tagasi vahetatud sohvri paraadrüü vastu. Mosse pagasiruum oli aga avatud ja triiki võiseeni täis. Ma ju ei tea, kui kõrgele käisid minu kulmud, aga ma mäletan täpselt, et Reinu omad riivasid korraks kukalt.

Enn sõidutas meid „Baikonuuri“ tagasi. Maksime arve ja Enn kimas koju seeni kupatama. Mossel oli vist tagasilla vedu ja rataste alt lendas veel kruusa.

Päev tiksus omas rütmis edasi. Võtsime uued kannud keedumunaga ja rehendasime, et niiviisi seenel käik on ikka pisut luksus. Aga närima jäi. Närima jäi see seeni täis Moskviitši pagasiruum.

Igatahes leppisime kokku, et läheme järgmisel päeval uuesti. Raha kokkuhoiu mõttes võtsime mu isa külgorviga mootorratta Iž Jupiter 3. See oli halli värvi ja väga tubli riist, mida mu sõbrad miskipärast krokodilliks kutsusid. Varusime hulga ämbreid ja korve kaasa. Kammisime kogu seenemetsa süstemaatilisel läbi, aga tulemuseks ikkagi ainult kaks poolikut pange.

Heakene küll, päev värske õhuga metsas on ise omaette väärtus. Hakkasime tagasi sõitma. Lihuveski sauna tee otsas seisis miilitsaauto.

Mida hekki neil seal teha oli ei tea, aga ma lõin korraks verest välja ja tegin lenksuga mingi imeliku manöövri, mille peale meid kinni peeti. Juhilubasid mul tollal veel polnud. Pole tegelikult siamaani. Igatahes koostati mingi protokoll ja ma pidin mõne aja pärast minema Rapla miilitsajaoskonda oma eksimusest aru andma. Kabinetis võttis mind vastu inspektor. Nime ma ei mäleta, aga ta oli aus mees ja lisaks mu koolivend.

Mäletan, et ta oli paremakäeline ja klõpsutas pöidlaga nupuga pastakat. Meil oli olnud isegi sama klassijuhataja. Klassijuhataja tõi teda veel meile põhikoolis eeskujuks. Ta olevat tahtnud juba varases koolipingis saada tubliks korravalvuriks, ja vaadake, õppis hoolega ja saigi! Ma kahetsen, et minu senise elu kokkupuude niivõrd tahtejõulise eeskujuga on seni piirdunud vaid järgmise dialoogiga:

„Sõitsid ilma lubadeta?“

„Jah.“

„Miks?“

„Mul ei olegi lube.“

„Selge, (paus ca kolm sekundit) siis tuleb trahvi maksta.“

„Mhmhh.“

„Järgmine!“

Ma kahjuks ei mäleta trahvisummat ega ei leia enam kusagilt kviitungitki, aga igatahes tuli see kõvasti kallim kui taksoga seenelkäik.

Kuid uskuge mind, sibula, porgandi, nelgi, pipra, soola, suhkru ja õige äädikakogusega marineeritud võiseened kaaluvad kuhjaga üles igasuguse rahalise väärtuse.

Ma ei lõpeta kunagi uue Lihuveski metsa otsinguid ja kaalun pidevalt kastanpruuni Moskviitši ostmist. Iž Jupiter 3 on mu isal siiani alles. Kuid motika juhilube ei kavatse ma teha iialgi.

Selles küsimuses tegi maailm mulle ilmselget ülekohut ja kompromissi siin leida pole paraku võimalik. Ma olen nõus maksma uuesti trahvi. Sest ma tean, mis on marineeritud võiseen.

Sirmik, keegi ei ole suutnud teda hoida muuks otstarbeks kui kohe muna ja jahuga pannil ära paneerimiseks. Jutul lõpp.

MARJA *flann*

Metsmaasikad kraavipervelt on head, aga raiesmiku omi ei ületa miski. RAIESMIKU!? Tasa, vaiksemalt palun! Teatav taktitunne on siin väga oluline. Me teame küll, et just seal kasvavad teisel aastal pärast lageraiet kõige ilusamad ja maitsvamad marjad, kuid sellest ei pea ju kohe üle ilma pasundama.

Vahest satuvad linnast väljasõidule ka õrnema hingega elurikkuse täiust valdavad kaasteelised, kes raielanki nähes puhkevad nutma ja end veidi kogudes helistavad politseisse. Nad on avastanud kuriteo. Telefoniga tehakse eemalt olukorra fikseerimiseks pilt ja see saadetakse ühismeedia vastavasse gruppi. Nukrus asendub tasapisi rahuloluga õilsast teost. Nad jõuavad sulle külla ja kuulutavad julma, ilmsüüta puude kallal toime pandud veretööd kõigile.

Sa küll tead, et see on vana hea Sauna Vello metsatukk, mille ta tõesti tunamullu talvel maha võttis. Osa tüvesid löikas külamees Vellole veel kuue ja poole meetristeks prussideks, et talvel lume raskusele järele andnud karjaköögi katusele uued sarikad teha. Osa läks ka suurde saekaatriisse müügiks. Velts sai selle eest omale

veevärgi tuppa. 21. sajand ikkagi. Piskut jäi veel üle. Nagu Vello ise laia naeratusena sõnas: „Sai linnan hambatohtri mangi käidud“.

Aga selle ümberjutustamiseks on sul hetkel natuke vähe aega. Pealegi, võib-olla ei ole inimese usu murendamine alati ka vajalik. Pakud kallitele külalistele pannkooke sealtsamalt langilt korjatud metsmaasikatest tehtud toormoosiga ja tuju tõuseb veelgi.

Järgmisel aastal nopid – moondamisvormis ja salaja – raiesmikult juba vaarikaid. Mõni nädal pärast seda, kui mesilased on öitelt maailma parima maitsega nektari juba ära korjanud. Mõni aasta veel ja asemele kasvanud noorendikust saab metsseapõrsaste hinnatud mängumaa. Mängitakse jäägriga peitust. Kui külma närvi hoida, siis üldiselt põrsad võidavad.

Võtad vastu kriitpaberile trükitud maailmapäästmise-
teemalised lendlehed ja noogutad kännumure toetuseks.
Eks ta ole jah. Siinkohal väike spikker maagilise mõjuga
sõnadest, milliste jutu sisse põimimine aitab leevendada
tubli loodusesõbra värskaid hingehaavu:

Massamarjad on kõige paremad
jaanipäeval. Kas kõrrele lükitud
või kohe topsikutäis. Keskmise
lusikaga. Mõeldes, et miks just
mind on tabanud selline õnn.
Salajase armumise maitse, selle
kõige tugevama, mitte rutiinse.

Sõstrad, päevitunud kõhtudega.
Punased, mustad, valged. Parimad
on nad varahommikul, kui
kastepiisad pole veel kuivanud
ja hommik alles ringutab.
Noored neiud teevad aidaukse
lahti ja libistavad oma varbad
läbi hõbepiiskades heina.

*kogukond
elurikkus
linnupojad
raierahu
avalik huvi
kaasamiskoosolek
KAH
vaie
rahva tahe
paneme natuke
veel moosi*

Tuul on puhkusel. Vihtla järve kohal
laisklev udupilv ülbitseb päikese järgi
küsivate vesirooside kallal.
Nõges paitab õrnalt, kuid kindlalt
parema jala pahkluid.
Põõsast ettevaatlikult kobarat noppides läheb
suurim mari erutusest lõhki. Me oleme valmis!

Tikrid, iseloomuga tüübid. Tikritest on eesti kirjandusloos kõige tabavamalt ilmselt kirjutanud Pura.

SEISAN SOOKAILUDE
JA VAEVAKASKEDE KESKEL.
MÖTLEN KEVADEST.
TULEB TRAKTORIST,
TOORED TIKRID KÄES
JA ÜTLEB: KEVAD ON KÄESI!

Sii midagi lisada on võimatu. Hoolimata sellest, et tooreid tikreid enne jaanipäeva reaalses elus naljalt võtta pole. Aga poeesias on kõik võimalik. Seal ei ole piire. Uskuge, ma olen käinud seal piiritsoonis korduvalt hulkumas. Vahest on tulnud küll vastu täägiga relvastatud tunnimees, karmi ja kindla hoiakuga tüüp su enese näoga ja kinnitanud, et siit enam edasi ei saa. Tuleb olla kannatlik. Ka kõige kohusetruum valvur väsis. Hea küll, mine vaata okastraadi taha, aga oma vastutusel.

Mart Soidro: „See on ühe punkarist koolivenna luuletus, mille ta esitas minu mäletamist mööda 1981. aastal õpetajate päeva aktusel. Halb on see, et ma ei mäleta, mis ta päris nimi on. Kutsuti Puraks.

Kõigepealt esines punkbänd „Süütu vanaema“ ja siis hoolitses see Pura sõnalis-kunstilise osa eest. Mäletan, et naersin luulehuvilisena kõva häälega, aga paljudele ei pruukinud see esimese hooga kohale jõuda.

Õpetajad olid natukene üllatunud, sest nad ei teadnud noormehe luuleannist midagi.“

Pohlad, hapu õndsus. Peidavad endas haldjate kuulujutte keelatud armastusest. Sa tead, et sellest rääkimine ei too midagi head, aga ikka libastud. Isegi ainult endale hoitud saladused hakkavad ootamatult lekkima. Hommikul postkastis võetud ajalehest loed, et kuu on palganud omale advokaadi.

Murakad, marjariigi vabavärsi poetessid. Isepäisus ja üksindus. Räägitakse, et tegemist olla päikese pisaratega. Kahjuks nopitakse tihti enne täisküpsust juba ära. Selline julm saatus.

Jõhvikad, sügise konserv. Kidurate mändide vahel seilab põdrapull. Sarved püüavad väsinud tuult. Kahe toruga sileraudse omaniku silma ja soolaeva südame vahel sitsib kirp. Mättale rivistunud punapallide ühendkoor tõmbab kopsud õhku täis, kuid jääb vilega napilt hiljaks. Nõel toksab tongi. Sammal seguneb turbaga. Jäägril on täna kaasas noor pruut, kes nopib prisked marjad sinisesse pange. Värskest praetud maksa kõrval on nad viinapitsis asendamatud.

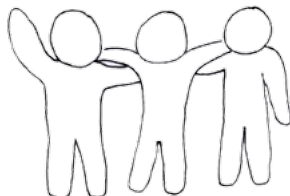
Üksinda on väga raske, kahekesi on ka väga raske, kolmekesi on võimalik, aga ikkagi raske, neljakesi on võimalik, aga natuke raskevõitu.

Viiekesi võiks juba proovida, kuid parem, kui on veel rohkem jõudu. Jõud ja oskused peavad olema erinevad.

Ei tule head nahka, kui kogu kamp on head kokkajad, kuid muid oskusi napib.

Samuti pole hea, kui kõik on tublid rehkendajad, aga riskijulgust on vähe.

Toon siinkohal ära soovitusliku restorani koosseisu (järjestus on juhuslik):

Rehkendaja – nii, see maksab nõndapalju, siit tuleb niipalju. Külalised toovad eestusest raha, tarnijad viivad tagauksest suure osa välja. Palgad, maksud, kindlustus, elekter, vesi, küte, põhivara kulum, deebet/kreedit, import/eksport. Kaubakulu pakutavast lõpptootest. Sisendid-väljundid. Reklaam, maine ning jagelemine ametkondade, võlausaldajate ja võlgnikega.

MEESKOND

Uskuja/unistaja – tema osaks on tõmmata pimeduses tikku. Tikke on tal mitu toosi. Enne teeme ja küll pärast ole näha. Veenev. Kolme lausega räägib kollase siniseks. Müüb eskimotele külmikuid ja beduiinidele sõelumata liiva. Ilma temata jääb äri tavaliselt üldse alustamata. Starter, mis töötab ka ilma akuta.

Pidur/kommunaaltüüp – iga uuenduse kohta hakkab kohe algul otsima põhjendusi, miks üht või teist asja teha ei saa. Otsib võimalikke põhjuseid, mis võiks viltu minna. Kahel juhul kolmest peab jääma teistele alla, kuid on siiski hädavajalik, et hoida ära see kolmandik, mis on tõepoolest liiga jaburad. Ratsionaalsuse hää l tundras. Soomeugri tõugu tüüp. Vingub ja viriseb. Rapsimist ei salli. Igal liigutusel peab olema mõõdetav tulemus. Jälgib, et kaelkirjakud oleks söönud ja lõvid terved.

Kokk/kunstnik – kui kõik eelnevad arvavad teadvat, mida ta peab valmistama, siis temal peab olema oskust ja selgroogu saata kõik need arvamusid niimoodi pikalt, et arvajad sellest arugi ei saa. Selgroog peab olema samuti natuke paindlik, kui enamik küllastajatest „huvitava“ roa järgi jätab, on tal suutlikkust sellest loobuda.

Täiesti selge on, et koka tujust ja oskustest algab kõik. Mõlemat peab olema. Oskused ilma armastuseta pole suuremat väärt. Armastus ilma oskusteta – kah ei vea välja. Aga kui on mõlemat, on letis olijal pidu.

Viid lauda teose. Kanda taldrikul oskaja armastust, seda peab kogema. Midagi ei tohi maha pudeneda. Sul on võimalus tehtut kiita või olla päris vait. Sõltub olukorrast.

Me oleme konfiskeerinud külaliste telefone. Enne sööma asumist. Me vastame teie töökõnedele ise. Meile ei meeldi, kui sa ei keskendu sellele, mille nimel me pingutame. Kas sa armatsedes müüd autosid või apelsine? Su ees on vaagen õunapuusöel grillitud metskitse steigiga, kõrval auravad võidu violetne

lillkapsas ja erekollane porgand. Punapeet lööb värvigammale templi. Must rukkileib on veel parasjagu nii soe, et võtab külma viilutatud või pealemäärides servadest sulama. Sõstra- ja punaveinikaste lõhnab päikeseloojangu järele. Kahvel kaisutab nuga.

Aga sul on kõrva ääres telefon ja silme ees rüperaal. Pilk asjalik/ametlik. Ja sa kõneled: „Saada mulle selle hanke viimaste parandustega draft niipea kui võimalik meilile. Turundusosakonna aruannet ei ole veel jõudnud lugeda. Kohe tegelen. Las ostudivisjoni juht helistab mulle viivitamatult.“

Kahju on kohe sinust, armas külaline. Kuidas, kuidas ja millal küll sai sinu elust draft? Millal sa minetasid oskuse veeretada kulgevast ajast homme sulavaid lumepalle? Miks ei oska sa enam vikerkaarest lõigata lapiteki õmblemiseks paraja suurusega ruudukesi? Ajada niiti läbi nõelasilma? Panna heinu rõuku? Lüüa peitliga plangu otsa kalasabatappi? Aga elu pakub sulle klaviatuuri, tähtaegu, paranduste parandust ja täienduste täiendust. Ärgake, kosmonaut, ärgake!

Sättija – äärmiselt vajalik. Vaatab, et lilled ei oleks närtsinud, koogid külmletis peavad paigutuma õiges järje- ja vahekorras. Kummaline on asjaolu, et kui näiteks kaks päeva järjest on töö pidur/kommunaaltüüp, siis tema vahetuse ajal närtsivad lilled ära. Sättija perioodil ei närtsi lilled kunagi. Äärmiselt imelik. Aga me oleme seda mitu korda katseliselt tõestanud. Jaanuari lõpuks võtab sättija jõulukaunistused maha. Vahetab õigel ajal linikuid ja riputab üles kõikvõimalikke ja võimatuid vidinaid. Sättija loogika ütleb, et laelamp peab olema nii pika juhtmega, et ulatuks pörandani. Pidur/kommunaaltüüp küsib, et paneks siis pörandalambi. Viimane naerdakse muidugi välja. Siin ei ole pragmaatilisusele kohta ega ruumi. Stiil maksab ja jääb peale. Piduri selgroog annab paindele järgi. Ei murdu praksuga. Paindub.

Töömurdja – teeb kõike ja ilma virisemata. Naiskonna tuumakütus. Kolleegid peavad ainult väga hoolikalt jälgima, et üle ei keeks või liigne agarus valesse kanalisse ei voolaks. Meil oli näiteks vahepeal abiks kraps kojamees. Eriti talvel, kui oli tarvis hangedega võidelda. Äärmiselt tubli tegija. Aga mingil hetkel ei saanud teda enam kuidagi pidama ja ta kippus puhtaks kühveldama ka kõrval kulgevat riigimaanteed ja õunapuaeda. Kui ikka juba hoog sees oli.

TÖÖJAOTUS

Ettevalmistus lahinguks

Siin on mõistlik jagada ülesanded vastavalt igaühe vilumusele. Muidugi peab iga köögisõdur oskama kõiki vajalikke vigureid, kuid siin on siiski täheldatav, et keegi koorib kaalika ära kümne sekundiga ja teisel läheb selle operatsiooni teostamiseks pea minut. Lamba tagakoivast luu väljavõtmisel võib aga olla täpselt vastupidi. Vastavalt nendele oskustele siis see jaotus ka paika loksub. Üks nülib juurikaid, teine fileerib kala, kolmas mätsib võist ja jahust küpsisetoorikuid.

Mõnus rahulik tempo. Sinna juurde peaks kuuluma muhe loba uuemate külaudiste üle ning arutlus, kuidas kellegi teise elu elada.

Nõrkushetkedel võib puistata teistele ilikumiseks mõne isikliku probleemi. Ühesõnaga, tuul on mõõdukas ning veski jahvatab vaikselt ja kindlalt.

Lahinguolukord

Lahing on ettevalmistusest hoopis erinev olukord ja siin tuleb üksteisel silm peal hoida vältimaks, et kalli kollektiivi liikmed ei teeks tulevargi kõrghetkel seda, mis neil kõige paremini välja tuleb või mida nad parasjagu kõige meelsamini teeks, vaid seda, mida tegelikult vaja on.

Võtame näiteks olukorra köögist. Kiire aeg, põngerjas tahab burgerit. Paidest tulnud proua soovib vürtsikat peedipüreesuppi. Oma näljasele mehele, kes parklas alles auto õlitaset kontrollib, võtab ta grillitud metskitsesteigi. Ootel on kolm portsjonit pannkooke. Kusagil vahepeal oli veel lambahautis, pasta pestokastmega ja munapuder.

Miski oli vist veel, aga see kohe ei meenu. Kõik kümme pliidirauda on töös. Järsku sülgab tellimuste printer lisaks välja tosin Peipsi kohafileed. Valge kala praadimine on teatavasti peent oskust ja kogemust nõudev asi. Ei tohi üle küpseda, aga veel hullem, kui jääb seest pisut tooreks. Seda viimast juhtub isegi kõige vilunumal.

Olukord on keeruline ja nõrgema närviga abikokk põgeneb kõige kriitilisemal hetkel ootamatult õue porgandeid koorima. Mitte, et neid hetkel hädasti vaja oleks, aga vastutuse pinge ületab taluvuse piiri ning ta püüab tuliseima lahinguolukorra oma parimate oskuste kaitsekraavis vaikselt üle elada.

Arusaadav reaktsioon. Tuleristsete ajal verest äravajumine käib algajal kulbisõduril asja juurde. Sündinud kangelasi ei ole me näinud.

Pärast printerivalangute vaibumist, kui püssirohuhõng pannide kohalt hajub, võtavad kogenumad võitlejad justkui muuseas ette olukorra analüüsi ja, hinnanud kaitsekraavi põhjast naasnud reamehe seisundit, lajatavad talle mõõdetud koguse õpetust.

Vahel võib see olla edastatud kõrgendatud toonil. Vahel on jälle mõistlikum anda tagasiside tähendusliku vaikusega. Nagu poleks miskit juhtunud. Sõltub. Üldiselt on iga järgnev lahing juba kergem.

Mingist ajast alates tekib printeritärina taustal pannkoogil teist külge keerates võime panna mõttes paika kilpkonnade suusamaratoni korraldus.

Üldiselt ja kokkuvõtvalt siis – tee seda, mida on tarvis teha. Ja jälgi, et su kaasteelised samuti toimiks. Enamik ettevõtmisi läheb selle nahka, et rühmatakse küll hobuse moodi tööd teha, aga tulemus jääb visisema. Vajaka jääb oskusest eristada olulist vähemolulisest. Sagedaseim viga. Lahendatakse probleemi, mida ei ole olemas. Või kui ta isegi on kusagil riivamisi, siis ta jääb tähtsusetult sinna kuhugi väga-väga kaugele sellest, millega peaks täna, nüüd ja kohe tegelema.

Näide 1

Sa peaksid tegelema parima tooraine leidmisega enneolematu roa valmistamiseks, kuid selle asemel jahmerdad mingi taotlusega saamaks rahalist toetust uue konvektsiooniahju ostuks. Omaosalus, aruanded, konkureerivad pakkumised. Lihtsalt sellepärast, et sa oled enne analoogsete taotlustega tegelenud. Tundub, et nii peabki! Ei pea!

Näide 2

Köögist juba tuleb head ja paremat. Päris kõik ei lähe täkkesse. Sa peaksid seal siis olema ninapidi juures ja mõtlema lahendust, aga selle asemel tuunid hoopis menüü kujundust ja paremat sõnastust. Sest sul on selleks olemas eelnevad oskused. Sellega on aega.

Näide 3

Söögilaud logiseb ja toolil on põhi lahti. Aga sa lähed õue kaugemasse nurka muru niitma. Sest traktor on olemas, sidur, pidur ja gaas jala sees, kuid mööbli kõpitsemiseks oskusi napib. Jälle valesst otsast sardelli haukamine.

KULUDE JAOTUS:

kolm elevanti

Nii nagu maakera, hoiavad ka kohviku kulusid üleval kolm elevanti.

Esimene elevant: kaubakulud ehk teisisõnu kulutused toorainele

Liha, kala, juurikad, salat, sool, pipar, suhkur, kohv, tee, leib, sai, või, piim, koor, juust, oliiviõli, maasikad, mustikad, sõstrad, õunad, rabarber, jäätis, vein, õlu, munad, jahu, herned, oad, tomat, kurk, sibul, küüslauk, mesi ...

Esimese elevanti puhul tuleb lihtsalt jälgida, kes suudab sulle pakkuda kõige parematel tingimustel kõige paremat kraami. Hind ja kvaliteet. Tarne kindlus ja kiirus. Juurdekuuluv lugu või paremal juhul isegi legend. Maksetingimused, st kas tasuma peab kohe, paari nädala jooksul või pärast realiseerimist.

Teine elevant: palgad ja maksud

Palk, sotsiaalmaks, käibemaks,
tulumaks, töötuskindlustus, intressid.

Võtame siis esmalt palga. Sellest olenevad ribupidi ka makstavad maksud. Üldiselt kipub olema nii, et kõik tahavad ikka rohkem palka. Vastupidist juhtub haruharva. Kuidas siis maksta paremat palka kui konkurendi juures? See on teadagi väga lihtne – tuleb teha paremini ja efektiivsemalt kui teised.

Täiesti arusaamatu, miks mõned seda ei oska. Rohkem palka saab maksta siis, kui käive töötunni kohta on kõrgem. Rauast ja roheliseks näide. Oletame, et tööpäeva keskmine käive tunni kohta on 90 eurot. Teisele elevantile kuulub siis siit 30. Jämedalt pool maksudeks. Töötajatele jääb netomakseks alles 15.

Rehkendaja täiendus eeltoodud robustsevõitu näitesse: “Päris nii lihtne see pole. Tegelikult on 90 miinus 20% käibemaksu, järgi jääb 72, millest 35% ehk 25 on kaubakulu, 25% ehk 18 on igasugu üldkulud, töötajamaksud 56% ja tulemus, jah, õige: 15–18 netopalka kõigi töötajate peale tunnis.”

Vaata siis nüüd töögraafikut ja jaga see usinate tegijate vahel ära. Üksinda sellise tulemuseni pole me veel jõudnud. Kahekesi parematel päevadel sinna lähedale juba jõuab, kuid tempo on paras katsumus. Kolmekesi on justkui paras, aga tuleb arvestada, et on ka viletsamaid päevi, mille kompenseerimiseks tuleb paremail päevil reservi koguda. Neljakesi on tasuvuse piiri peal. Viie või enama inimesega sellise käibe juures ei vea pikemas perspektiivis enam välja.

Tasuvuse ja graafiku sättimine on esmajärjekorras kohviku omanike rida, kuid lõppkokkuvõttes võiksid seda arvesse võtta ka palgal olevad tublidused. Sest kui tõhusus ei kasva, ei saa kasvada ka palganumber.

Aastate lõikes võiks see tõhusus enne allakäigu algust pidevalt paraneda. Vilumus ja kogemused, mis muud. Aga kui palk ei ole enamiku jaoks määrav ja kohvikut peetakse pigem hobi korras, siis võib vabalt lubada omale tiksumist ka tasuvuse piiril ja võtta ettevõtmist kui mõnusat klubilist tegevust.

Rahulik kepikõnni tempo koos muhedate teepauside ja lobajutuga. Sada kümnet meetrit tõkkesprinti püüad vältida. Valikute asi.

Kolmas elevant

Rent, elekter, küte, vesi, side, signa, mööbel, taldrikud, tassid, noad, kahvlid, lusikad, potid, pannid, marmii, pliit, ahi, termos, külmik, nõudepesumasin, mikser, blender, kassaaparaat, kohvimasin, pesuvahendid, salvrätid, küünlad, vaasid, raamatupidamine, bensiin ja transa, investeeringute- ja amortisatsioonifond, internet, tarkvara rent, arvutite hooldus, reklaam, koduleht, musa autoritasud, menüüde kujundus ja trükk, fotograaf, pakendid ning kui veab, siis ka ettevõtja kasum.

Ütleme nii, et selleks, et maakera nende turjal kenasti tasakaalus püsiks, võiksid need elevantid olla enam-vähem ühesuurused.

Rõhutan, et enam-vähem.

Täpsem teooria väidab, et pärast käibemaksu maha arvamist peaks esimene elevant kogu kremplist moodustama 32,5%, teine 42,5% ja kolmas 25%. Aga pagan neid vante teab. Sinu kasvanduse omad võivad kasvada ja kosuda ka sutsu teises korrelatsioonis.

Sisustuse pealt kokkuhoiust oli juba eelnevalt juttu. Servapidi soovitus võime anda tehnika hooldusteenuse koha pealt. Võtame näiteks kohvimasina. Me kasutame üht üsna tuntud kaubamärgiga masinat. Hea firma. Pole midagi kobiseda.

Aga need masinad vajavad ka kindlat ja hella hoolitsevat kätt. Jätad hooletusse ja ta hakkab jonnima. Asja pärast muidugi. Algul muidugi jonnid vastu ja viid masina esimese jonnipuhangu peale hooldusfirmasse putitada. Kaotad kõvasti aega ja raha. Ajapikku õpid olema hoolikam ja lihtsamaid rikkeid ise kõrvaldama.

Neil on muuseas ilmselt maailma parim telefoni teel toimiv abiliin, mis vastab alati ja juhendab sind äärmiselt kannatlikult. Ja siis lähebki nii, et saate masinaga järjest lähedasemaks ja mõistate teineteise tundeid üha paremini.

Või siis näiteks kuupmeetrisuurune konvektsiooniahhi. Tuhande funktsiooniga. Sulatab, küpsetab ja teeb pirukatele Türgi sauna. Igapäevase töö puhul põleb neil küttekeha umbes aastaga läbi. Kutsud tehniku. Tehnikul on mõistagi järjekord ja ta saab tulla heal juhul järgmisel nädalal.

Aga sul on tarvis kohe. Tainas juba kerkib. Kartulid ja peet on kooritud. Kui oled oma kohvikuga kusagil maailma otsas, lisandub tehniku väljakutsele veel tuntav sõidukulu. Kui ta tuleb ja parandab, passi ninapidi juures. See käib neile küll veidi närvidele, aga mis siis. Millalgi telli omale varuküttekeha lattu. Ja proovi ise vahetada.

Esimene kord on natuke pusimist, hiljem läheb järjest libedamalt. Kui Edison hõõgpirni leiutas, siis algul käisid spetsialistid neid teenustasu eest kodudes vahetamas. Millalgi õppis enamik neid ise vahetama. Hoiab kokku nii aega kui rahanatukest. Tehnikul ka lihtsam, labase tööga ei tülitata. Või vähemalt me püüame nii mõelda. Otse pole tahtnud igaks juhuks küsida.

Kõigi omavaheline suhtlus ja läbisaamine peab olema hea või väga hea. Rahuldav ei ole piisav.

Kõigil peab olema oma kinnismõtte korrigeerimise valmidus ja suutlikkus. Ei pea ütleva päris nii, et "jah, ma eksisin" – piisab ka sellest kui öelda: "Ma tahtsin proovida, tulevikku arvestades on see hea teadmine." Ülejäänud võivad teda möödapaneku korral tõgata kaks-kolm korda. Siis tuleb unustada.

Delikaatsemaks ja kurnavamaks läheb asi, kui keegi masinavärki ei sobi.

Põhjuseid võib olla mitmesuguseid.

No ei ole selle seina nael.

Esimesed märgid on tavaliselt sellised:

1. kaasteelised hakkavad temast kõneldes puhisema või on päris vait;
2. kui ta ennast töögraafikusse esimesena satub märkima, siis vabatahtlikult lisandub teisi samasse vahetusse vaevaliselt;
3. kollektiivi sõnakamatest sektsioonidest kostub nurinat. Algul humoorikamas võtmes, kuid ajapikku üha tõsisemalt;
4. nõrgema vastupanuvõimega, aga otsesema ütlemisega kolleeg pööritab silmi ja käratab mingi ebatsensuursuse piiril oleva ütluse.

Sellist asja tuleb igal juhul ette. Võib ilmneda kohe algulgi. Veregrupp lihtsalt ei sobi. Katseaja juhtumitega on muidugi lihtsam. Kui ikka kõhkluslusi on kohe algul ülemäära palju, siis ei tasu hakata üksteist üldse piinama.

Aga juhtub ka vanemate olijatega. Paikaloksund kaardiväega lõpparve tegemine on tunduvalt keerulisem. See võib tulla üsna ootamatult: väsimusest, pikemaajalisest tüdimusest, rutiinist või ka lihtsalt üksteisele ajudele käimisest. Siin on mõistlik kohandada sellist kahe-kolme tõsisema jutuajamise reeglit. Üks vestlustest võib, aga ei pea olema õlitatud alkoholiga. In vino veritas. Kui ikka ei saa klappima, tuleb liivatera kuullaagrist välja pesta. Soovitatavalt poolte kokkuleppel nii-öelda. Veel paremal juhtumil tabab terake ise olukorra pöördumatust ja esineb kollektiivi ees lahkumisavaldusega. Kõik ülejäanud mängivad draamat kaasa ja uluvad moe pärast – mis nüüd küll saab –, aga sisimas tehakse saatusele kerge aplaus.

„MÄLETAD MILLINE RASPEL MA OLIN?“

„A SA SEDA MÄLETAD, KUIDAS MA SIND PIIMAPUDELIGA VISKASIN?“

„ÕIGE, JAH, VÄRSKE PIIM VEEL OLI. IMELIK, ET PUDEL TERVEKS JÄI.“

„HEAD PUDELID OLID IKKA. T. JOOKSIS VEEL POOLELDI KOORITUD KAALIKAGA ÕVE.“

„TA PÄRAST ÜTLES, ET OLI VALMIS TARTUNI JOOKSMA.“

„HAHAHAH, SEDA MA EI TEADNUDKI.“

„OLI, OLI! PIDI VEEL NOA POSTIGA TAGASI SAATMA.“

„MA PÄRAST EI RÄÄKINUD KAKS NÄDALAT SÕNAGI.“

„SEE OLI KUULU JÄRGI TEGELT PÄRIS HEA.“

„HAHAHAHHAA, OLID IKKA AJAD.“

„OLID, OLID, VÄGEV MÜRGEOL OLI IKKA.“

Nii on lõpuks kõigile lihtsam. Ja tundub, et kõige suurem võitja on sel juhul liivatera ise, kes pääseb rutiini karusellilt ja leiab varem või hiljem hoopis sobivama koha kuu või päikese all. Mõnda aega pärast lahkuminekut on võib-olla isegi suhtlemine keeruline ja juhuslikult kohtudes järgneb tervitusele vaid kohmetu mõruda maitsega naeratus, kuid uskuge, see kaob ja aastate pärast, kui mõnel ühisel juhuslikul prallel on libisenud ära mitu pudelit veini, te veel kaelustate ja ütlete, et kurat, olid ikka ajad, ja tänate üksteist poolte kokkuleppe eest. Pisaraid tagasi hoida on mõttetu ja täidetud veinipeekrid kinnitavad paratamatuse õnne.

Mõlemad osapooled tunnevad end võitjana.
Veinipeekrid täidetakse uuesti pilgeni.
Suurte kallistuste saatel uuest võimalikust
ühisele rajale siirdumisest siiski juttu ei tehta.
Aga vana vaenutomahook on selgelt pandud silma alt
ära valamukappi, sifooni taha. Sinna, kuhu ei vaata
isegi Tervisekaitse hüpotetiiline silm mitte kunagi.

URSULA

Kasse käib meil harva. Koeri aga pea iga päev. Nii on kuidagi läinud. Ilmselt ka seepärast, et ka meil on majakoer Ursula.

Inimesed teadagi jagunevad kassi- ja koerainimesteks. Lisaks neile on tegelikult olemas ka väikene üldsusele teadmata vähemus, kes on mõlema suhtes reserveeritud hoiakuga.

Meil on selleks pidur/kommunaaltüüp. Mitte vaenulik. Aga nagu öeldud – umbusklik ja reserveeritud. Talle on Looja lihtsalt andnud karistusena tarbetult avaravõitu ja rikutud kujutlusvõime. Kui peni tuleb küla pealt oma hulkuriretkelt tagasi, süüdlaslik ja süütu ilme korruga silmis, siis on ju täiesti selge, et ta käis aasal küpseid maasikaid ja lõhnavaid õisi noolimas. Mitte võpsikus lõpnud vesirotti järamas. Viimaseid pole ilmselt olemaski ja isegi kui olekski, siis meie kutsud neid kindlasti ei puutu. Seetõttu on lemmikloomad alati teretunud. Kui pidurit silmapiiril porisemas pole, lubatakse nad ka tuppä diivanile puhkama ja sügatakse koonu pealt ja kõrva tagant.

Aeg-ajalt ilmub köögiukse taha erinevaid küla pealt kõndima pääsenud kutsusid ja kiisusid. Istuvad seal keel kõveralt suust välja ja silmad vesised. Kohviku kollektiivi lõhestavad sellised külalised selgelt kaheks. Pooled lähevad välja ja käratavad valju häälega: „No kas saad koju, mida sa siin vesistad, häbi sul olgu!“ Teine pool, nähes koera või kassi, heldib ja jookseb neile süüa-juua tooma. „Kust sa vaeseke nüüd siia said? Tahad veel magusat konti?“

Kummaline on see, et lemmikloomaküsimuses ei ole olemas neutraalseid inimesi. Lihtsalt pole. Mitte ühtegi. Kas jäägitu poolehoid või vastuseis. Vahepealset varianti ei ole.

Tuleb tunnistada, et need ringirändavad jumalaloomad on pannud kollektiivisisesed head suhted korralikult proovile. Näiliselt lihtsast ja süütust asjast võib minutitega kasvada paras suhetesegadus ja konflikt, mille omavaheline klaarimine võtab omajagu aega ja närve. Tuleb kuidagi hakkama saada, sest kui su köögist levivad üle valla piiride sellised lõhnad, siis on ümbruskonna koerte ja kasside ukse taha ilmumine sama kindel kui talvine lumi Munamäel.

Mõni on meile jäänud kauemaks ja liikunud siis omasoodu edasi. Mõnele oleme leidnud uue kodu. Viimati ilmus meile kõhetu valge-mustakirju räabak

kiisu. Elas algul terrassi all. Kuu aja pärast oli aga kohviku lemmikloomapartei teinud nii head tööd, et kiisukene terrassi alla enam ei mahtunud. Harvad pole juhtumid, kui hoolikalt pestud roostevabast kausist hiirekuningale serveeritud krõõbuskid ja vonakese fileetükid põlatakse ära. Midagi paremat ei olegi vä? Pettunud mjäu. Ukse taga võetakse sisse nõudlik leivapätsi poos. Koivad krõnksus kõhu all jäädakse ootama paremat pala. Kord olin tunnistajaks, kui L. kes ka pigem lemmiklooma armastajate parteisse kuulub, valas miisule otse külmikust võetud 2,5%-list piima. Ja jäi kokale selle teoga vahele.

Kokk puhises ja välkus. Mida sa arvad, külma lahjat piima annad kassile? Soojendatud peab olema! Ja rammusam! Saame näha, mis on saatus talle edaspidiseks varuks pannud. Igatahes tundub mulle, et see kassiroop on elus ainult tänu kohviku pidurile, kes käib tööl kahel päeval nädalas, põhimõtte pärast vurrulist ei toida ning on nii ära hoidnud kiisu surma ülekaalust põhjustatud südameataki tagajärjel.

Koos oma pererahvaga reisivatesse ja häid kombeid tundvatesse lemmikloomadesse suhtume me muidugi vägagi hästi. Noh, eks nende kommetega on vahel nii ja vahel naa, aga sama on tegelikult ka inimestega. Eks me ole kõik oma veidrustega. Niiet – tere tulemast! Kord külastas meid äärmiselt tore perekond – mees, naine ja taskukoer. Väga sümpaatne seltskond. Ütlesid, nemad on puhkusel ja teevad kõike koos. Meie kõrval paikneval Munamäel olevat aga reegel, et lemmikloomad vaatetorni ei pääse. Nad olid tulnud kaugelt ja just eesmärgiga külastada torni. Aga näed, reegel koeri ei luba. Neile tehti küll ettepanek jätta kutsu alla valvelauda, kuid selline pakkumine ei tulnud kõne allagi.

Pitsu saab meil kohe seitsmeseks, taipate? Et kui tuleb perekond seitsmeaastase lapsega, kas te seoksite ta rihmaga käsipuu külge, kuniks me üleval ära käime? See on ju naeruväärne!

Me läheme kas kõik koos, või ei lähe mitte keegi. Jäigi käimata. Mis seal ikka, reeglid ikkagi. Meil söödud sidrunikook ja taskupinile serveeritud toore metskitse filee kuubikud päästsid päeva hullemast. Vaat selline ühteheidev vahmiil oli.

TIPP Tops

Jootraha andmise kombed on väga erinevad.

Ja üks kõik on hea – lahke ja tunnistav sõna või väike münt letipealsesse topsi või lauale. Üks pisike tähelepanek ja nõuanne algajale kohvikupidajale meil siiski on.

Kui arve on näiteks 30 ja sulle ulatatakse 50-ne rahatäht, siis 20-list kupüüri tagasi anda pole mõtet. Kõige kindlam on tagasi anda 10-ne, 5-ne ja mündid. Mündid kolksavad tänuavalduse topsi kõige lobedamalt. Aga muidugi võib mängida ka kõrgemate panustega ja tagastada kaks kümnekat. Vahel võib võita.

Arve lõppsuurust võib rahulikumal perioodil veel ühe lihtsa nipiga priskemaks timmida.

Näiteks kui tellitakse letist, siis väldi kohe tellimuse eest tasu võtmist. Võta esialgsed soovid ära ja jäta arve lahti. Jutuga, et küll me pärast klaarime, äkki teile ei meeldigi? Sa tead, et 95% juhtudest meeldib. Aga kui arve juba tellitu eest tasutud on, on lisa pakkumine juba terakese keerulisem. Hakka uuesti kaukaga jäändama.

Lihtsam on avatud arvele head ja paremat juurde lisada.

Sul lihtsam ja külalisel samuti. Anna aega pakutava nautimiseks, järelemõtlemiseks ja uueks naudinguks. Täis kõhuga on kõigil lahkem meel ja enne lahkumist võib vabalt juhtuda, et tänutunde väljenduseks palutakse karpi kaasa pakkida kooki või käsitööriulist mõni meistriteos.

Päevatäiusest võib jääda puudu veel ainult üks tassike kohvet. Väike asi justkui, aga pikas perspektiivis võib saada puhveti tasuvuses ka nõnda kerge kaaluviht lõpuks määravaks. Meri koosneb piiskadest. Liustik helvestest. Unistuste päikeserand liivateradest.

VÄSIMUS

Alustades oli meil kokkulepe.
Teeme seda asja täpselt niikaua, kuni ise naudime.

Selline idealistlik plaan. Ja tuleb tõdeda, et nii ongi õige. Kui ise oma tegemisi enam ei naudi, hakkab asi allamäge kiskuma. Pingelise tempo juures on aga väsimus kiire tulema. Väsinud inimene head tööd ei tee. Puhkus on kohustuslik. Eks ta sõltub kuigivõrd ka isikutest, kuid rusikareegel on, et keegi ei tohiks olla tööl üle nelja päeva järjest. See on maksimum. Mõne jaoks on ülemine latt kaks päeva.

Muidugi sõltub see veel tuhandest pisiasjast, kuid üldiselt kipub nii olema. Graafikut sättides tuleb sellest kinni pidada ja võimalikult rangelt. Ei salga, me eksime oma kuldreegli vastu siiani ja vahel juhtub, et kõige tugevamad meist rassivad ka viis päeva järjest. See ei ole pikemas löikes muidugi hea. Kui aga valikuid pole, pigistame silma kinni ja tõmbame iseendal naha üle kõrvade. Meil on pikad kõrvad, kuid lühikesed käed. Tahaks küll, alati aga sekkuma ei ulatu.

Ennastsalgavad töömurdjad on kriitilisel perioodil vallutanud jäälohkuja kaptenisilla ega lahku enne tüüri juurest, kui tanker on juhitud vabamasse vette. Nad nõustuvad jääma koju alles siis, kui silmapiiri taha on kadunud viimane kui jäämägi. Selliste köögikaptenitega

võib alati ka purjepaadiga pea alaspidi seilata, kiil nautimas päikeseloojangut. Viimasel hetkel pööravad nad tüüri õigeks ja kõik laabub. Konkurendist tuumaallveelaevnik kerib periskoobi kokku ja annab kätt vormimütsi juurde tõstes siiralt au.

Aga sina töötad selliste tüüpidega iga päev.

Ei pane imet tähelegi.

*Torised ja õiendad
vahel tühja-tähja pärast.*

Hall ja tuuletu argipäev

matab kangelasteod

paksu uduline taha

ja sul on lahendada

uus maailma muutev probleem:

kas riivitud rukkileivakoorega

oleks parem paneerida

Peipsi ahvenat või räabist?

MUNAPESU

Suure Muna kohvik ja head munad kuuluvad kokku nagu Holmes ja Watson. Nagu Robinson ja Reede. Nagu kala ja neljapäev.

Algusaegadel käisime me mööda küla ise karbikaupa mune ostmas, aga see pole teadagi kuigi kuluefektiivne. Hiljem tekib kanaomanike vahel loomulik konkurents – hind, tarne operatiivsus, kvaliteet ja lugu.

Kahe viimase mõõtmisega on kõige keerulisem. Mingil moel igatahes oli tekkinud valdav arusaam, et kõige paremaid mune annab kana, kes mööda hoovi ja kuurialuseid ise nokaesist peab otsima. Vabakäigukana nii-öelda. Olgu selle tõepärasusega kuidas on, aga kui usutakse, siis püüdsime seda joont hoida. Lõpuks on aga ikka jube keeruline kontrollida, kas muna ilmale toonud kana sai tol päeval piisavalt jalutada, vihmausse kiusata ja oblikaid peale haugata või jäi tal täiuslikust elust sel päeval ikkagi natuke puudu.

Munapakkujate vahel läks rebimiseks. Esines isegi juhtum, kus üks kanaomanik helistas ja kaebas teise peale, et tollel on kanala õrs liiga lühike. Õrrekanade toodang oli kohe eraldi kategooria. Kui õiget õrt pole, ei saa ka õige maitsega muna. Mine tea. Õrs võivad olla ka liialt peene läbimõõduga või ehk, hoidku taevataat selle eest, on traditsioonilise kuuselati asemel võtnud keegi julguse kasutatada kalibreeritud plastikust õrt. Tuhanded detailid.

Näiteks on õuekana usku kummardaval kohvikupidajal keset talve raske pakkuda erkkollast munaputru, sest kustkohast see vabakäigukana pakaselisest hangest ikka ussikesi ja rohelist võtab. Rebu läheb talvel kahvatumaks. Kollase hoidmine vajaks lisaratsiooni. Või siis ongi pudru värvus talvel rohkem väljas oleva ilma nägu. Sellise kahvatu ja halli pudru pakkumine on jälle raskevõitu.

Tahaks, et päike paistaks ka öösel. Muidugi tahaks. Paistab siis või? Noh nii ja naa. Eks arvake ise. Haanja kuplite vahel soojendab päike ka talvisel pööripäeval lõunapoolsed künkanõlvad nii kuumaks, et vihmaussidel hakkab pinnases palav ja nad tulevad keskpäeval värsket õhu kätte võimlema. Karud meil siinkandis teatavasti samal põhjusel talveund ei maga. Vöilill puhkeb tavaliselt öide teisel jõulupühäl ja mesinikud vurrivad aasta esimest mett juba kolmekuningapäeval. Siit ka meie talvine sügavkollane munapuder. Ausõna! Lõpuks loksuvad kõik uskumused, müüdid ja soovid kuidagi ikka paika ja kõik saavad õndsaks. Maailm koosneb väikestest imedest.

VÕIMALUS SAADA PAREMAKS inimeseks

Üks on täiesti kindel. Kohvikupidamine teeb kõigist parema inimese.

Võib-olla, et seda teeb ka iga teine amet. Tõsi, palgamõrtsuka, maksukoguja ja riigireeturi oma pole veel proovinud. Aga senistest peetud ametitest on tulemus kindlasti kõige selgemini tajutavam.

Miks? Sest sa oled kogu aeg ja pidevalt väga paljude inimeste teekonna kõrvalseisja-kuulaja. Võib vabalt olla, et kõrtsmik, kirikuõpetaja ja arst on lähedasemad ametid, kui esmapilgul arvata võib. Kõik nad näevad ja kuulevad teeliste igapäevaseid muresid, rõõme ja klatši. Retseptid, mida nad jagavad, on küll mõnevõrra erinevad, aga eesmärk kõigil üsna sarnane. Olla osavõtlik ja aidata inimeseloom kenasti kaunimasse tulevikku.

Väga kiiresti muutud leplikumaks ega vihasta enam supermarketis tipptunnil tekkinud saba pärast. Sa mõistad, et kõik püüavad ja paratamatuse pärast pahane olla pole mõtet. Hakkad jälgima, et kui kusagil saabub sulgemise aeg, oled valmis lahkuma ja laskma sind võõrustavad inimesed koju. See ei pea muidugi olema alati nii ja omavahelise hea klapi korral ning kokkuleppel saab reegleid jooksvalt muuta, kuid soovitan vältida külalislahkuse ärakasutamist teadmatuse ja ettevaatamatuse tõttu. Sest kujutage ette, et teie võõrustaja on arvestanud kindlal kellaajal kojujõudmisega, sest on lapsele lubanud, et nad jõuavad sel õhtul veel koos ära vaadata uue „Lotte“ multika, kuid ta ei jõua õigeaks ajaks ja peab seda lubadust murdma. Ei ole hea nii. Ei ole hea.

ARMASTUS

Tööpostil

Mõni võtab tunde timmimiseks siidrit. Isegi teravat on võetud. Lahtised hingehaavad. Soola, suhkruga ja pipraga. Algavad ootamatult ja lõppevad veel ootamatult. Mis juhtub Suures Munas, jääb Suure Muna seinte vahele. Tuleb naine armukesega. Mis see meie asi on? Tuleb tema mees armukesega, mis see meie asi on? Satuvad ehk samal ajal? Ei tea, vist ei ole siiani trehvanud, kuid päris kindel olla ei saa. Võib-olla on väarikalt välja mängitud.

Hea toit ja arm käivad ikka ühte varvast. Täheldada võib mõningate uduuste särasilmade külastusaegade kattumist oma lemmiku töögraafikuga. Muidugi on see juhuslik. Meie kaunitaridele on keset kõige porisemat sügist toodud selliseid lillesülemeid, millistest me isegi ei osanud arvata, et niisugused olemas on. Jäetakse kingikotte. Sees on aimata kohmetusega segatud sõnumit. Viitaks nagu millelegi. Viide on samas hoolega kaalutud, mis jätab toojale võimaluse taganemiseks. Mis jätab võimaluse pöörata vihje veel naljaks. Aga mine tea, ehk siit tuleb midagi. Süda väriseb, aga proovima peab. Arglikesse katsetesse vormunud tegusid on võrreldes unistustega muidugi väike osa. Nagu sümpaatiatega ikka kipub olema. Enamik neist unelmatesse kõõluma jäävadki. Mõned pikemaks ajaks. Mõned vaid viivuks. Kusagil nad seal hõljuvad. Kusagil mõttenurkades tehakse nad teoks vaid üksi. Omaette teetassis suhkrut segades.

Ilma selleta ei pääse üksi asutus. Aga sellest me ei kirjuta. Tulge ise vaatama. Või noh, kui siis õige lühidalt. Eks need romaanidki ole üldiselt lühikesed. Enamikus jäävad pigem novellideks. See-eest kirklikud ja jõulised. Tortide ja vahuveinidega. Vabariigi teisest otsast on tulnud tuhandekuubikulise tsikliga. Vihma sadas. Või tuli koguni esimest lõrtsi. Aga armunud ootaja kaaslased küpsetasid külmavõetud mootorratturile karamellist ja kallistustest koosneva tordi. Põlema pandi sada küünalt. Küllast toodi pikk redel, mille pealt naelutati kuu hommikuni kaetud laua akna taha paistma. Hommikule maksti sada eurot iga hilinetud minuti eest.

Luhtunud armastuse laos on vabu riieid kilomeetrite kaupa.

Värsked tundeõied närtsivad. Kui läheb paremini, kuivatatakse nad hoolikalt ja pannakse paberi vahele herbaariumisse.

Mõned jälle püütakse põletada, et ei jääks märkigi imelikust tunneteseiklusest pilverõukude vahel.

Osa läheb sügavkülma lootuses nad tulevikus veel üles sulatada.

KOHMETUSE KARNEVALIL,
SEAL KUS TÕDE MÄNGIB NARRI,
SEAL KUS MITMEID SÜDAMEID
MURRAB MEES, KEL KAKS KITARRI,

LOOBIB VIHJEID TILKUV KATUS,
UUDE NÄDALASSE BRONN
MÄRKEKS: „PILLIMEHE MATUS,
PULJONG, PIRUKAD JA KONN.“

Kallis lugeja tahab nüüd muidugi teada, millal ja kuidas määras saatus mulle sellise imelise võimaluse teha kaasa see võluv eluetapp?

Ma ei tee sellest mingit saladust. See sai alguse aastal 1987 Tallinna Polütehnikumi ühiselamus. Mina, Saks ja Reimand kuulusime jämevoolu ehk energeetikute gruppi 303-87a. Lisaks elas meie toas noorherra Kiin, kes õppis raadiotehnikat koodi all 701-87a.

See oli tollal põhiliselt poiste kool ja ainus tüdruk koolis – Irina – kuulus raadiotehnika punkti. Ilus tüdruk oli. Millalgi tuli Ira meie korrusele plaaniga Kiinilt konspekti küsida või midagi sarnast. Aknast nägime, et tuleb. Kiin muidugi oli uje nagu me kõik tollal ega tahtnud teiste kuuldes konspekti kaubelda. Sestap puges ta riidekappi peitu ja käskis meil öelda, et teda ei ole kohal.

Ira koputas. Kutsusime ta kenasti sisse.

„Kus Kiin on?“ küsis Irka.

Ma olin juba valmis midagi valetama, aga Reimand jõudis ette, tõusis püsti, tegi kapi ukse lahti ja ütles ilmsüüta näoga: „Kiin on kapis“.

Sel hetkel toimus arusaamade murdumine. Kohale traavis paratamatus kuuel hobusel. Saatus eest end juba kappi ei peida.

Kevadel heideti mind volgasakslasest komandadiproua ettepanekul ühikast välja. Tore tädi oli. Talle ei meeldinud, et ma ühikasse Sakus toodetud Kuldset Otra püüdsin tarida. Veel aasta hiljem sain ka koolist tala. Selle põhjust ma tõtt öelda ei mäletagi.

Aga sel pole takkajärgi mõeldes ka erilist tähtsust, sest kõige suurema õppetunni – olla alati valmis ka kõige suuremaks ootamatuseks – olin ma juba omandanud. Uksed võivad avaneda kõige ebatavalisematel hetkedel. Tuleb alati valmis olla.